

Μελέτη για τη χαρτογράφηση του τομέα της Χειροτεχνίας Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας ανά κλάδο

ΦΑΣΗ Β: ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Π.Β.4: Συμπεράσματα -Σύνοψη

ΦΟΡΕΑΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ :

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΡΥΘΜΙΣΕΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΜΙΚΡΩΝ - ΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΕΡΓΟΥ:

PREMIUMCONSULTING

Θέτιδος 10, 11528 Αθήνα

Τηλ.: +302107213919, Fax: +302107213025

E-mail: info@premiumc.gr

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2023

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά
και Επενδυτικά Ταμεία

Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας

Περιεχόμενα

A.	Εισαγωγή.....	4
B.	Σύνοψη Συνόλου Ενεργειών Μελέτης Χαρτογράφησης Χειροτεχνίας.....	9
Γ.	Παρουσίαση Κύριων Αποτελεσμάτων ανά Φάση Υλοποίησης	11
Γ1.	Αποτελέσματα Δευτερογενούς Έρευνας και Χαρτογράφησης Τομέα.....	11
Γ2.	Αποτελέσματα Πρωτογενών Ερευνών.....	11
Γ3.	Προσδιορισμός Κρίσιμων Παραμέτρων Σύνταξης Προτάσεων	14
Γ.3.1	Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων για βιοτεχνικά και βιομηχανικά προϊόντα.....	14
Γ.3.2	Κατάσταση Θεσμικού Πλαισίου.....	17
Γ.3.3	Ανάγκες Ανθρωπίνου Δυναμικού και Κατάλληλων Δεξιοτήτων.....	17
Γ.3.4	Οικονομικές Συνθήκες και Όροι Χρηματοδότησης.....	17
Γ.3.5	Δικτύωση και Προβολή	18
Δ.	Αποτύπωση και Προτεραιοποίηση Τελικών Προτάσεων	19
Δ1.	Άξονας Προτάσεων 1: Διαμόρφωση Θεσμικού Πλαισίου και Παρεμβάσεις Οικοσυστήματος Χειροτεχνίας.....	19
Δ.1.1	Λογική Προσέγγισης και Περιγραφή Σύγχρονου Οικοσυστήματος Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας	19
Δ.1.2	Δημιουργία Θεσμικού Φορέα Συντονισμού της Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας.....	25
Δ.1.3	Δημιουργία Μητρώου Χειροτεχνίας (ΓΕΜΗ / Επιμελητήρια).....	25
Δ.1.4	Ορισμός Χειροτεχνίας	36
Δ.1.5	Προσδιορισμός Ρόλου Τεχνίτη και Εξέλιξη του	38
Δ.1.6	Υιοθέτηση Χειροτεχνικής Σήμανσης	38
↳	Καθορισμός Ειδών Χειροτεχνικής Σήμανσης και Προϋποθέσεις Απονομής	39
↳	Διαδικασία υιοθέτησης προτεινόμενης Χειροτεχνικής Σήμανσης από ενδιαφερόμενους φορείς.....	41
↳	Προετοιμασία για την ένταξη χειροτεχνικών προϊόντων στις διατάξεις της προς υιοθέτηση πρότασης Κανονισμού (ΕΕ) για την Προστασία Γεωγραφικών Ενδείξεων σε βιοτεχνικά προϊόντα.....	43
Δ.1.7	Συμμετοχή σε Διεθνείς Συμπράξεις – Διεθνείς Συνεργασίες.....	45
Δ.1.8	Διαμόρφωση Κλαδικής Νομοθεσίας.....	48
Δ2.	Άξονας Προτάσεων 2: Μεταφορά Γνώσεων και Αναβάθμιση Δεξιοτήτων Ανθρωπίνου Δυναμικού.....	50
Δ.2.1	Λογική Παρεμβάσεων	50
Δ.2.2	Προσδιορισμός Αναγκών και Επικαιροποίηση Επαγγελματικών Δεξιοτήτων	50
Δ.2.3	Μεταφορά Γνώσεων	58
Δ.2.4	Ενίσχυση τεχνικών γνώσεων και δεξιοτήτων.....	58
Δ.2.5	Πρακτική άσκηση νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας.....	60
Δ.2.6	Διαμόρφωση και αξιοποίηση ολοκληρωμένου συστήματος μαθητείας για μακροπρόθεσμα οφέλη	60
Δ.2.7	Διασύνδεση Τομέα Χειροτεχνίας με τον κλάδο της Εκπαίδευσης	61
Δ.2.8	Πρώθηση των επιχειρηματικών ανταλλαγών / αποστολών.....	61
Δ3.	Άξονας Προτάσεων 3: Νέο Χρηματοδοτικό Περιβάλλον Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας.....	62
Δ.3.1	Λογική Παρεμβάσεων	62
Δ.3.2	Ρευστότητα Επιχειρήσεων	62
Δ.3.3	Ελάφρυνση Έμμεσων Φορολογικών Επιβαρύνσεων	63

Δ.3.4	Ενίσχυση Ίδρυσης Επιχειρήσεων, με έμφαση στη νεανική επιχειρηματικότητα και τους ώριμους κλάδους.....	63
Δ.3.5	Καθιέρωση Ειδικού Συστήματος Αντιμετώπισης Οφειλών	63
Δ.3.6	Χρήση Επιδοτούμενων Υποστηρικτικών εργαλείων	63
Δ.3.7	Αναβάθμιση Εξοπλισμού Επιχειρήσεων	64
Δ.3.8	Ενίσχυση Περιφερειακών Συνεργατικών Σχηματισμών και Αλυσίδων Αξίας. 64	
Δ.3.9	Μείωση Λειτουργικού Κόστους και κυρίως του Ενεργειακού	64
Δ4.	Προτεινόμενες Πηγές Χρηματοδότησης Παρεμβάσεων	66
Δ5.	Σύνοψη Προτεινόμενων Παρεμβάσεων ανά Άξονα Προτάσεων	70
E.	Τελικά Πορίσματα	80
ΣΤ.	Ελληνική περίληψη/ σύνοψη του συνόλου του έργου	83
Z.	Αγγλική περίληψη/ σύνοψη του συνόλου του έργου	88

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2:	Πρόταση Κλάδων και Υποκλάδων Ελληνικής Χειροτεχνίας	26
Πίνακας 3:	Πρόταση ΚΑΔ ανά Κλάδο για την Ελληνική Χειροτεχνία	28
Πίνακας 4:	Προτεινόμενο Περιεχόμενο Δήλωσης Επιχείρησης για την εγγραφή σε μητρώο χειροτεχνίας	35
Πίνακας 1	Προτεινόμενοι Ορισμοί Χειροτεχνίας.....	37
Πίνακας 5:	Προτεινόμενα Προϊόντα προς ένταξη στον Κανονισμό Προστασίας Γεωγραφικών Ενδείξεων	44
Πίνακας 6:	Καταγραφή Δεξιοτήτων Επαγγελματικών Περιγραμμάτων ΕΟΠΠΕΠ σε Κλάδους Προτεραιότητας	51
Πίνακας 7:	Πίνακας Σύνοψης Προτεινόμενων Παρεμβάσεων ανά Άξονα Προτάσεων	70

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1	Προσέγγιση Υλοποίησης Μελέτης Χαρτογράφησης	9
Διάγραμμα 2:	Οικοσύστημα Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας.....	21
Διάγραμμα 3:	Βηματισμός Δημιουργίας Μητρώου Χειροτεχνίας.....	34
Διάγραμμα 4:	Προτεινόμενη Διαδικασία Απόδοσης Κλαδικού Χειροτεχνικού Σήματος.....	40

A. Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη υλοποιείται στο πλαίσιο του Υποέργου 3 «Μελέτη για τη χαρτογράφηση του τομέα της Χειροτεχνίας Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας ανά κλάδο» της ενταγμένης στο ΕΠΑΝΕΚ Πράξης «Προσαρμογή του Εθνικού Παρατηρητηρίου για τις ΜμΕ στις ανάγκες της νέας Αναπτυξιακής/Βιομηχανικής Πολιτικής 2020-2030 και της πολιτικής για τις ΜμΕ-Ανάπτυξη υπηρεσιών και εργαλείων παρακολούθησης και πληροφόρησης» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5029180.

Η Πράξη «Προσαρμογή του Εθνικού Παρατηρητηρίου για τις ΜμΕ στις ανάγκες της νέας Αναπτυξιακής/Βιομηχανικής Πολιτικής 2020-2030 και της πολιτικής για τις ΜμΕ-Ανάπτυξη υπηρεσιών και εργαλείων παρακολούθησης και πληροφόρησης» περιλαμβάνει τα εξής Υποέργα/ Δράσεις:

1. Εκπόνηση ετήσιων εκθέσεων ανταγωνιστικότητας των ΜμΕ για τα έτη 2013-2022 με θέμα «Η κατάσταση και οι προοπτικές των ΜΜΕ στην Ελλάδα».
2. Έρευνα-Μελέτη για την ενίσχυση της ρευστότητας των ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων με σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία.

3. Μελέτη για τη χαρτογράφηση του τομέα της Χειροτεχνίας Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας ανά κλάδο. (Αντικείμενο του παρόντος)

4. Ανάπτυξη οικονομετρικών υποδειγμάτων για τη συνεισφορά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και της μεταποίησης στα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας.
5. Ενέργειες Πληροφόρησης/Δημοσιότητας.
6. Εποπτεία και παρακολούθηση της Πράξης.

Ειδικότερα, αντικείμενο του Υποέργου 3 είναι η καταγραφή και χαρτογράφηση των επιχειρήσεων όλων των κλάδων του τομέα της χειροτεχνίας και καλλιτεχνικής βιοτεχνίας (κύριων και δευτερευόντων) στην Ελλάδα, η δημιουργία βάσης δεδομένων Χειροτεχνικών επιχειρήσεων και ατομικών δημιουργών – χειροτεχνών (ατομικών χειροτεχνικών επιχειρήσεων) και η ανίχνευση και καταγραφή των κύριων χαρακτηριστικών και των ειδικών αναγκών τους. Η καταγραφή ακολουθεί την κατανομή κατά κλάδο δραστηριότητας και κατά γεωγραφική ανάπτυξη και στοχεύει να αποτυπώσει και να αναδείξει με σαφήνεια τις ανάγκες όλων των κλάδων δραστηριότητας του τομέα της χειροτεχνίας και καλλιτεχνικής βιοτεχνίας, ώστε με τον σχεδιασμό από την πολιτεία και την εφαρμογή κατάλληλων πολιτικών, δράσεων και εργαλείων πολιτικής να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξή τους.

Παράλληλα, μέρος της στόχευσης του Υποέργου 3 αποτελεί η συμβολή στην υποστήριξη της λειτουργίας του Εθνικού Παρατηρητηρίου ΜμΕ. Το «Εθνικό Παρατηρητήριο για τις ΜμΕ» ιδρύθηκε στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα 2000-2006» (ΕΠΑΝ) του Γ΄ ΚΠΣ (Μέτρο 1.4 «Δομές Υποστήριξης ΜΜΕ» του Άξονα Προτεραιότητας 1 «Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος»), χρηματοδοτήθηκε ως ενταγμένη πράξη και ξεκίνησε να λειτουργεί το 2003, υπό την ευθύνη του Ελληνικού Οργανισμού Μικρών –

Μεσαίων Επιχειρήσεων και Χειροτεχνίας (ΕΟΜΜΕΧ) Ανώνυμη Εταιρεία, ενώ κατά την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013 εντάχθηκε εκ νέου ως συγχρηματοδοτούμενη πράξη (MIS 291748) στο ΕΠΑΝ ΙΙ (ΕΠΑΕ). Η ευθύνη για τη λειτουργία του Παρατηρητηρίου από το έτος 2012 περιήλθε στις αρμοδιότητες της Γ.Γ.Β. μετά από την συγχώνευση με απορρόφηση του ΕΟΜΜΕΧ και συγκεκριμένα της Διεύθυνσης Στήριξης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων. Το έργο συνεχίστηκε από τη Γ.Γ.Β. με νέες εξειδικεύσεις, δράσεις και δραστηριότητες προκειμένου να υποστηρίξει τις ανάγκες των ΜμΕ και τις σχεδιαζόμενες ευρωπαϊκές πολιτικές, όπως αυτές καθορίζονται στο Small Business Act (SBA)¹.

Το «Εθνικό Παρατηρητήριο για τις ΜμΕ» σχεδιάστηκε προκειμένου να αποτελέσει τον μηχανισμό και το υποστηρικτικό εργαλείο της πολιτείας για τη συστηματική παρακολούθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων (ΜμΕ) όλων των κλάδων της οικονομίας, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και να εδραιωθεί ως υπηρεσία αξιόπιστης και έγκυρης πληροφόρησης. Επίσης, στόχος του είναι η καταγραφή και ανάλυση τάσεων και επιπτώσεων των πολιτικών και των δράσεων που εφαρμόζονται για την ενίσχυση των ΜμΕ στην Ελλάδα, όσο και στην Ευρώπη, καθώς και η παρακολούθηση της επίδρασης των ΜμΕ στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού και των λοιπών μακροοικονομικών μεγεθών. Το Παρατηρητήριο για τις ΜμΕ αποτελεί δομή, ανάλογη αυτών που λειτουργούν στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, τροφοδοτώντας την εκάστοτε πολιτική ηγεσία με αξιόπιστα δεδομένα, προκειμένου να διαμορφώνονται τεκμηριωμένες προτάσεις πολιτικής για τις ΜμΕ².

¹ Η SBA είναι η στρατηγική της ΕΕ για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος για τις ΜΜΕ και παρακολουθείται στενά ως προς την εφαρμογή της από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στο σχετικό ιστότοπο <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/sme-best-practices/SBA/index.cfm>.

² Ειδικότερα, οι στόχοι του Εθνικού Παρατηρητηρίου για τις ΜμΕ της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας, αποτυπώνονται συνοπτικά ως ακολούθως:

1. Η συστηματική καταγραφή, παρακολούθηση και επεξεργασία ποσοτικών και ποιοτικών μεγεθών της επιχειρηματικής δραστηριότητας των ΜμΕ σε εθνικό, κλαδικό και περιφερειακό επίπεδο, με έμφαση στη βιομηχανία και γενικότερα, το μεταποιητικό τομέα και τους υποστηρικτικούς προς αυτόν κλάδους της οικονομίας, καθώς και θεμάτων χρηματοδότησης των ΜμΕ.
2. Η υλοποίηση νέων δράσεων που καλύπτουν σημαντικό κενό και συμβάλλουν στον αποτελεσματικότερο προγραμματισμό και άσκηση κατάλληλων πολιτικών και μέτρων στήριξης των ΜμΕ, σύμφωνα με τους στόχους που τίθενται από την Ε.Ε. με το Small Business Act.
3. Η υποστήριξη του έργου του Εθνικού Απεσταλμένου για τις ΜμΕ (SME Envoy), ο οποίος αποτελεί ενεργό σύνδεσμο επικοινωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των ΜμΕ και των εκπροσώπων τους και της Δημόσιας Διοίκησης, με σκοπό οι ιδιαίτερες ανάγκες και οι προτεραιότητες των ΜμΕ να εντοπίζονται σε πρώιμο στάδιο και να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό των εθνικών πολιτικών, προγραμμάτων και δράσεων. Η σημασία και κρισιμότητα της υλοποίησης της Ευρωπαϊκής Πράξης για τις ΜμΕ «Small Business Act (SBA)» από την Ελλάδα και του ρόλου του Εθνικού Απεσταλμένου για τις ΜμΕ «SME Envoy for Greece», καταδεικνύεται από το ότι αποτέλεσε μια από τις εκ των προτέρων αιρεσιμότητες για την έγκριση του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο της Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014- 2020 (Μάιος 2014).
4. Η συγκέντρωση, επεξεργασία και διάχυση υπεύθυνης πληροφόρησης για την κατάσταση και τις προοπτικές των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των παραγόντων που επιδρούν στην δημιουργία θέσεων εργασίας από τις ΜμΕ.
5. Η ανάπτυξη χρηστικών και φιλικών "εργαλείων" για τη διαχείριση και τη λήψη των επιχειρηματικών αποφάσεων σε κρίσιμους τομείς ανάπτυξης των επιχειρήσεων.

Οργάνωση Έργου

Το έργο «Μελέτη για τη χαρτογράφηση του τομέα της Χειροτεχνίας Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας ανά κλάδο» οργανώνεται ως προς το περιεχόμενο και τη στόχευσή του σύμφωνα με τα παρακάτω παραδοτέα.

Φάση Α: Σχεδιασμός και μεθοδολογία υλοποίησης του συνόλου του έργου

ΠΑ.1 Βιβλιογραφική επισκόπηση και συλλογή δευτερογενών δεδομένων.

Το Παραδοτέο ΠΑ.1 περιλαμβάνει ολόκληρη την απαραίτητη Βιβλιογραφική Επισκόπηση και συλλογή δευτερογενών δεδομένων για την αποτύπωση και περιγραφή της παρούσας κατάστασης αναφορικά με τον εξεταζόμενο Τομέα στη χώρα (συμπεριλαμβανομένων και των αναγκών επικαιροποίησης των στοιχείων της Αναθέτουσας Αρχής), την αποτύπωση και παρουσίαση τάσεων και εξελίξεων στο ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον και τις κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής πολιτικής αναφορικά με τον τομέα της Χειροτεχνίας και Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας. Το βασικό σχέδιο του ΠΑ.1 αποτελεί προαπαιτούμενο στοιχείο για την υλοποίηση των ΠΑ.2 και ΠΑ.3, ενώ η τελική έκδοση του ΠΑ.1 παραδόθηκε μαζί με τις αντίστοιχες Μελέτες ΠΑ.2 και ΠΑ.3.

ΠΑ.2 Σχεδιασμός υλοποίησης του συνόλου του έργου

Το ΠΑ.2 καταγράφει το συνολικό σχεδιασμό του έργου, περιλαμβάνοντας τη διαχείριση και υλοποίηση, καθώς και το ακριβές χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των ενεργειών πρωτογενούς έρευνας και εκπόνησης των μελετών τους

ΠΑ.3 Μεθοδολογία διεξαγωγής των πρωτογενών ερευνών

Το ΠΑ.3 περιλαμβάνει το σύνολο των ενεργειών για την οριστικοποίηση των ερωτηματολογίων της Φάσης Β του έργου σε συνεργασία με την Αναθέτουσα Αρχή. Τα ερωτηματολόγια αυτά χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διεξαγωγή των δύο πρωτογενών ερευνών (Έρευνα στους συλλογικούς φορείς και οργανώσεις χειροτεχνικών επιχειρήσεων και Έρευνα σε επιχειρήσεις του τομέα Χειροτεχνίας και Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας ανά κλάδο δραστηριότητας/ γεωγραφική περιοχή επιχείρησης). Κρίσιμο σκέλος της μεθοδολογικής προσέγγισης αποτελεί ο καθορισμός του τελικού καταλόγου των συλλογικών φορέων και του δείγματος επιχειρήσεων σύμφωνα με τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν για τα παραδοτέα ΠΑ.1 και ΠΑ.2. Το τελικό παραδοτέο αποτέλεσε τον κύριο οδηγό για την υλοποίηση των ΠΒ.1. και ΠΒ.2.

Φάση Β: Χαρτογράφηση των επιχειρήσεων του τομέα Χειροτεχνίας και Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας στην Ελλάδα

ΠΒ.1 Εφαρμογή της έρευνας – Πρωτογενείς έρευνες

Το Παραδοτέο ΠΒ.1 περιλαμβάνει την υλοποίηση των δύο (2) πρωτογενών ερευνών (Έρευνα στους συλλογικούς φορείς και οργανώσεις χειροτεχνικών επιχειρήσεων και Έρευνα σε

6. Η επεξεργασία και αξιοποίηση των διαθέσιμων στοιχείων και πληροφοριών με στόχο τη διαμόρφωση συγκεκριμένων προτάσεων σε θέματα που αφορούν τις ΜμΕ, με στόχο την ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας για τη θεσμική στήριξη και διευκόλυνση της επιχειρηματικότητας.

7. Η διεξαγωγή αξιολογήσεων για το μέγεθος της επίδρασης που ασκεί στις επιδόσεις των ΜμΕ η ισχύουσα νομοθεσία και τα ενδεχόμενα θετικά ή αρνητικά συνεπακόλουθα από νέες προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις.

επιχειρήσεις του τομέα Χειροτεχνίας και Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας ανά κλάδο δραστηριότητας/ γεωγραφική περιοχή επιχείρησης). Ο στόχος των δύο ερευνών είναι η συγκέντρωση των δεδομένων που θα αναδείξουν τα ειδικότερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των επιχειρήσεων των επιλεγμένων κλάδων. Στην περίπτωση της έρευνας επιχειρήσεων, οι ειδικότεροι κλάδοι που διερευνώνται είναι οι παρακάτω: Χειροτεχνία υφάσματος (Υφαντουργία, ταπητουργία κόμβων, σταμπωτά χειρός, μεταξοϋφαντά, ταπισσερί κλιμιού), Χειροπλεκτική, χειροκεντητική, δαντελοπλεκτική, Ραπτική (Ραπτική παραδοσιακών στολών, ενδυμασιών και αμφιών), Αργυροχρυσοχοϊά – Χρυσοχοϊά (Αργυρά και χρυσά κοσμήματα κατασκευαζόμενα με παραδοσιακές – χειροτεχνικές τεχνικές), Μεταλλοτεχνία (Μεταλλοπλαστική, είδη διακόσμησης και χρήσης, χυτευτά ή από σφυρήλατο άργυρο, σίδηρο, μπρούντζο, χαλκό ή άλλα κράματα, επάργυρα και επίχρυσα και εκκλησιαστικά αντικείμενα), Ξυλοτεχνία (Επιπλα παραδοσιακής μορφής, διακοσμητικά ή χρηστικά είδη σκαλιστά, ξυλόγλυπτα ή στον τόρνο, εκκλησιαστική ξυλογλυπτική, σαγματοποιία, βαρελοποιία), Δερματοτεχνία (Χειροποίητα δερμάτινα είδη δώρων, αντικείμενα οικιακής και ατομικής χρήσης, χειροποίητη βιβλιοδεσία), Ψαθοπλεκτική (Καλαθοπλεκτική, είδη επίστρωσης, διακοσμητικά και λειτουργικά είδη από ψάθα), Σμαλτοτεχνία, Αγιογραφία, Ζωγραφική και διακόσμηση επί διαφόρων υλών, Χαρακτική επί λίθου και άλλων υλών, Κατασκευή μουσικών οργάνων από φυσικές πρώτες ύλες, Μπατίκ, Ψευδοκόσμημα, Κεραμική –Αγγειοπλαστική, Διακόσμηση επί Αγγειοπλαστικής, Διακοσμητικά και λειτουργικά αντικείμενα εξ όνουχος, στεατίτη, αλαβάστρου ή λοιπές ορυκτές ύλες, Κούκλες και παιχνίδια χειροποίητα, Υαλουργία τέχνης: φυσητά, βιτρώ, κλπ., Κηροπλαστική τέχνης, Ψηφιδωτά, Τεχνητά άνθη πλην πλαστικών, Ανθοδετική αποξηραμένων ανθέων, Καλλιτεχνικά είδη από χαρτί, Κατασκευές από χάντρες.

Σε ότι αφορά τους συμμετέχοντες, η έρευνα φορέων αξιοποίησε τον τελικό επικαιροποιημένο κατάλογο συλλογικών φορέων που περιλαμβάνεται στο ΠΑ.3, ενώ σε ότι αφορά στις επιχειρήσεις το δείγμα είναι αντιπροσωπευτικό και ανέρχεται σε αριθμό 500 συμπληρωμένων ερωτηματολογίων.

ΠΒ.2 Ανάλυση αποτελεσμάτων/ Διάγνωση αναγκών - Προτάσεις

Σε συνέχεια των ενεργειών του παραδοτέου ΠΒ.1, το ΠΒ.2 ακολούθησε την ποσοτική και ποιοτική ανάλυση των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν, τόσο σε επίπεδο φορέων όσο και σε αυτό των επιχειρήσεων. Τα αποτελέσματα αναλύθηκαν για την αποτύπωση της κατάστασης του Τομέα, οργανωμένα σύμφωνα με τα ακόλουθα:

- Πλήρης Χαρτογράφηση με γεωγραφική κατανομή όλων των κλάδων και επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη χώρα
- Ποιοτικά Χαρακτηριστικά των αναγκών των επιχειρήσεων ανά κλάδο δραστηριότητας
- Αποτύπωση Πλαισίου Προτάσεων για το σχεδιασμό στοχευμένων εργαλείων και δράσεων υποστήριξης και ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων του τομέα Χειροτεχνίας και Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας - πλαίσιο των προτεραιοτήτων της εθνικής και ευρωπαϊκής πολιτικής
- Καταγραφή διεθνών τάσεων και παράθεση σχετικών πρακτικών και παραδειγμάτων.

Σημειώνεται ότι η υλοποίηση του παραδοτέου ΠΒ.3 βασίστηκε στην συγκέντρωση ερωτηματολογίων του ΠΒ.1.

ΠΒ.3 Διοργάνωση και υλοποίηση συνάντησης - εργαστηρίου φορέων και Αναθέτουσας Αρχής

Το παραδοτέο ΠΒ.3 περιελάμβανε τη διοργάνωση και υλοποίηση συνάντησης – εργαστηρίου (workshop) φορέων και Αναθέτουσας Αρχής, στηριζόμενο στα πορίσματα και τις προτάσεις για την διαμόρφωση της πολιτικής για τους φορείς και τις επιχειρήσεις του κλάδου του παραδοτέου ΠΒ.2. Στο πλαίσιο της συνάντησης – εργαστηρίου κατεγράφησαν οι απόψεις των φορέων επί των προτάσεων του ΠΒ.2 αναφορικά με την αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου, την ενίσχυση του ανθρωπίνου δυναμικού και της χρηματοδότησης στο πλαίσιο δράσεων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων του τομέα Χειροτεχνίας, με σκοπό την αποδελτίωση και αποτίμησή τους, για την ενσωμάτωση τους στο τελικό παραδοτέο – πόρισμα του έργου.

ΠΒ.4 Συμπεράσματα -Σύνοψη

Το ΠΒ.4 αποτελεί το τελικό παραδοτέο του έργου, συγκεντρώνοντας το τελικό κείμενο συμπερασμάτων. Το περιεχόμενο των συμπερασμάτων / προτάσεων επικεντρώνεται σε προτεινόμενα μέτρα και δράσεις πολιτικής για την αντιμετώπιση των αναγκών και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων του τομέα Χειροτεχνίας και Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας και περιλαμβάνει το σχετικό κείμενο συμπερασμάτων, σε ηλεκτρονική και έντυπη μορφή, και περίληψη/ σύνοψη του συνόλου του έργου στα ελληνικά και στα αγγλικά.

Σημειώνεται ότι οι επιμέρους δράσεις και τα παραγόμενα παραδοτέα του Ανάδοχου έχουν εκπονηθεί με βάση τις ακόλουθες παραμέτρους του συστήματος διασφάλισης ποιότητας της Premium Consulting, οι οποίες σχετίζονται με:

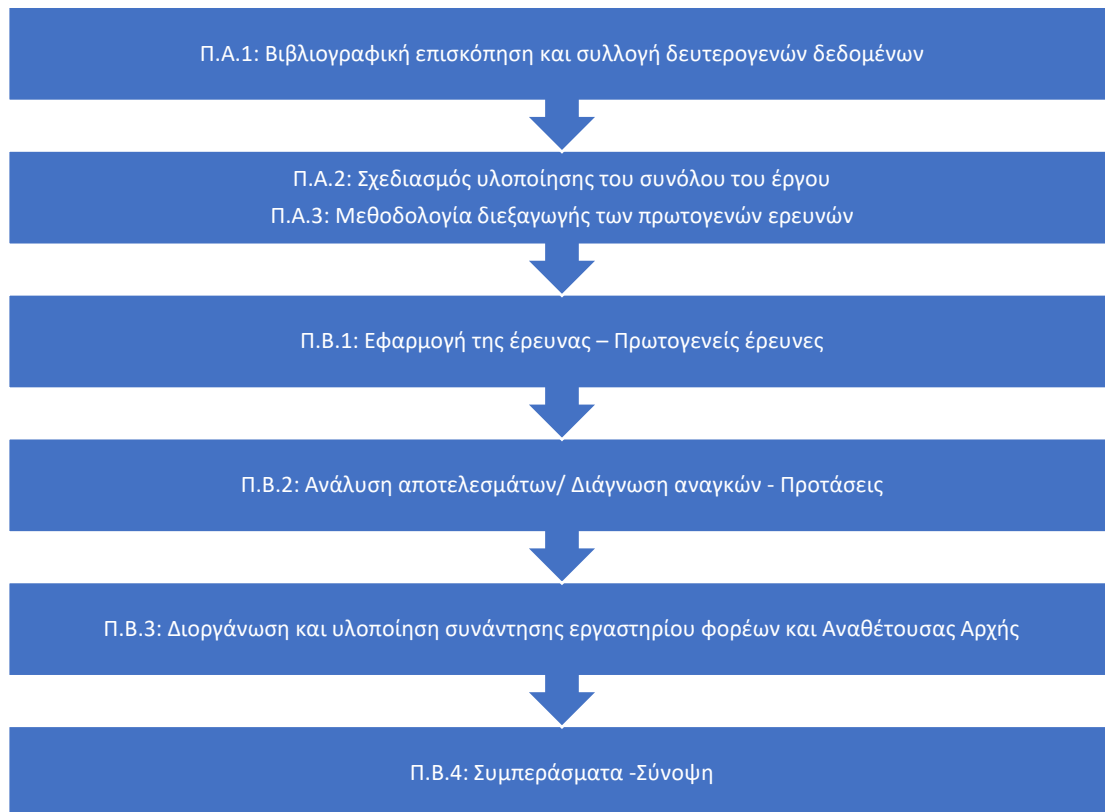
- Συνέπεια. Τα παραδοτέα του Αναδόχου είναι σύμφωνα με τις ανάγκες του Έργου, τα επαγγελματικά πρότυπα και τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, ενώ παράλληλα ολοκληρώνονται βάσει σχεδιασμού (χρόνου, κόστους, πόρων ποιότητας).
- Πληρότητα. Τα παραδοτέα του Αναδόχου περιέχουν όλες τις πληροφορίες και προτάσεις που απαιτούνται για την επιτυχή υλοποίηση του Έργου.
- Σχετικότητα. Τα παραδοτέα είναι σχετικά με το σκοπό του Έργου.
- Εμβάθυνση. Τα παραδοτέα περιέχουν τα αναγκαία στοιχεία σε βάθος λεπτομέρειας και κρισιμότητας για την βέλτιστη υλοποίηση των ενεργειών του Αναδόχου του Έργου.
- Τεκμηρίωση. Τα παραδοτέα περιέχουν όλα τα απαραίτητα αναλυτικά και συνοπτικά στοιχεία για την καλύτερη κατανόηση και επεξήγησή τους.

B. Σύνοψη Συνόλου Ενεργειών Μελέτης Χαρτογράφησης Χειροτεχνίας

Βασική στόχευση του έργου «Μελέτη για τη Χαρτογράφηση του Τομέα της Χειροτεχνίας και Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας ανά Κλάδο» αποτελεί αφενός η απόδοση της υφιστάμενης κατάστασης στους επιμέρους χειροτεχνικούς κλάδους, αλλά και το σύνολο του τομέα της Χειροτεχνίας, αφετέρου η ανάπτυξη τεκμηριωμένων προτάσεων για την αναβάθμισή τους, λαμβάνοντας υπόψη τις εσωτερικές και εξωτερικές παραμέτρους που επηρεάζουν τη χειροτεχνική επιχειρηματικότητα.

Ειδικότερα, στόχος της Αναθέτουσας Αρχής είναι τα αποτελέσματα της μελέτης να αποτελέσουν τη βάση για το σχεδιασμό και την υλοποίηση δημόσιων πολιτικών για την ενίσχυση της **επιχειρηματικότητας** των κλάδων της χειροτεχνίας και της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη τις ειδικότερες κλαδικές και περιφερειακές ανάγκες τους.

Η προσέγγιση που ακολουθήθηκε στο πλαίσιο της μελέτης βασίστηκε στη μεθοδολογική προσέγγιση, όπως αυτή σχεδιάστηκε από την Αναθέτουσα Αρχή και αναλύθηκε από τον Ανάδοχο στο πλαίσιο των σχετικών παραδοτέων ΠΑ1-ΠΑ2-ΠΑ3 του έργου. Ως γενική αρχή, το έργο βασίστηκε στη εξελικτική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία κάθε παραδοτέο αποτελούσε βάση για την υλοποίηση του επόμενου, όπως αποτυπώνεται στο ακόλουθο σχήμα.

Διάγραμμα 1 Προσέγγιση Υλοποίησης Μελέτης Χαρτογράφησης

Βασικό σημείο αφετηρίας της Μελέτης αποτέλεσε η βιβλιογραφική επισκόπηση και η εκτεταμένη δευτερογενής έρευνα αναφορικά με το υπόβαθρο της χειροτεχνίας, τη διεθνή οργάνωση και καλές πρακτικές που καταγράφονται, το ισχύον θεσμικό πλαίσιο σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο και την κατάσταση του τομέα στην Ελλάδα, ως προς την επιχειρηματικότητα, την επαγγελματική διάσταση και εκπαιδευτική διάσταση των χειροτεχνικών επαγγελματιών.

Σημαντικό στοιχείο της δευτερογενούς έρευνας αποτέλεσε η χαρτογράφηση των επιχειρήσεων του Τομέα βάσει κλάδων και σχετικών ΚΑΔ που αντιστοιχήθηκαν σε συνεργασία με την Αναθέτουσα Αρχή, τα δεδομένα για τις οποίες συλλέχθηκαν από τα κατά τόπους επιμελητήρια και από την Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδος, σύμφωνα με τα δημοσιοποιημένα στοιχεία του Γενικού Εμπορικού Μητρώου (ΓΕΜΗ). Το στοιχείο αυτό συνάδει με την ευρύτερη καταγεγραμμένη πρακτική της βιβλιογραφίας, η οποία τείνει να διαφοροποιεί σαφώς τις καλλιτεχνικές – ατομικές χειροτεχνικές ενέργειες από τις χειροτεχνικές βιοτεχνικές δραστηριότητες με στόχο την εμπορική δραστηριότητα³.

Τα αποτελέσματα της χαρτογράφησης, τομεακά και περιφερειακά, αποτυπώθηκαν από τον Ανάδοχο μέσω ειδικού ψηφιακού εργαλείου απεικόνισης (Dashboard) και αποδόθηκαν προς χρήση στην Αναθέτουσα Αρχή, ενώ αποτέλεσαν την κύρια βάση για το σχεδιασμό των δειγμάτων των πρωτογενών ερευνών σε αντιπροσωπευτικό δείγμα των επιχειρήσεων των χειροτεχνικών κλάδων, καθώς και σε κρίσιμους συλλογικούς φορείς. Παράλληλα κατά το στάδιο αυτό, ο Ανάδοχος παρουσίασε το σχέδιο υλοποίησης του συνόλου του έργου, συμπεριλαμβανομένων των χρονοδιαγραμμάτων υλοποίησης των επιμέρους παραδοτέων.

Με το πέρας των παραπάνω ενεργειών ολοκληρώθηκε το σύνολο των παραδοτέων της Φάσης Α και εκκίνησαν οι ενέργειες που αφορούσαν στην υλοποίηση της Φάσης Β του έργου με την διενέργεια των δύο πρωτογενών ερευνών, την τηλεφωνική και ηλεκτρονική συμπλήρωση των ερωτηματολογίων της μελέτης, τη συλλογή, εξαγωγή και ανάλυση των αποτελεσμάτων τους.

Ακολούθως, τα αποτελέσματα αξιοποιήθηκαν για τον προσδιορισμό των κύριων παραμέτρων που θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη κατά την ανάλυση προτεραιοποίησης των αναγκών της χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας. Σε συνέχεια των παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη τα δευτερογενή δεδομένα, ο Ανάδοχος πρόέβη στη σύνταξη των κύριων πορισμάτων και των προτάσεων προς διαβούλευση με τους θεσμικούς και κλαδικούς συλλογικούς φορείς. Αυτή έλαβε τη μορφή διοργάνωσης εκδήλωσης συνάντησης – εργαστηρίου (με τη διεξαγωγή ειδικών workshop επί των κεντρικών αξόνων των προτάσεων του Αναδόχου) για τη διασφάλιση επανατροφοδότησης επί των πραγματικών αναγκών και θέσεων και με στόχευση την επανεξέταση και επαναπροσέγγιση προτάσεων για την τελική διαμόρφωσή τους, όπως παρουσιάζονται στο παρόν παραδοτέο.

³ Επιπλέον, σημειώνεται ότι η συλλογή των στατιστικών δεδομένων που πραγματοποιείται τόσο σε εθνικό επίπεδο (μέσω της ΕΛΣΤΑΤ), όσο και συλλογικά σε επίπεδο ΕΕ (μέσω της EUROSTAT), δεν διαφοροποιεί τη χειροτεχνία από τη γενικότερη αντίστοιχη μεταποιητική – βιομηχανική δραστηριότητα, τόσο σε ότι αφορά την παραγωγή των προϊόντων που συνδέονται με τους σχετικούς ΚΑΔ, όσο και στο επίπεδο των λοιπών οικονομικών και άλλων δεδομένων (όπως η απασχόληση), με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η αποτύπωση σε ποσοτικούς όρους των οικονομικών αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων.

Γ. Παρουσίαση Κύριων Αποτελεσμάτων ανά Φάση Υλοποίησης

Γ1. Αποτελέσματα Δευτερογενούς Έρευνας και Χαρτογράφησης Τομέα

Η δευτερογενής έρευνα επιβεβαίωσε τη σύνθετη φύση της χειροτεχνίας ως ένα σύνολο κλάδων που περιλαμβάνουν παραδοσιακά, βιοτεχνικά και καλλιτεχνικά στοιχεία. Παράλληλα, η παρουσία των στοιχείων αυτών διαφοροποιείται κατά τόπους ως προς τη βαρύτητά τους, αλλά και τους επιμέρους κλάδους που μπορούν να αφορούν. Ως αποτέλεσμα καταγράφονται πολύ συχνά **έντονες περιφερειακές συγκεντρώσεις κλαδικής χειροτεχνικής δραστηριότητας**, σε συνέχεια τοπικών παραδόσεων και ειδικών συνθηκών.

Το στοιχείο αυτό, έχει διαχρονικά οδηγήσει σε σημαντική διαφοροποίηση της πρακτικής αναφορικά με την κανονιστική ρύθμιση, το επακριβές περιεχόμενο και την παρακολούθηση / καταγραφή της χειροτεχνίας ανά χώρα, και επακολούθως σε σημαντική ποικιλία θεσμικών πλαισίων. Εν τούτοις οι νεότερες εξελίξεις αναφορικά με την πρόταση κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την προστασία γεωγραφικής προέλευσης για τα χειροτεχνικά και βιομηχανικά προϊόντα, εκτιμάται ότι θα οδηγήσουν σε σημαντικές εξελίξεις το επόμενο χρονικό διάστημα που θα επηρεάσουν κατά κύριο λόγο την επιχειρηματική διάσταση της χειροτεχνίας και της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας.

Για την εμφάνιση επί των ειδικών αναγκών και συνθηκών, η πρωτογενής έρευνα των χειροτεχνικών επιχειρήσεων πραγματοποιήθηκε λαμβάνοντας υπόψη τους κλάδους που έχουν χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν και καταγράφοντας επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε σχετικούς προσδιορισμένους ΚΑΔ, για ένα εκτιμώμενο σύνολο περίπου 11.000 επιχειρήσεων σε ολόκληρη τη χώρα. Παράλληλα, η έρευνα των συλλογικών φορέων ήταν ανοικτή σε όλους τους κλαδικούς και περιφερειακούς θεσμικούς φορείς, ανεξαρτήτως εμπλεκόμενων κλάδων.

Από την πλευρά των επιχειρήσεων, ως κλάδοι με τους μεγαλύτερους ενεργούς πληθυσμούς, αναδείχτηκαν αυτοί της Ξυλοτεχνίας, του Ψευδοκοσμήματος, της Αργυροχρυσοχοΐας – Χρυσοχοΐας, της Κούκλας και Χειροποίητων Παιχνιδιών και της Χειροτεχνίας Υφάσματος. Αναφορικά με την περιφερειακή διάσταση της χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας, παρατηρείται **έντονη επιχειρηματική συγκέντρωση σε συγκεκριμένες περιφέρειες**. Ειδικότερα, η Περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων, ακολουθούμενη από την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, την Περιφέρεια Κρήτης, την Περιφέρεια Θεσσαλίας, Νοτίου Αιγαίου και Πελοποννήσου, ενώ τη μικρότερη συγκέντρωση κατέγραψαν οι Περιφέρειες Ιονίων Νήσων, Βορείου Αιγαίου και Δυτικής Μακεδονίας.

Γ2. Αποτελέσματα Πρωτογενών Ερευνών

Τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας των επιχειρήσεων ανέδειξαν ένα γενικό προφίλ, σύμφωνα με το οποίο, οι επιχειρήσεις των κλάδων της χειροτεχνίας και της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας κατά κανόνα αποτελούν **Ατομικές Επιχειρήσεις σε ποσοστό 77,80%**, χωρίς ο οικογενειακός χαρακτήρας τους να αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό, πλην ορισμένων κλάδων όπως η Μεταλλοτεχνία, Ξυλοτεχνία, Δερματοτεχνία και Διακοσμητικά αντικείμενα. Περίπου οι μισές επιχειρήσεις του αντιπροσωπευτικού πληθυσμού του δείγματος ιδρύθηκαν

μεταξύ του 2011-2020 (49,20%), με σχετικά παλαιότερες επιχειρήσεις να καταγράφονται στους κλάδους της Ξυλοτεχνίας – Ξυλογλυπτικής, Αργυροχρυσοχοΐας –Χρυσοχοΐας και Μεταλλοτεχνίας, ενώ σχετικά νεότερες είναι οι επιχειρήσεις των κλάδων Κούκλας και παιχνιδιών και Ψευδοκοσμήματος.

Γενικό χαρακτηριστικό που πηγάζει από τα οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων των επιμέρους ΚΑΔ της χειροτεχνίας και της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας αποτελεί το **πολύ μικρό μέγεθος**, όπως προσδιορίζεται από τα στοιχεία σχετικά με την απασχόληση και τα οικονομικά δεδομένα. Ειδικότερα, η έρευνα κατέγραψε μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων με **χαμηλή απασχόληση (με ποσοστό 91,20% να απασχολούν 1-5 άτομα)** και **μικρούς κύκλους εργασιών (μέχρι 30.000€)**. Παράλληλα, καταγράφεται μάλλον μία σταθερή προς πτωτική πορεία μεγεθών, όπως ο κύκλος εργασιών και τα καθαρά κέρδη. Το χαρακτηριστικό του μικρού μεγέθους τεκμηριώνεται περαιτέρω από τις απαντήσεις των συλλογικών φορέων για τα μέλη τους, που αναδεικνύουν τις δαπάνες βασικής λειτουργίας, όπως οι πρώτες ύλες, οι λειτουργικές δαπάνες και η μισθοδοσία, ως τις βασικότερες δαπάνες, με λοιπές δαπάνες, όπως οι διοικητικές, προώθησης και οι αποσβέσεις να αποτελούν χαμηλότερης προτεραιότητας δαπάνες. Επιπλέον, σημειώνεται ότι το **ύψος των οικονομικών αναγκών**, σε συνέχεια του ευρύτερης τάσης μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων, είναι σχετικά μικρό και κατά κανόνα εκτιμάται ότι ανέρχεται **μέχρι και το ποσό των 50.000€**. Παράλληλα, οι **επιχορηγήσεις και φοροαπαλλαγές** αποτελούν την πλέον δημοφιλή μορφή ενίσχυσης, ενώ αντίθετα σημειώνεται ιδιαίτερα χαμηλή προτίμηση στους διάφορους τραπεζικούς δίαυλους, αναδεικνύοντας την προτίμηση προς άμεσες ή βραχυπρόθεσμες μορφές χρηματοδότησης συγκριτικά με άλλες μακρύτερης δέσμευσης, όπως ο δανεισμός.

Αναφορικά με τα δεδομένα της απασχόλησης και του ανθρωπίνου δυναμικού, σημειώνεται από τις επιχειρήσεις το σχετικά **χαμηλό επίπεδο απαιτούμενων τυπικών εκπαιδευτικών προσόντων** στο υπάρχον εργατικό δυναμικό, το οποίο παρουσιάζει **ανάγκες εξειδίκευσης** τόσο ως προς τις **τεχνικές δεξιότητες**, όσο και ως προς τις **γενικές και ψηφιακές δεξιότητες**. Το **συνηθέστερο επίπεδο τυπικών προσόντων και δεξιοτήτων (25,20%)** αφορά στους **αποφοίτους από σχολές ή ινστιτούτα μεταλυκειακής εκπαίδευσης ή κατάρτισης**, ακολουθούν οι **απόφοιτοι Τεχνικού λυκείου και Γενικού λυκείου με ποσοστά 24,80% και 20,40% αντίστοιχα**, ενώ οι **απόφοιτοι ΤΕΙ/ΑΕΙ και Μεταπτυχιακού/ Διδακτορικού συγκεντρώνουν μάλλον χαμηλά ποσοστά με 8,40% και 1,20% αντίστοιχα**.

Μεγαλύτερη ανάγκη για εξειδίκευση του προσωπικού αφορά στις Τεχνικές δεξιότητες (45,20%), στη γνώση ξένων γλωσσών (35,40%), στις Βασικές γνώσεις Ηλεκτρονικών Υπολογιστών (34,60%) & στη Διαφήμιση, λειτουργία eshop επιχειρήσεων, Marketing (34,60%). Με μικρότερα ποσοστά ακολουθούν η Σχεδίαση με Η/Υ – AUTOCAD (30,00%) και οι Δημόσιες σχέσεις και εξυπηρέτηση πελατών με 29,60%.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, η έμφαση σε στοιχεία όπως η σχετική επαγγελματική εμπειρία ή προϋπηρεσία, οι τεχνικές δεξιότητες και η ύπαρξη πιστοποιημένης εκπαίδευσης και κατάρτισης αποτελούν προτεραιότητα για την επιλογή μελλοντικών απασχολούμενων, αναδεικνύοντας την ανάγκη εξειδικευμένου δυναμικού επί του συνόλου των εξεταζόμενων κλάδων. Ανάλογη ήταν η θέση που εκφράστηκε και από τους συλλογικούς φορείς, κάνοντας

σαφές το αίτημα της ενίσχυσης των στοιχείων της εκπαίδευσης και της κατάρτισης μέσα από τις υπάρχουσες δομές (τυπική και μη τυπική εκπαίδευση – ΕΠΑΛ, ΙΕΚ, ΑΕΙ) και θεσμούς (μαθητεία), αλλά και η αναγνώριση παραμέτρων, όπως η ενημέρωση για νέες εξελίξεις και η εισαγωγή της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, ενώ ως σημαντική κρίθηκε η αναφορά ανάγκης προβολής για τη βελτίωση της εικόνας της χειροτεχνίας και την προσέλκυση νέων στη χειροτεχνία και την καλλιτεχνική βιοτεχνία.

Τα **κύρια προβλήματα** του χειροτεχνικού κλάδου εστιάζουν πρωτίστως στην οικονομική διάσταση, με την **έλλειψη ρευστότητας**, το **κόστος**, τη **διαθεσιμότητα** και την **αξιοπιστία πρόσβασης σε πρώτες ύλες**, τη **χαμηλή πρόσβαση σε χρηματοδότηση** και την **ύπαρξη αυξημένου εσωτερικού και εξωτερικού ανταγωνισμού** να ξεχωρίζουν. Παράλληλα, η **επαρκής στελέχωση** των επιχειρήσεων **σε ανθρώπινο δυναμικό** αποτελεί σημαντικό πρόβλημα, όπως επίσης και η ελλιπής προβολή και το μικρό μέγεθος της αγοράς. Αν και σε γενικές γραμμές οι απόψεις που εκφράστηκαν στις δύο έρευνες ήταν ανάλογες, στις περιπτώσεις των φορέων αναδείχθηκαν τα **προβλήματα χρέους** (προς το δημόσιο ή άλλους ιδιώτες) και της **δανειακής επιβάρυνσης**, συγκριτικά με την περίπτωση της έρευνας των επιχειρήσεων. Σε κάθε περίπτωση, η αξιολόγηση των προβλημάτων, δείχνει μια ευρύτερα προβληματική εικόνα, καθώς κρίσιμοι επιχειρησιακοί παράγοντες όπως το χρηματικό και ανθρώπινο κεφάλαιο, καθώς και η εικόνα της αγοράς εν γένει (τιμές, διαθεσιμότητα υλών, μέγεθος, μικρή προβολή) μοιάζουν να απασχολούν αρνητικά τους εμπλεκόμενους. Επιπλέον, αναφέρθηκαν από επαρκή αριθμό συμμετεχόντων ως προβλήματα, τα θέματα που σχετίζονται με τη **γραφειοκρατία** του δημοσίου τομέα, την **έλλειψη της σχετικής εκπαίδευσης των νέων**, το **έλλειμμα κινήτρων για την επιχειρηματική ενασχόληση με τη χειροτεχνία**, το **ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο** και η **έλλειψη προβολής στο εξωτερικό**.

Ως **βαρύνουσες λύσεις** στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, οι ερωτώμενες επιχειρήσεις προέκριναν την **αγορά εξοπλισμού** για βελτίωση της παραγωγής, τη βελτίωση των συνθηκών στην **προμήθεια πρώτων υλών**, τη **ψηφιακή προβολή**, καθώς και **χρηματοδοτικά μέσα**, όπως η λήψη **επιχορηγήσεων** και η ύπαρξη μηχανισμών/ προγραμμάτων δόσεων για την **τακτοποίηση των χρεών** προς το δημόσιο.

Η **προώθηση των προϊόντων της χειροτεχνικής παραγωγής** αποτελεί μία διάσταση της οικονομικής δραστηριότητας που αφορά όλους τους κλάδους και τις επιχειρήσεις. Από την έρευνα αναδεικνύονται οι ιδιωτικές σελίδες και κοινωνικά δίκτυα ως βασικά εργαλεία προώθησης, δείχνοντας μία γενικότερη έμφαση στις ατομικές ενέργειες, αλλά και τα ψηφιακά μέσα. Παράλληλα, ως προς τις **ανάγκες εισαγωγής νέων τεχνολογιών**, όλα τα θέματα που τέθηκαν, όπως αυτό της ανάπτυξης ηλεκτρονικών πωλήσεων, της ανάγκης εισαγωγής καινοτομίας στην παραγωγή, της αναζήτησης νέων τεχνικών προώθησης των προϊόντων και μεταφοράς τεχνογνωσίας από καλές πρακτικές, κρίθηκαν ως ιδιαίτερα σημαντικά, αναδεικνύοντας την αναγνώριση της σχετικής υστέρησης στον τομέα της ψηφιακής παρουσίας και προώθησης. Στο πεδίο των προτάσεων, οι απαντήσεις εστίασαν στα θέματα **μεταφοράς τεχνολογίας** με στόχο την παρουσία της χειροτεχνίας στο φυσικό της περιβάλλον, αλλά και τη σημασία της αξιοποίησης των τεχνολογιών για την επίλυση του προβλήματος του ελλείμματος εξειδικευμένου προσωπικού.

Ως προς τη ζητούμενη υποστήριξη των επιχειρήσεων, τα θέματα προβολής, δικτύωσης και χρηματοδοτήσεων, όπως η υποστήριξη επιχειρήσεων μέσω προγραμμάτων χρηματοδότησης, επιδότησης και ενίσχυσης ταμειακής ρευστότητας, η συμμετοχή σε διεθνή δίκτυα για την προβολή και την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων, η ενημέρωση και υποστήριξη σε θέματα χρηματοδοτήσεων και σε σύγχρονες εξελίξεις του κλάδου διεθνώς και η ανάπτυξη δικτύων σε επίπεδο κλάδου και σε συνεργασία με τρίτους φορείς, αποτελούν τα πλέον κρίσιμα, με το συμβουλευτικό σκέλος και το σκέλος της υποστήριξης μέσω υποδομών να κατατάσσονται ως ελαφρώς χαμηλότερης προτεραιότητας. Επιπλέον, σε επίπεδο προτάσεων, καταγράφεται η ανάγκη για ενίσχυση της δικτύωσης μεταξύ κλαδικών επιχειρήσεων, αλλά και για τη δημιουργία συμβουλευτικής δομής επιχειρήσεων στο πλαίσιο των ενεργειών στήριξης. Εστιάζοντας στο σκέλος των επιθυμητών παρεμβάσεων από την πλευρά της Πολιτείας, οι επιχειρήσεις αναγνώρισαν ως πλέον κρίσιμες τις σχετικές με τη μεταφορά τεχνολογίας και τη χρηματοδότησή της, την κατάρτιση και αναβάθμιση δεξιοτήτων και το νομοθετικό πλαίσιο. Ανάλογες θέσεις εξέφρασαν και οι συλλογικοί φορείς, με την κατάρτιση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων, τις κοινές ενέργειες προβολής και προώθησης, καθώς και τη χρηματοδότηση, να αποτελούν την κύρια τάση.

Το τελευταίο σημαντικό στοιχείο που αναδείχτηκε από την έρευνα αποτέλεσε η αποτύπωση της εκτίμησης της ανάγκης ύπαρξης χειροτεχνικού σήματος από τις επιχειρήσεις, με τη μεγάλη πλειοψηφία ανεξαρτήτως κλάδων να θεωρεί απαραίτητη την ύπαρξη του εν λόγω σήματος. Η άποψη αυτή συνάδει με το ευρύτερο αίτημα για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας των κλάδων της χειροτεχνίας και της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας, και ιδίως σε παραμέτρους όπως η προβολή της σχετικής παραγωγής και η λήψη μέτρων για την ενίσχυση της εμπορική διάστασής της. Σημειώνεται ότι, αν και η έρευνα κατέγραψε ένα χαμηλό ποσοστό αρνητικών απόψεων επί του χειροτεχνικού σήματος, κυρίως προερχόμενων από τους κλάδους Ξυλοτεχνίας, Αργυροχρυσοχοΐας –Χρυσοχοΐας και Ψευδοκοσμήματος, δεν εντοπίζεται κάποια δομική σύνδεση με ειδικότερους πληθυσμούς ή ομάδες επιχειρήσεων που να οδηγεί σε δεύτερες σκέψεις επί της καταλληλότητας της γενικής υιοθέτησης ενός τέτοιου μέτρου. Αυτό τεκμηριώνεται σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό από τα πορίσματα της έρευνας των συλλογικών φορέων, στους οποίους εκτιμάται ότι εκπροσωπήθηκαν επαρκώς όλοι οι κλάδοι, όπου καταγράφεται η απόλυτη συμφωνία για την ανάγκη σύστασης παραδοσιακού σήματος όπου είναι εφικτό, αλλά και για τη σύσταση Εθνικού Χειροτεχνικού Σήματος και την ανάγκη ύπαρξης Κλαδικών Σημάτων.

Γ3. Προσδιορισμός Κρίσιμων Παραμέτρων Σύνταξης Προτάσεων

Τα ευρύτερα πορίσματα της έρευνας έδειξαν ότι η ενεργή παρουσία της Πολιτείας, με θεσμικές παρεμβάσεις και με ενέργειες στήριξης των επιχειρήσεων που λειτουργούν εντός των κλάδων της χειροτεχνίας και της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας είναι απαραίτητη και επιθυμητή, ενώ παράλληλα το εξωτερικό περιβάλλον δημιουργεί επιπλέον παραμέτρους που πρέπει να ληφθούν υπόψη στη σύνταξη των προτάσεων.

Γ.3.1 Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων για βιοτεχνικά και βιομηχανικά προϊόντα

Ένα από τα σημαντικότερα μέχρι σήμερα εμπόδια για τη συστηματική μελέτη της χειροτεχνικής δραστηριότητας αποτελούσε η κατά περίπτωση εξέτασή της και το διαφορετικό και συχνά μη συγκρίσιμο περιεχόμενο μεταξύ των διαφόρων αναλύσεων. Στην κατεύθυνση αυτή, συνεπικουρούσε και το έλλειμμα σε επίπεδο ΕΕ ρυθμίσεων που να σχετίζονται άμεσα με αυτή, στοιχείο που θα οδηγούσε μοιραία σε μία μεγαλύτερη ομοιογένεια ως προς την αντιμετώπισή της, καθώς και των προϊόντων της.

Μία σημαντική εξέλιξη προς τη σχετική ομογενοποίηση της αντιμετώπισης της χειροτεχνίας αποτελεί η υποβολή στις 13 Απριλίου 2022 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων για βιοτεχνικά και βιομηχανικά προϊόντα. Η πρόταση βασίζεται στο άρθρο 118 πρώτο εδάφιο και στο άρθρο 207 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Στόχος της πρότασης είναι να θεσπιστεί η προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων για τα βιοτεχνικά και βιομηχανικά προϊόντα σε επίπεδο Ένωσης, διασφαλίζοντας έτσι τον θεμιτό ανταγωνισμό για τους παραγωγούς των εν λόγω προϊόντων στην εσωτερική αγορά, ενώ εκτίμηση της Επιτροπής είναι ότι η πρόταση θα διαφυλάξει και θα αναπτύξει την πολιτιστική κληρονομιά, και θα διασφαλίσει ότι οι καταναλωτές έχουν στη διάθεσή τους αξιόπιστες πληροφορίες για τα εν λόγω προϊόντα.

Σύμφωνα με την εισήγηση που τη συνοδεύει, η πρόταση αποσκοπεί στην παροχή κινήτρων για καινοτομία και επενδύσεις στη βιοτεχνία, βοηθώντας τους βιοτέχνες και τους παραγωγούς, ιδίως τις Πολύ Μικρές, Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις, που ενίοτε δραστηριοποιούνται σε εξειδικευμένες αγορές, να προωθήσουν και να προστατεύσουν την παραδοσιακή τεχνογνωσία τους σε επίπεδο Ένωσης. Δεδομένου ότι η γεωγραφική ένδειξη αυξάνει την προβολή του προϊόντος και της περιοχής, η πρόταση θα ωφελήσει όχι μόνο τους παραγωγούς αλλά και συναφείς τομείς, όπως ο τουρισμός, και θα βοηθήσει ώστε να προωθηθούν και να διατηρηθούν δεξιότητες και θέσεις εργασίας στις περιφέρειες της Ευρώπης. Σε διεθνές επίπεδο, η πρόταση θα επιτρέψει στην Ένωση να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την Πράξη της Γενεύης της Συμφωνίας της Λισαβόνας⁴ για τις ονομασίες προέλευσης και τις γεωγραφικές ενδείξεις στην οποία προσχώρησε η Ένωση το 2019 και, ως εκ τούτου, θα επιτρέψει στους παραγωγούς της Ένωσης να επωφεληθούν πλήρως από το εν λόγω σύστημα.

Για τις ανάγκες του παρόντος παραδοτέου θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εν λόγω πρόταση κανονισμού αποτελεί κρίσιμη εξέλιξη για μία σειρά από λόγους.

Αρχικά, πρέπει να σημειωθεί ότι με την εν λόγω πρόταση και ειδικότερα στο άρθρο 3, εισάγονται για πρώτη φορά (σε άμεση σύνδεση με τη χειροτεχνία) ορισμοί για τα βιοτεχνικά (όπως αποδίδεται στην ελληνική έκδοση ο όρος craft) και βιομηχανικά προϊόντα, ως ακολούθως:

«i) προϊόντα που παράγονται είτε εξ ολοκλήρου με το χέρι είτε με τη βοήθεια χειροκίνητων ή ψηφιακών εργαλείων είτε με μηχανικά μέσα, όταν η άμεση χειρωνακτική συμβολή είναι το σημαντικότερο συστατικό του τελικού προϊόντος»

⁴ Συμφωνία της Λισαβόνας σχετικά με την προστασία των ονομασιών προέλευσης και τη διεθνή καταχώρισή τους, της 31ης Οκτωβρίου 1958.

Επιπλέον ως «παραγωγός» ορίζεται «*επιχείρηση που συμμετέχει σε οποιοδήποτε στάδιο παραγωγής βιοτεχνικού και βιομηχανικού προϊόντος*» και ως «στάδιο παραγωγής» «*κάθε στάδιο παραγωγής συμπεριλαμβανομένης της μεταποίησης, της λήψης, της εξαγωγής, της αποκοπής ή της προπαρασκευής, [...] έως το σημείο κατά το οποίο το προϊόν είναι σε μορφή που πρόκειται να διατεθεί στην [...] αγορά* »

Άλλο σημαντικό στοιχείο που προκύπτει από την Πρόταση του Κανονισμού είναι η τεκμηρίωση της ανάγκης για Πιστοποίηση και Τυποποίηση της παραγωγής. Το στοιχείο αυτό συνδέεται κυρίως με το περιεχόμενο των όρων που αφορούν τις Γεωγραφικές Ενδείξεις. Αυτές προσδιορίζονται στο Άρθρο 5, βάσει τριών σωρευτικών κριτηρίων: το προϊόν θα πρέπει να έχει τις ρίζες ή την προέλευσή του σε συγκεκριμένο τόπο, περιοχή, τοποθεσία ή χώρα· ένα τουλάχιστον από τα στάδια της παραγωγής θα πρέπει να εκτελείται εντός της συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής· και το συγκεκριμένο ποιοτικό χαρακτηριστικό, η φήμη ή άλλο χαρακτηριστικό του προϊόντος μπορεί να αποδοθεί κυρίως σε αυτή τη γεωγραφική προέλευση. Από το περιεχόμενο των παραπάνω προκύπτει ότι η ανάγκη να καταγραφούν με ακρίβεια τυχόν τεχνικές ή ειδικές ενέργειες που συνδέονται με τα προϊόντα που παράγονται, αλλά και η ανάγκη περαιτέρω δικτύωσης ως προς την παραγωγή, ιδίως με δεδομένο ότι οι αιτήσεις καταχώρισης γεωγραφικών ενδείξεων θα υποβάλλονται από ομάδες παραγωγών. Ως τέτοια ορίζεται «*κάθε ένωση, ασχέτως νομικής μορφής, [...] η οποία απαρτίζεται από παραγωγούς οι οποίοι [...] ασχολούνται με το ίδιο προϊόν*».

Επιπλέον, η Πρόταση του Κανονισμού εκτιμάται ότι θα δημιουργήσει σαφέστερο και ισχυρότερο πλαίσιο αναφορικά με τα ζητήματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας και την προστασία της, παράλληλα απαιτώντας από τα κράτη μέλη να ορίσουν Αρμόδια Αρχή για την διαδικασία της εθνικής φάσης της καταχώρισης. Η εν λόγω αρμόδια αρχή θα είναι επίσης υπεύθυνη για την εθνική φάση των διαδικασιών που αφορούν ενδεχόμενες τροποποιήσεις των προδιαγραφών προϊόντος ή την ακύρωση της καταχώρισης, ενώ τα κράτη μέλη θα μπορούν να παρέχουν σε προσωρινή βάση, μεταβατική προστασία γεωγραφικής ένδειξης σε εθνικό επίπεδο, με ισχύ από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης καταχώρισης στο Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως ορίζεται στον κανονισμό (ΕΕ) 2017/1001. Σε ενωσιακό επίπεδο, οι διαδικασίες πρόκειται να καλύπτουν: α) την ενωσιακή φάση αίτησης που υποβάλλεται από την αρμόδια αρχή κράτους μέλους, αφού ληφθεί ευνοϊκή απόφαση για την αίτηση στην εθνική φάση, β) την επεξεργασία απευθείας αίτησης (άρθρο 15α), ή γ) την επεξεργασία αιτήσεων για γεωγραφική ένδειξη που αφορούν προϊόντα προερχόμενα από τρίτη χώρα.

Ως προς το επίπεδο της προστασίας ορίζεται ότι:

«*Οι γεωγραφικές ενδείξεις που καταχωρίζονται στο ενωσιακό μητρώο [...] προστατεύονται από: α) κάθε άμεση ή έμμεση εμπορική χρήση της γεωγραφικής ένδειξης για προϊόντα που δεν καλύπτονται από την καταχώριση, εφόσον τα προϊόντα αυτά είναι [...] συγκρίσιμα με τα προϊόντα που [...] προστατεύονται [...] με τη γεωγραφική ένδειξη ή εφόσον η χρήση της ονομασίας εκμεταλλεύεται, εξασθενίζει, αποδυναμώνει ή βλάπτει τη φήμη της προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης· β) κάθε κατάχρηση, απομίμηση ή επίκληση, έστω και αν αναφέρεται η πραγματική προέλευση των προϊόντων ή των υπηρεσιών ή εάν η*

προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη μεταφράζεται ή συνοδεύεται από εκφράσεις όπως «χαρακτήρα», «τύπου», «με τη μέθοδο», «όπως παράγεται σε», «απομίμηση», «με άρωμα/γεύση», «όπως» ή άλλες ανάλογες εκφράσεις· γ) κάθε άλλη ψευδή ή παραπλανητική ένδειξη όσον αφορά την καταγωγή, την προέλευση, τη φύση ή τις ουσιαστικές ιδιότητες του προϊόντος, η οποία χρησιμοποιείται στην εσωτερική συσκευασία ή στο περιτύλιγμα, στο διαφημιστικό υλικό, σε έγγραφα ή πληροφορίες που παρέχονται σε [...] επιγραμμικές διεπαφές που αφορούν το προϊόν [...], [...] καθώς και στη συσκευασία του προϊόντος [...] σε δοχείο κατά τρόπο που είναι πιθανό να οδηγήσει σε εσφαλμένη εντύπωση ως προς την προέλευσή του· δ) κάθε άλλη πρακτική που είναι πιθανό να παραπλανήσει τον καταναλωτή όσον αφορά την πραγματική προέλευση του προϊόντος [...].»

Γ.3.2 Κατάσταση Θεσμικού Πλαισίου

Η απουσία ειδικού θεσμικού πλαισίου γύρω από τον Τομέα της χειροτεχνίας αποτελεί σημαντική δυσκολία στην προσπάθεια για τον ακριβή προσδιορισμό του αντικειμένου της, αλλά και των μεγεθών που τη χαρακτηρίζουν (ποιοτικά και ποσοτικά), με αποτέλεσμα τη δυσκολία χάραξης συστηματικής πολιτικής γύρω από αυτή. Επιπλέον, η συχνά διττή φύση της χειροτεχνικής επιχειρηματικής δραστηριότητας που περιλαμβάνει την πολιτιστική ή καλλιτεχνική διάσταση, δημιουργεί σύγχυση ως προς τις αρμοδιότητες των διαφορετικών φορέων, αλλά και αλληλεπικαλύψεις δράσεων, ιδιαιτέρως σε περιπτώσεις ανεπαρκούς συντονισμού.

Παράλληλα, ελλείπει συγκεκριμένων και σταθερών κριτηρίων για την οριοθέτηση του χειροτεχνικού τομέα, δημιουργείται συχνά σύγχυση λόγω της ελεύθερης ή εναλλασσόμενης χρήσης όρων με συγγενές με την χειροτεχνία περιεχόμενο, όπως η βιοτεχνία. Τέλος, η επακόλουθη μη διακριτή συστηματική καταγραφή δεδομένων αναφορικά με τη χειροτεχνική επιχειρηματικότητα, καθιστά ιδιαίτερα σύνθετη τη διαδικασία προτεραιοποίησης αναγκών και υποχρεώνει τις όποιες ερευνητικές προσπάθειες σε κατά περίπτωση ad hoc παραδοχές.

Γ.3.3 Ανάγκες Ανθρωπίνου Δυναμικού και Κατάλληλων Δεξιοτήτων

Αν και, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η διαδικασία ανάλυσης αναγκών της χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας περιλαμβάνει εκ των συνθηκών αρκετά συχνά την ανάγκη υιοθέτησης παραδοχών ή ad hoc προσδιορισμού του πεδίου αναφοράς της, μέσα από την έρευνα του έργου αναδείχθηκε η πέραν αμφισβήτησης αρνητική τάση αναφορικά με το ανθρώπινο δυναμικό του τομέα. Ειδικότερα, καταγράφηκε το πρόβλημα της έλλειψης διαθέσιμου προσωπικού για την απασχόληση στους χειροτεχνικούς κλάδους, τόσο από αριθμητική άποψη, όσο και από την άποψη της διαθεσιμότητας των απαραίτητων δεξιοτήτων. Παράλληλα, μέσα από την εκδήλωση της συζήτησης – εργαστηρίου που διοργανώθηκε, αναδείχθηκε το σημαντικό πρόβλημα της γήρανσης των εξειδικευμένων τεχνιτών, το οποίο σε συνδυασμό με την μέχρι σήμερα ελλιπή, μη συστηματική και μάλλον ανεπιτυχή ως προς τα αποτελέσματα προσπάθεια εισαγωγής στο επίσημο σύστημα τυπικής και τεχνικής εκπαίδευσης και τις εποπτευόμενες διαδικασίες κατάρτισης, καθιστούν επιτακτική την αναθεώρηση της προσέγγισης.

Γ.3.4 Οικονομικές Συνθήκες και Όροι Χρηματοδότησης

Ένα από τα βασικά στοιχεία που ανέδειξε η μελέτη Χαρτογράφησης ήταν το ζήτημα των οικονομικών συνθηκών λειτουργίας της χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας, σύμφωνα με τις παραδοχές της Μελέτης και το σταθμισμένο δείγμα της. Σημαντικά ευρήματα αποτέλεσαν οι διαπιστώσεις ότι η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων έχει κύκλο εργασιών κάτω των 30.000€ και ανάλογα σημαντικό ποσοστό παρουσιάζει σταθερά ή μειωμένα καθαρά κέρδη κατά το τελευταίο έτος, σχηματίζοντας μία εικόνα αρνητικού οικονομικού κλίματος. Παράλληλα, η εκτίμηση επιχειρήσεων και συλλογικών φορέων, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των πρωτογενών ερευνών, είναι ότι η χρηματοδότηση με κάποια μορφή θα πρέπει να αποτελέσει κρίσιμη παρέμβαση της Πολιτείας.

Πλέον των παραπάνω, τα αποτελέσματα της διαβούλευσης με τους συλλογικούς φορείς στο πλαίσιο της συζήτησης εργαστηρίου ανέδειξαν τις τεχνικές δυσκολίες που συχνά παρουσιάζονται για τις μικρές και πολύ μικρές χειροτεχνικές επιχειρήσεις στο πλαίσιο τόσο του τραπεζικού δανεισμού, όσο και της συμμετοχής σε γενικά προγράμματα χρηματοδότησης και ενισχύσεων.

Γ.3.5 Δικτύωση και Προβολή

Η τελευταία παράμετρος που ελήφθη υπόψη σε σχέση με την αποτύπωση των προτάσεων ήταν το στοιχείο που αφορά το περιβάλλον λειτουργίας των χειροτεχνικών επιχειρήσεων και ιδιαίτερα της δικτύωσης και προβολής τους. Τόσο τα δεδομένα των πρωτογενών ερευνών, όσο και τα πορίσματα της εκδήλωσης του έργου, έδειξαν ότι οι επιχειρήσεις του τομέα τείνουν να λειτουργούν σε συνθήκες σχετικής απομόνωσης και με περιορισμένη προβολή προς το εξωτερικό περιβάλλον, ενώ σημαντική υστέρηση εμφανίζουν οι συνεργασίες προς διευκόλυνση της καλλιέργειας οικονομικών κλίμακας, ενώ ακόμα και στην περίπτωση της κλαδικής συνεργασίας, τα αποτελέσματα ποικίλουν σημαντικά αναλόγως της ωριμότητας του κλάδου.

Δ. Αποτύπωση και Προτεραιοποίηση Τελικών Προτάσεων

Το παρόν παραδοτέο Π.Β.4 αποτελεί την τελική σύνθεση των ερευνητικών δεδομένων (πρωτογενών και δευτερογενών) και των αρχικών προτάσεων, λαμβάνοντας υπόψιν το σχολιασμό και τη διαδικασία ανατροφοδότησης (όπως προέκυψαν από τα αποτελέσματα της εκδήλωσης συζήτησης – εργαστηρίου) στο πλαίσιο των ενεργειών υλοποίησης από την Ομάδα Έργου του Αναδόχου του έργου «Μελέτη για τη χαρτογράφηση του τομέα της Χειροτεχνίας Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας ανά κλάδο».

Η τελική μορφή του περιεχομένου ακολουθεί τη βασική δομή των Αξόνων Προτάσεων που παρουσιάστηκαν στα Παραδοτέα ΠΒ.2 και ΠΒ.3 επικαιροποιημένη ειδικότερα ως εξής:

- Άξονας Προτάσεων 1: Διαμόρφωση Θεσμικού Πλαισίου και Παρεμβάσεις Οικοσυστήματος Χειροτεχνίας
- Άξονας Προτάσεων 2: Παρεμβάσεις Ανθρωπίνου Δυναμικού και Δεξιοτήτων
- Άξονας Προτάσεων 3: Νέο Χρηματοδοτικό Περιβάλλον Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας

Δ1. Άξονας Προτάσεων 1: Διαμόρφωση Θεσμικού Πλαισίου και Παρεμβάσεις Οικοσυστήματος Χειροτεχνίας

Δ.1.1 Λογική Προσέγγισης και Περιγραφή Σύγχρονου Οικοσυστήματος Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας

Η αντίληψη του ευρύτερου πλαισίου της Πολιτιστικής-Δημιουργικής Βιομηχανίας (Creative Industry) και της διττής φύσης της ως σύνολο δημιουργικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, αποτελεί βασική προϋπόθεση για τον προσδιορισμό της χειροτεχνικής δραστηριότητας σε ότι αφορά το ευρύτερο οικοσύστημα, τα ζητήματα των ορισμών, το επακριβές κλαδικό περιεχόμενο και την επακόλουθη προτεραιοποίηση για το σχεδιασμό πολιτικής και θεσμικών παρεμβάσεων.

Ο όρος «πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες» ή «κλάδοι πολιτισμού και δημιουργικότητας» (ΚΠΔ) περιλαμβάνει κατά τη συνηθέστερη προσέγγιση όλες τις δημιουργικές αλυσίδες αξίας και τις επιχειρήσεις παραγωγής εμπορεύσιμων αγαθών υψηλού αισθητικού ή συμβολικού χαρακτήρα που η χρήση τους αποσκοπεί στον ερεθισμό των βιωματικών αντιδράσεων του καταναλωτή. Ως τέτοιες, οι πολιτισμικές και δημιουργικές βιομηχανίες αντιπροσωπεύουν τη διπλή κατεύθυνση που έχουν τα προϊόντα τα οποία βασίζονται στη σύνδεση με το τοπικό και ευρύτερο περιβάλλον και καλύπτουν ένα ιδιαίτερα ευρύ φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών (ενδεικτικά και μη εξαντλητικά αναφέρονται οι αναπαραστατικές και εικαστικές τέχνες, σχεδιασμός, αρχιτεκτονική, διαφήμιση, εκδόσεις, οπτικοακουστικά μέσα, λογισμικό κ.α.), ενώ αναφέρονται στους τομείς των Εκτυπώσεων, Κατασκευών, Χειροτεχνιών (εκτυπώσεις έργων τέχνης, αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων, κατασκευή κοσμημάτων, παιχνιδιών και μουσικών οργάνων), Λιανικού εμπορίου πολιτιστικών αγαθών (κύρια βιβλία και μουσικές εκδόσεις), Εκδόσεων (βιβλίων, εφημερίδων και περιοδικών), Εκδόσεων λογισμικού και προγραμματισμού ηλεκτρονικών συστημάτων, Οπτικοακουστικών (κινηματογράφος, μουσική, φωτογραφία), Τηλεόρασης και Ραδιοφώνου,

Αρχιτεκτονικής, Διαφήμισης, Design, Τεχνών (θέατρο, χορός, εικαστικά), Βιβλιοθηκών και Μουσείων.

Καθώς η προσέγγιση της Πολιτιστικής-Δημιουργικής Βιομηχανίας αποτελεί την κυριότερη έκφραση σε θεσμικό και επιχειρησιακό πλαίσιο της πολιτισμικής διάστασης της επιχειρηματικότητας και περιλαμβάνει τον ευρύτερο τομέα της χειροτεχνίας εντός του πλαισίου αναφοράς της, αποτελεί σημαντικό στοιχείο που θα ληφθεί υπόψη κατά την προσέγγιση των προτάσεων του Αναδόχου.

Παράλληλα, η δευτερογενής έρευνα της φάσης Α της Χαρτογράφησης ανέδειξε το έλλειμμα του ελληνικού θεσμικού και νομικού πλαισίου αναφορικά με την έννοια της χειροτεχνίας. Η σύνθετη φύση της, η οποία προσθέτει καλλιτεχνικά και πολιτιστικά στοιχεία επί του βασικού σκοπού της επιχειρηματικής δραστηριότητας παραγωγής και διάθεσης ενός ευρέως φάσματος προϊόντων, σημαίνει ότι το έλλειμμα σαφούς προσδιορισμού πεδίων δραστηριότητας μπορεί να αποτελέσει τροχοπέδη για την ουσιαστική παρέμβαση στον κλάδο.

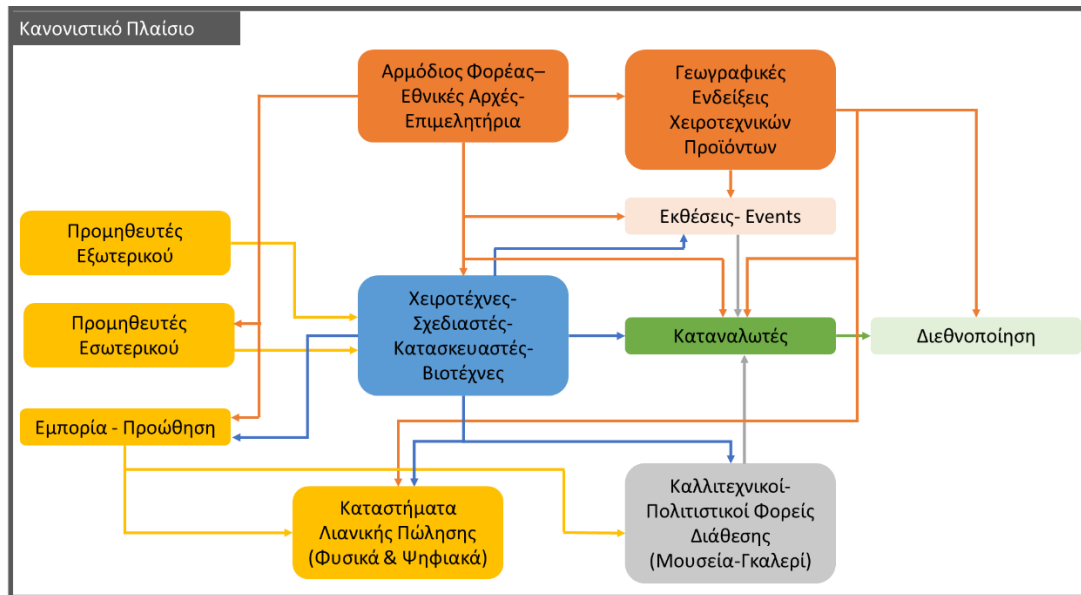
Δεδομένου ότι η χειροτεχνία αποτελεί μία κατά βάση επιχειρηματική δραστηριότητα, οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις υποχρεώνονται να λειτουργούν εντός του γενικού θεσμικού πλαισίου που ισχύει για το σύνολο των επιχειρήσεων της χώρας, αλλά και υπό τυχόν κλαδικά και τομεακά πλαίσια, όπως π.χ. ειδικά κλαδικά μητρώα (Αργυροχρυσοχοϊά). Η κλαδική αυτή κατάταξη αξιοποιεί ως κύριο εργαλείο τη χρήση συγκεκριμένων Κωδικών Αριθμών Δραστηριότητας (ΚΑΔ) από τις επιχειρήσεις, οι οποίοι δεν διαφοροποιούνται στην περίπτωση των χειροτεχνικών επιχειρήσεων, ενώ παράλληλα το πλαίσιο για το ποιοι ΚΑΔ μπορούν να αξιοποιηθούν από χειροτεχνικές επιχειρήσεις είναι μάλλον ασαφές και προκύπτει ad hoc από την πρακτική (παλαιότερες δράσεις ΕΟΜΜΕΧ). Επιπλέον, μεταξύ των προβλημάτων, τα οποία ανακύπτουν από την ασαφή σημερινή διάκριση του περιεχομένου του τομέα της χειροτεχνίας, διακρίνονται ως πλέον κρίσιμα τα ακόλουθα:

- Δυσκολία στην ακρίβεια χαρτογράφησης και κυρίως παρακολούθησης της πορείας των επιμέρους κλάδων και του συνόλου του τομέα,
- Δυσκολία στον προσδιορισμό αναγκών και την προτεραιοποίηση ενεργειών παρέμβασης οριζόντια ή σε ειδικευμένους τομείς,
- Δυσκολία στον προσδιορισμό και αναγνώριση των ποιοτικών χαρακτηριστικών που διακρίνουν τις χειροτεχνικές από τις αντίστοιχες γενικές επιχειρήσεις με τους ίδιους ΚΑΔ.

Ιδιαίτερος κρίσιμο στοιχείο σε ότι αφορά το σύστημα της χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας είναι η περιγραφή του ίδιου του οικοσυστήματος της χειροτεχνίας και ο προσδιορισμός των συστατικών του μερών, καθώς και των διασυνδέσεών του. Ως προς τη διάσταση αυτή, πρέπει να σημειωθεί ότι το χειροτεχνικό οικοσύστημα δεν διαφοροποιείται καταλυτικά από άλλα ανάλογα επιχειρηματικά οικοσυστήματα, αν και λόγω της ιδιαίτερης διττής φύσης του και τη θέση που καταλαμβάνει εντός της Πολιτιστικής-Δημιουργικής Βιομηχανίας έχει ορισμένα ξεχωριστά χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες. Εξαιτίας του στοιχείου αυτού, ο σχεδιασμός του χειροτεχνικού οικοσυστήματος θα πρέπει να περιλαμβάνει τα ευρέως παραδεκτά στοιχεία (υποδομή, λειτουργία αγοράς, έρευνα και καινοτομία, θεσμικούς παράγοντες,

χρηματοδότηση, σύνδεση με τη πολιτισμική διάσταση), προσαρμοσμένα στις ανάγκες και ροές, όπως διαμορφώνονται στην ελληνική περίπτωση.

Τα βασικά στοιχεία και αλληλεπιδράσεις του προτεινόμενου οικοσυστήματος χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας αποτυπώνονται στο ακόλουθο διάγραμμα ροής και περιγράφονται αμέσως παρακάτω.

Διάγραμμα 2: Οικοσύστημα Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας

Τα ειδικότερα στοιχεία του οικοσυστήματος:

Κανονιστικό πλαίσιο

Το κανονιστικό πλαίσιο του οικοσυστήματος αναφέρεται στο σύνολο των ενωσιακών και εθνικών πολιτικών και νομοθετικών παρεμβάσεων, συμπεριλαμβανομένων των παρεμβάσεων αναπτυξιακού, καινοτομικού και εκπαιδευτικού ή άλλου χαρακτήρα αναβάθμισης δεξιοτήτων (τεχνικές- ψηφιακές –πράσινες). Το κανονιστικό πλαίσιο συνδέεται από τη φύση του (ρύθμιση και παρέμβαση) με όλα τα στοιχεία οικοσυστήματος και θα πρέπει να παρέχει το υπόβαθρο για την ορθή λειτουργία όλων.

Πρέπει στο σημείο αυτό να αναφερθεί ότι μεταξύ των κύριων νομοθετικών στοιχείων που συνιστούν το κανονιστικό πλαίσιο ξεχωρίζουν τα σχετικά με την αδειοδότηση λειτουργίας των επιχειρήσεων των διαφόρων κλάδων, τη ρύθμιση και συμμόρφωση των προϊόντων με τους ισχύοντες όρους παραγωγής και κυκλοφορίας (συμπεριλαμβανομένων των σημάτων που προβλέπονται από την εθνική και ενωσιακή νομοθεσία), τους κανόνες υγιεινής και ασφαλείας για θέματα εργασίας, η σχετική με τους καταναλωτές νομοθεσία, αλλά και η εν δυνάμει νομοθεσία που μπορεί να υιοθετηθεί για την ενδυνάμωση της χειροτεχνίας ως τομέα.

Στο παραπάνω πλαίσιο, ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στον υπό υιοθέτηση Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων για βιοτεχνικά και βιομηχανικά προϊόντα και την τροποποίηση των

κανονισμών (ΕΕ) 2017/1001 και (ΕΕ) 2019/1753 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της απόφασης (ΕΕ) 2019/1754 του Συμβουλίου, καθώς μέσα από τα παραπάνω μπορούν να προκύψουν σημαντικές εξελίξεις αναφορικά με την τυποποίηση, κατοχύρωση και προστασία των χειροτεχνικών προϊόντων, αλλά και ως προς την υιοθέτηση κοινής γλώσσας και ορισμών επί των ζητημάτων αυτών.

Αρμόδιος Φορέας - Εθνικές Αρχές - Επιμελητήρια

Το στοιχείο αυτό αποτελεί το σύνολο των φορέων, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των σχετικών με τη χειροτεχνία πολιτικών. Σε αυτούς περιλαμβάνονται φορείς από ολόκληρο το φάσμα της δημόσιας διοίκησης και της αυτοδιοίκησης, αλλά και κλαδικό, περιφερειακό και ερευνητικό φορείς που μπορούν να έχουν ενεργό ρόλο στην αλυσίδα παραγωγής της χειροτεχνίας. Ειδικότερα, ως βασικότεροι προκρίνονται οι ακόλουθοι:

- το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων,
- το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων,
- το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων,
- το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού,
- η ΓΣΕΒΕΕ, καθώς και οι τοπικές, εθνικές και περιφερειακές συλλογικές κλαδικές οργανώσεις,
- οι κατά τόπους Επιμελητηριακοί Φορείς,
- οι Φορείς Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης και κατά κύριο λόγο οι Περιφέρειες, χωρίς να αποκλείεται ο ρόλος άλλων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης,
- οι επιστημονικοί φορείς εκπαίδευσης, έρευνας και καινοτομίας (ΑΕΙ, Ερευνητικά Κέντρα).

Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται ειδική αναφορά στη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, ως η κατεξοχήν αρμόδια υπηρεσία με εμπλοκή στο σύνολο των σχετικών με τη χειροτεχνία δραστηριοτήτων.

Επιπλέον, καταγράφεται το σημερινό έλλειμμα ειδικευμένου φορέα διαχείρισης – παρακολούθησης της χειροτεχνίας, κατά τα πρότυπα των Craft Councils διεθνώς, στοιχείο που μπορεί να δημιουργήσει κενά στη διατομεακή συνεργασία και το γενικό συντονισμό, καθώς είναι δύσκολο η de facto αρχή επί της χειροτεχνίας Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας (μέσω της Αρμόδιας Διεύθυνσής της) να λειτουργήσει στο ίδιο επίπεδο συνεργασίας με τους εμπλεκόμενους.

Μελλοντικές προτεραιότητες των αρμοδίων αρχών στο πλαίσιο του οικοσυστήματος θα πρέπει να αποτελέσουν η δημιουργία και διατήρηση χειροτεχνικών μητρώων σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, αλλά και η δημιουργία προδιαγραφών για τη χειροτεχνική σήμανση (σε εθνικό, περιφερειακό, ή κλαδικό επίπεδο μετά από σχετική συνεργασία και διαβούλευση με άλλους χρήστες του οικοσυστήματος).

Προμηθευτές (Εξωτερικού και Εσωτερικού)

Όπως σε όλες τις παραγωγικές βιομηχανίες, σημαντικό στοιχείο του χειροτεχνικού οικοσυστήματος αποτελεί η προμήθεια των πρώτων υλών. Τα δευτερογενή στοιχεία της χαρτογράφησης έχουν αναδείξει ότι σημαντικό τμήμα των απαραίτητων πρώτων υλών προέρχεται από εισαγωγές, οπότε και θα πρέπει να ληφθούν και αυτές υπόψη στη διαμόρφωση του οικοσυστήματος. Στο πνεύμα αυτό, υπάρχει μία σειρά από ρυθμίσεις και προδιαγραφές που θα πρέπει να προσδιοριστούν από τις αρμόδιες αρχές και οι οποίες αφορούν τόσο τους εθνικούς ή ευρωπαϊούς παραγωγούς πρώτων υλών, όσο και τους εισαγωγείς τρίτων χωρών. Ιδιαίτερα κρίσιμο είναι το παραπάνω ζήτημα στην περίπτωση των εισαγωγών από τρίτες χώρες για τη διασφάλιση της συμβατότητας προδιαγραφών με τις ανάλογες εθνικές ή ευρωπαϊκές πρώτες ύλες.

Παράλληλα, αποτελεί κρίσιμη παράμετρο η δημιουργία προϋποθέσεων για τη χρήση εθνικών πόρων ως πρώτες ύλες, αποτελώντας βαρύνον στοιχείο ποιότητας των προϊόντων ιδιαίτερα στη περίπτωση των δυνητικών Προϊόντων Γεωγραφικής Επισημάνσης. Σημειώνεται ότι η παραγωγή πρώτων υλών δραστηριότητας φέρεται τα τελευταία χρόνια να έχει υποχωρήσει σημαντικά υπέρ της μαζικής εισαγωγής πρώτων υλών. Παράλληλα, οι αρμόδιες αρχές σε συνεργασία με τις κλαδικές συλλογικές οργανώσεις θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι εντός του χειροτεχνικού οικοσυστήματος έχουν προσδιοριστεί οι τυχόν απαραίτητες προδιαγραφές για κάθε κλάδο, οι οποίες θα διασφαλίζουν την ασφάλεια και την αξιοπιστία των προϊόντων.

Εμπορία – Προώθηση και Λιανική Πώληση

Η εμπορική πλευρά του οικοσυστήματος περιλαμβάνει τόσο την χονδρική πώληση προϊόντων, όσο και τη λιανική, μέσω φυσικών καταστημάτων ή ψηφιακών καταστημάτων (e-shop) και ιστοσελίδων εμπορίας. Καθώς ο ρόλος του στοιχείου αυτού στο χειροτεχνικό οικοσύστημα συνδέεται άμεσα με τη διαμόρφωση της αγοράς και τη διάθεση των προϊόντων της παραγωγής, η ορθή λειτουργία του αφορά παράλληλα μία σειρά από παραμέτρους που υπόκεινται στην εφαρμογή πολιτικών και νομοθεσίας. Ως πλέον κρίσιμα αναφέρονται:

- Η ρύθμιση της παροχής υπηρεσιών ανά κλάδο, σύμφωνα με τις τυχόν ειδικότερες προδιαγραφές που απαιτούνται,
- Η ειδικότερη νομοθεσία ανά κλάδο σε ότι αφορά τη συμμόρφωση των προϊόντων,
- Η λειτουργία των καταστημάτων σε τουριστικές περιοχές,
- Η ύπαρξη σημάτων ποιότητας και η διασφάλιση της αξιοπιστίας της απόδοσής τους,
- Το υπαίθριο εμπόριο ως δραστηριότητα.

Χειροτέχνες - Σχεδιαστές - Κατασκευαστές - Βιοτέχνες

Οι χειροτέχνες, αλλά και λοιποί εμπλεκόμενοι στην χειροτεχνική παραγωγή αποτελούν το επίκεντρο του οικοσυστήματος της χειροτεχνίας. Στο ρόλο αυτό αποτελούν πηγές εισερχομένων και εξερχομένων ροών προς τα λοιπά στοιχεία του οικοσυστήματος και διαμορφώνουν τις ανάλογες σχέσεις. Ειδικότερα, οι κύριες εισερχόμενες ροές σχετίζονται με το κανονιστικό πλαίσιο και τους αρμόδιους φορείς, καθώς και τους προμηθευτές πρώτων υλών, ενώ οι εξερχόμενες ροές αφορούν στη διάθεση των προϊόντων. Ως επίκεντρο του

οικοσυστήματος, οι χειροτέχνες εξετάζονται με άξονα τις δυνητικές παρεμβάσεις επί πλήθους θεμάτων. όπως:

- Δημιουργία ψηφιακού μητρώου
- Εκπαίδευση και Αναβάθμιση δεξιοτήτων μέσα από ειδικά προγράμματα κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικότητας
- Μαθητεία
- Ψηφιακή προβολή ανά κλάδο
- Κατάλληλα Χρηματοδοτικά εργαλεία
- Θέσπιση νομοθεσίας για την προώθηση της χειροτεχνίας & ρύθμιση θεμάτων ανά κλάδο
- Δημιουργία νέων επιχειρήσεων
- Καινοτομία και ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών
- Μετάβαση σε έξυπνη και πράσινη χειροτεχνική επιχειρηματικότητα.

Καλλιτεχνικοί-Πολιτιστικοί Φορείς Διάθεσης

Η επιχειρηματική χειροτεχνία αποτελεί το κυριότερο σύνολο εντός του περιγραφόμενου οικοσυστήματος, αλλά δεν αποτελεί τη μόνη επιρροή σε αυτό. Όπως έχει αναφερθεί στο πλαίσιο της χαρτογράφησης, η ισορροπία μεταξύ επιχειρηματικότητας, πολιτισμού και καλλιτεχνίας είναι μία από τις σημαντικότερες παραμέτρους που πρέπει να εξετάζεται, καθώς αποτελεί σημαντικό στοιχείο της προστιθέμενης αξίας των παραγόμενων προϊόντων. Λαμβάνοντας το στοιχείο αυτό υπόψη, εκτιμάται ότι το χειροτεχνικό οικοσύστημα θα πρέπει να περιλαμβάνει τους καλλιτεχνικούς και πολιτιστικούς φορείς υπό την οπτική της οδού διάθεσης των προϊόντων μέσω γκαλερί ή άλλων αιθουσών τέχνης, αλλά και μέσω μουσείων, αναλόγως των διατιθέμενων προϊόντων και της ζήτησής τους. Το συγκεκριμένο στοιχείο συνδέεται με τη συνεργασία των αρμοδίων Υπουργείων για τη υιοθέτηση όρων συνεργασίας και τη διασφάλιση της ποιότητας πωλούμενων προϊόντων.

Εκθέσεις - Events

Η διοργάνωση εκθέσεων και η υποστήριξη της παρουσίας των χειροτεχνικών προϊόντων αποτελεί παραδοσιακά μία βασική παράμετρο της δημοσιότητας των χειροτεχνικών επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο του οικοσυστήματος, ο ρόλος τους παραμένει τέτοιος, ενώ θα πρέπει να εξεταστεί ο τρόπος της ενίσχυσης συμμετοχής των χειροτεχνών - σχεδιαστών – κατασκευαστών – παραγωγών και η προώθηση του έργου τους μέσα από θεσπιζόμενα βραβεία αριστείας – ποιότητας.

Καταναλωτές

Όπως και στις περισσότερες περιπτώσεις παραγωγικών οικοσυστημάτων, οι καταναλωτές αποτελούν το τελικό αποδέκτη των ρών του οικοσυστήματος. Οι ροές προς τον καταναλωτή περιλαμβάνουν τόσο τα ίδια τα προϊόντα, αλλά και το ευρύτερο εν ισχύ ρυθμιστικό πλαίσιο θα σχεδιαστεί σε επόμενο στάδιο από τις Αρμόδιες Αρχές. Επιπλέον είναι απαραίτητη πέρα από τη ροή των προϊόντων να διασφαλιστεί η επαρκής ροή της πληροφορίας για αυτά αναφορικά με το καθεστώς τους ως χειροτεχνικά, ως αποτέλεσμα παραγωγικών προσπαθειών ΜμΕ και ως προϊόντα καλλιτεχνικής αξίας.

Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των παραπάνω προτείνονται οι ακόλουθες ενέργειες - παρεμβάσεις.

Δ.1.2 Δημιουργία Θεσμικού Φορέα Συντονισμού της Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας

Στο πλαίσιο της πρότασης δημιουργίας του θεσμικού συστήματος, **κεντρική πρόταση του Συμβούλου αποτελεί η δημιουργία ειδικευμένου θεσμικού φορέα, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Ανάπτυξης, με κύριο συντονιστικό και συμβουλευτικό χαρακτήρα, κατά την πρακτική της λειτουργίας των Craft Councils**, και με επιπλέον στόχευση τη συστηματική διεθνή εκπροσώπηση της χώρας στο διεθνές επίπεδο στα θέματα της χειροτεχνίας.

Η δημιουργία του εν λόγω φορέα θα μπορούσε να καλύψει το κενό εξειδικευμένης δραστηριότητας που καταγράφεται σήμερα και να προσφέρει στη διαμόρφωση μελλοντικής πολιτικής στους επιμέρους κλάδους της επιχειρηματικής χειροτεχνίας και καλλιτεχνικής βιοτεχνίας. Παράλληλα θα μπορέσει να αποτελέσει ένα κέντρο αναφοράς για τον τομέα στη χώρα στο πλαίσιο λειτουργίας του νέου οικοσυστήματος, και να συνεισφέρει ιδιαιτέρως μέσα από την αποτροπή αλληλοεπικαλύψεων και την ενίσχυση της συμπληρωματικότητας των δράσεων από τους διαφορετικούς εμπλεκόμενους θεσμικούς φορείς.

Το θεσμικό πλαίσιο το οποίο θα πρέπει διαμορφωθεί στο πλαίσιο της υλοποίησης της παραπάνω πρότασης θα πρέπει κατ' ελάχιστο να περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των αρμοδιοτήτων του και τον κανονισμό λειτουργίας του, ενώ υπηρετώντας την προσέγγιση της συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων φορέων, προκρίνεται η εκπροσώπηση όλων των αρμοδίων για τα εμπορικά, επιχειρηματικά και πολιτιστικά ζητήματα που συνδέονται με τη χειροτεχνική δραστηριότητα υπουργείων και οργανισμών, των κυρίων επιμελητηριακών φορέων, ερευνητικών φορέων και σχετικών συλλογικών κλαδικών ενώσεων.

Δ.1.3 Δημιουργία Μητρώου Χειροτεχνίας (ΓΕΜΗ / Επιμελητήρια)

Μια εκ των βασικών διαπιστώσεων της μελέτης χαρτογράφησης είναι η εγγενής δυσκολία στον ακριβή προσδιορισμό του μεγέθους και των παραγωγικών δυνατοτήτων του τομέα της χειροτεχνίας. Παρά τη χρήση καταλόγου συγκεκριμένων ΚΑΔ και τη σχετική έρευνα στα επικαιροποιημένα Γενικά Εμπορικά Μητρώα των κατά τόπους Επιμελητηρίων και της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων, η χαρτογράφηση παραμένει ιδιαίτερα σύνθετη, καθώς οι χρησιμοποιούμενοι ΚΑΔ είναι γενικής εφαρμογής και αξιοποιούνται και από βιομηχανικές ή άλλες βιοτεχνικές μη χειροτεχνικές επιχειρήσεις ή και εμπορικά καταστήματα.

Όπως έχει αναφερθεί ήδη στο πλαίσιο του παρόντος έργου, η χαρτογράφηση και η επακόλουθη πρωτογενής ποιοτική έρευνα των επιχειρήσεων βασίστηκαν στην καταγραφή βάσει συγκεκριμένου καταλόγου ΚΑΔ που αντιστοιχεί στους μέχρι σήμερα καταγεγραμμένους τομείς χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας, ενώ και τα αποτελέσματα ως προς την σχετική κατάταξη των μεγεθών των κλάδων της χαρτογράφησης ανέδειξαν τις μεγάλες πληθυσμιακές διαφοροποιήσεις μεταξύ των επιμέρους κλάδων. Παράλληλα, η εξέταση των δεδομένων της πρωτογενούς έρευνας ανέδειξε ότι το μεγάλο πλήθος κλάδων δεν διευκολύνει την ειδικότερη προσέγγιση και δεν λαμβάνει υπόψη τις εκ των πραγμάτων συχνά κοινές προσεγγίσεις και ανάγκες, ειδικά στην περίπτωση της μεγάλης κατάτμησης κλάδων, όπως στην περίπτωση π.χ. των κλάδων του υφάσματος και των κεραμικών.

Για την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού, προτείνεται η δημιουργία ενός εξειδικευμένου μητρώου χειροτεχνίας, σε συνέχεια της παρούσας χαρτογράφησης και σύμφωνα με την ανανεωμένη λίστα των σχετικών ΚΑΔ όλων των κλάδων, όπως καταγράφονται στην επόμενη ενότητα, για τον ακριβή προσδιορισμό της αγοράς της χειροτεχνίας και των δυνατοτήτων των κλάδων εν γένει.

Επιπλέον, τα παραπάνω δεδομένα, σε συνδυασμό με την αναγνώριση της ανάγκης για την προσθήκη και πληρέστερη ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών και των αναγκών προσέγγισης της Δημιουργικής Βιομηχανίας περιλαμβανομένων νέων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας (σύμφωνα με τους ανάλογους κωδικούς NACE3 όπως μεταφέρονται στην ελληνική περίπτωση ως ΚΑΔ⁵) κάνουν σαφές ότι απαιτείται μία νέα λειτουργική καταγραφή των οικονομικών δραστηριοτήτων που αποτελούν το σύνολο του τομέα της Χειροτεχνίας. Ως εκ τούτου, κρίνεται ως απαραίτητο στοιχείο ο εκσυγχρονισμός του πεδίου αναφοράς και ειδικότερα των κλάδων και υποκλάδων της χειροτεχνίας και η σύνδεση με συγκεκριμένους ΚΑΔ που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν κατά την κατάρτιση μητρώων.

Σε συνέχεια των παραπάνω και σύμφωνα με την ομαδοποίηση κλάδων που προκύπτει ως ανάγκη σύμφωνα με τα αποτελέσματα της χαρτογράφησης, η πρόταση του Συμβούλου καταγράφεται στους ακόλουθους πίνακες κατά Κλάδο και Υποκλάδο, καθώς και ως Κατάλογος Προτεινόμενων ΚΑΔ ανά Κλάδο με ενδεικτική καταγραφή υποκλάδων, οι οποίοι θα πρέπει να συμπληρωθούν μέσα από την συνεργασία με τους συλλογικούς κλαδικούς φορείς.

Πίνακας 1: Πρόταση Κλάδων και Υποκλάδων Ελληνικής Χειροτεχνίας

A/A	ΚΛΑΔΟΣ	ΥΠΟ-ΚΛΑΔΟΙ
1	Κατασκευές Ξύλου / Ξυλοτεχνία	Παραδοσιακή ξυλουργική Ξυλογλυπτική Ψαθοπλεκτική Έπιπλα παραδοσιακής μορφής Εκκλησιαστική ξυλογλυπτική Βαρελοποιία Σαγματοποιία
2	Κατασκευή κοσμημάτων	Τεχνουργήματα από πολύτιμα μέταλλα Αργυρά και χρυσά κοσμήματα κατασκευαζόμενα με παραδοσιακές – χειροτεχνικές τεχνικές Ψευδοκόσμημα (κόσμημα από μη πολύτιμα μέταλλα και διάφορα υλικά) Κατασκευή- επισκευή ρολογιών
3		Κεραμική –αγγειοπλαστική

⁵ Σημειώνεται ότι οι ευρέως αποδεκτοί φορείς ταξινόμησης εντός ΕΕ είναι αφενός το NACE3 ως προς την ταξινόμηση των οικονομικών δραστηριοτήτων και οι ISCO/ESCO4 ως προς την ταξινόμηση επαγγελματών. Οι κωδικοί NACE χρησιμοποιούνται για την ταξινόμηση επιχειρήσεων, ενώ οι κωδικοί ESCO για την ταξινόμηση επαγγελματών.

A/A	ΚΛΑΔΟΣ	ΥΠΟ-ΚΛΑΔΟΙ
	Αγγειοπλαστική Κεραμική	– Διακόσμηση επί Αγγειοπλαστικής
4	Δημιουργία υφάσματος και Υφαντική τέχνη (μαλλί, βαμβάκι, μετάξι, λινάρι, κ.λπ.)	Ραπτική: Ραπτική παραδοσιακών στολών, ενδυμασιών και αμφίων Χειροπλεκτική, χειροκεντητική, δαντελοπλεκτική Χειροτεχνία υφάσματος: Υφαντουργία, ταπητουργία κόμβων, σταμπωτά χειρός, μεταξοϋφαντά, ταπισσερί κιλιμιού Μπατίκ Είδη οικιακής χρήσης
5	Κατασκευή, Επισκευή και Συντήρηση μουσικών οργάνων από φυσικές πρώτες ύλες	
6	Ζωγραφική	Αγιογραφία Ζωγραφική και διακόσμηση επί διαφόρων υλών
7	Δέρμα – Γούνα	Παραδοσιακή γουνοποιία Κατασκευή δερμάτινων ειδών (τσάντες, ρούχα, γάντια, πορτοφόλια υποδήματα, είδη δώρων κ.λπ.)
8	Κατασκευή παιχνιδιών και Ψυχαγωγικών Κατασκευών	Ξύλινα παιχνίδια, φιγούρες θεάτρου σκιών, κουκλόσπιτα, μπάλες Κατασκευές από χάντρες, κλπ. (κομπολόγια)
9	Υαλουργία τέχνης	
10	Κηροπλαστική τέχνης	
11	Ανθοδετική τέχνη	Ανθοδετική ανθέων Ανθοδετική αποξηραμένων ανθέων Τεχνητά άνθη πλην πλαστικών
12	Χαρακτική – Λιθοτεχνία - Μεταλλοτεχνία	Χαρακτική επί λίθου και άλλων υλών Ψηφιδωτά Διακοσμητικά και λειτουργικά αντικείμενα εξ όνουχος, στεατίτη, αλαβάστρου ή λοιπές ορυκτές ύλες Μεταλλοτεχνία Σμαλτοτεχνία
13	Τέχνες χάρτου & βιβλίου-εκτυπώσεις	Βιβλιοδεσία Βιβλιοδεσία με παραδοσιακές τεχνικές

A/A	ΚΛΑΔΟΣ	ΥΠΟ-ΚΛΑΔΟΙ
		Δημιουργία μακέτας Εκτυπώσεις (Λιθογραφία, Μεταξοτυπία, Ψηφιακή εκτύπωση κ.ά.) Χρυσοτυπία, Ασημοτυπία, Αναγλυφοτυπία, κλπ. Εκτυπώσεις υφασμάτων Φωτογραφία - video Δημιουργίες από χαρτί (σημειωματάρια, λευκώματα) και είδη γραφείου
14	Σαπωνοποιία	

Πίνακας 2: Πρόταση ΚΑΔ ανά Κλάδο για την Ελληνική Χειροτεχνία

A/A	ΚΛΑΔΟΣ	ΚΑΔ
1	Κατασκευές Ξύλου / Ξυλοτεχνία	<ul style="list-style-type: none"> • 16.29 Κατασκευή άλλων προϊόντων από ξύλο-κατασκευή ειδών από φελλό και ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής • 16.29.25.01 Κατασκευή κοφινιών και ψαθών • 16.29.2 Κατασκευή ειδών από φελλό, άχυρο ή άλλα υλικά σπαρτοπλεκτικής, ειδών καλαθοπλεκτικής • 16.29.25 Κατασκευή μεταποιημένων ειδών από άχυρο, σπάρτο ή άλλα υλικά σπαρτοπλεκτικής, ειδών καλαθοπλεκτικής • 31.09.14 Κατασκευή επίπλων από πλαστικές ύλες ή από άλλα υλικά (όπως π.χ. από καλάμια, λυγαριές ή μπαμπού) • 31.09.14.01 Κατασκευή πλεκτών επίπλων • 31.09.12 Κατασκευή ξύλινων επίπλων που χρησιμοποιούνται σε κρεβατοκάμαρες, τραπεζαρίες και στο καθιστικά • 31.09.13 Κατασκευή ξύλινων επίπλων π.δ.κ.α. • 16.2 Κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό και ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής • 16.24.00.00 Κατασκευή ξύλινων εμπορευματοκιβωτίων • 16.24.12 Κατασκευή βαρελιών και προϊόντων βαρελοποιίας, από ξύλο • 16.24.12.01 Κατασκευή ξύλινων βαρελιών • 16.24.13 Κατασκευή άλλων ξύλινων εμπορευματοκιβωτίων και μερών τους • 16.24.13.01 Κατασκευή κουτιών από λεπτό ξύλο • 16.29.1 Κατασκευή άλλων προϊόντων από ξύλο • 16.29.11 Κατασκευή εργαλείων, στελεχών εργαλείων, λαβών εργαλείων, στελεχών και λαβών για σκούπες ή βούρτσες, στοιχείων για την κατασκευή πιπών, καλαποδιών για μπότες ή παπούτσια, από ξύλο

A/A	ΚΛΑΔΟΣ	ΚΑΔ
		<ul style="list-style-type: none"> • 16.29.11.01 Κατασκευή ξύλινων καλαποδιών και τακουινιών • 16.29.11.02 Κατασκευή ξύλινων υφαντικών χτενιών • 16.29.12 Κατασκευή επιτραπέζιων και μαγειρικών σκευών, από ξύλο • 16.29.13 Κατασκευή ξύλινων ψηφιδοθετημάτων και ενθετικής ξύλινης διακόσμησης επίπλων, θηκών για κοσμήματα ή μαχαιροπίρουνα, αγαλματιών και άλλων διακοσμητικών ειδών, από ξύλο • 16.29.13.01 Κατασκευή ξύλινων ψηφιδωτών • 16.29.14 Κατασκευή ξύλινων κορνιζών για πίνακες ζωγραφικής, φωτογραφίες, καθρέπτες ή παρόμοια αντικείμενα, και άλλων ειδών από ξύλο • 16.29.14.01 Κατασκευή ξύλινων κορνιζών • 16.29.14.02 Κατασκευή ξύλινων κουρτινόβεργων • 16.29.14.03 Κατασκευή ξύλινων μικροαντικειμένων
2	Κατασκευή κοσμημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • 32.12.13 Κατασκευή ειδών κοσμηματοποιίας και μερών τους, ειδών χρυσοχοΐας ή αργυροχοΐας και μερών τους • 32.12.13.01 Κατασκευή ειδών από άργυρο • 32.12.13.02 Κατασκευή ειδών χρυσοχοΐας • 32.12.13.03 Κατασκευή εξαρτημάτων για κοσμήματα από άργυρο (σύρματος, φύλλων, σωλήνων, χυτών κλπ.) • 32.12.13.04 Κατασκευή εξαρτημάτων χρυσοχοΐας (σύρματος, φύλλων, σωλήνων, χυτών κλπ.) • 32.12.13.05 Κατασκευή σκευών από άργυρο • 32.12.13.06 Κατασκευή χρυσών καδενών • 32.12.13.07 Κατασκευή χρυσών και αργυρών κοσμημάτων • 32.13.10 Κατασκευή κοσμημάτων απομίμησης και συναφών ειδών • 32.13.10.01 Κατασκευή κοσμημάτων από πλαστικό, ύφασμα, ξύλο, όστρακα, μη πολύτιμες πέτρες, κοινά μέταλλα και άλλα υλικά <p>Επιπλέον ΚΑΔ θα προσδιοριστούν σε συνεργασία με την αρμόδια Αρχή αναφορικά με τον κλάδο της ωρολογοποιίας</p>
3	Αγγειοπλαστική – Κεραμική	<ul style="list-style-type: none"> • 23.41.1 Κατασκευή κεραμικών ειδών οικιακής χρήσης και κεραμικών διακοσμητικών ειδών • 23.41.11 Κατασκευή επιτραπέζιων σκευών, μαγειρικών σκευών, άλλων οικιακών ειδών και ειδών καλλωπισμού από πορσελάνη • 23.41.12 Κατασκευή επιτραπέζιων σκευών, μαγειρικών σκευών, άλλων οικιακών ειδών και ειδών καλλωπισμού εκτός από πορσελάνη • 23.41.12.01 Κατασκευή πήλινων αγγείων γενικά, χωρίς διακόσμηση

A/A	ΚΛΑΔΟΣ	ΚΑΔ
		<ul style="list-style-type: none"> • 23.41.12.03 Κατασκευή πινακίων, αγγείων κλπ., από κεραμικές ύλες εκτός από πορσελάνη • 23.41.11.01 Κατασκευή διακοσμητικών πινακιδίων, πινακίων, αγγείων κλπ. με διακόσμηση, από πορσελάνη
4	Δημιουργία υφάσματος και Υφαντική τέχνη (μαλλί, βαμβάκι, μετάξι, λινάρι, κλπ.)	<ul style="list-style-type: none"> • 14.12.30.01 Κατασκευή ιερατικών ενδυμασιών, αμφίων και παρόμοιων ειδών • 14.13.40 Ανακατασκευή μεταχειρισμένων ενδυμάτων και άλλων μεταχειρισμένων ειδών • 14.13.50 Κατασκευή άλλων εξωτερικών ενδυμάτων • 14.13.50.01 Κατασκευή γαμπριάτικων ενδυμάτων • 14.13.50.02 Κατασκευή νυφικών ενδυμάτων • 14.19.13 Κατασκευή ειδών γαντοποιίας (κοινών γαντιών, γαντιών που αφήνουν γυμνές τις άκρες των δακτύλων και των γαντιών χωρίς υποδιαίρεση δακτύλων που έχουν υποδοχή μόνο για τον αντίχειρα), πλεκτών ή κροσέ • 14.19.21.01 Κατασκευή βρεφικών βαπτιστικών ενδυμάτων, όχι πλεκτών ή κροσέ • 14.19.23.03 Κατασκευή μαντιλιών κεφαλής (πολυτελείας ή όχι) και παρόμοιων ειδών • 13.99.11 Κατασκευή τουλιών και άλλων δικτυωτών υφασμάτων, στα οποία δεν περιλαμβάνονται τα υφασμένα, πλεκτά ή κροσέ υφάσματα δαντελών σε τόπια, σε ταινίες ή σε αυτοτελή διακοσμητικά σχέδια • 13.99.12 Κατασκευή κεντημάτων σε τόπια, σε ταινίες ή σε αυτοτελή διακοσμητικά σχέδια • 13.99.19 Κατασκευή άλλων κλωστοϋφαντουργικών και υφαντουργικών προϊόντων π.δ.κ.α. • 13.30.14 Υπηρεσίες τυπώματος υφασμάτων και κλωστοϋφαντουργικών ειδών (περιλαμβάνονται και τα ενδύματα) • 13.30.19 Άλλες υπηρεσίες τελειοποίησης (φινιρίσματος) υφασμάτων και κλωστοϋφαντουργικών ειδών (περιλαμβάνονται και τα ενδύματα) • 13.30.19.01 Υπηρεσίες δημιουργίας πλισέδων σε υφάσματα • 13.30.19.02 Υπηρεσίες κατασκευής κουμπότρυπων • 13.30.19.03 Υπηρεσίες κεντήματος έτοιμων ενδυμάτων • 13.30.19.04 Υπηρεσίες κολλαρίσματος κλωστοϋφαντουργικών ειδών • 13.30.19.05 Υπηρεσίες μανταρίσματος κλωστοϋφαντουργικών ειδών • 13.92.16 Κατασκευή άλλων οικιακών ειδών π.δ.κ.α., συνόλων υφαντών υφασμάτων και νημάτων που προορίζονται για κουβέρτες, ταπετσαρίες και παρόμοια είδη • 13.92.16.01 Κατασκευή εγχώριων οικιακών υφαντών • 13.93.11 Κατασκευή χαλιών και άλλων υφαντικών καλυμμάτων δαπέδου, με κόμπους

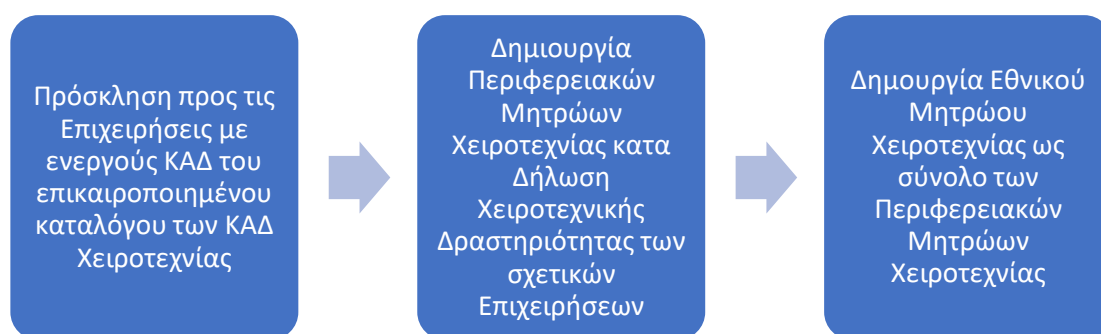
A/A	ΚΛΑΔΟΣ	ΚΑΔ
		<ul style="list-style-type: none"> 13.30.13 Υπηρεσίες βαφής υφασμάτων και κλωστοϋφαντουργικών ειδών (περιλαμβάνονται και τα ενδύματα)
5	Κατασκευή, Επισκευή και Συντήρηση μουσικών οργάνων από φυσικές πρώτες ύλες	<ul style="list-style-type: none"> 32.20.11 Κατασκευή πιάνων και άλλων έγχορδων μουσικών οργάνων με κλίμακα πλήκτρων 32.20.12 Κατασκευή άλλων έγχορδων μουσικών οργάνων 32.20.13 Κατασκευή εκκλησιαστικών οργάνων με κλίμακα πλήκτρων, αρμόνιων και παρόμοιων οργάνων, ακορντεόν και παρόμοιων οργάνων, φουσαρμόνικων, πνευστών οργάνων 32.20.14 Κατασκευή μουσικών οργάνων ή οργάνων με κλίμακα πλήκτρων, ο ήχος των οποίων παράγεται ή πρέπει να ενισχύεται με ηλεκτρικά μέσα 32.20.15 Κατασκευή άλλων μουσικών οργάνων 32.20.16 Κατασκευή μετρονόμων, διαπασών και πνευστών διαπασών· μηχανισμών για μουσικά κουτιά· χορδών μουσικών οργάνων 32.20.20 Κατασκευή μερών και εξαρτημάτων μουσικών οργάνων
6	Ζωγραφική	<ul style="list-style-type: none"> 90.03.11.01 Υπηρεσίες αιογράφου <p>Επιπλέον ΚΑΔ θα πρέπει να προσδιοριστούν από την Αρμόδια Αρχή αναφορικά με τον κλάδο της Ζωγραφικής - Διακόσμησης</p>
7	Δέρμα – Γούνα	<ul style="list-style-type: none"> 14.20 Κατασκευή γούνινων ειδών 14.20.1 Κατασκευή ειδών ένδυσης, εξαρτημάτων ένδυσης και άλλων ειδών από γουνόδερμα (εκτός των καλυμμάτων κεφαλής) 14.20.10 Κατασκευή ειδών ένδυσης, εξαρτημάτων ένδυσης και άλλων ειδών από γουνόδερμα (εκτός των καλυμμάτων κεφαλής) 14.20.10.01 Κατασκευή ενδυμάτων από γούνα, αποκλειστικά προς εξαγωγή 14.20.9 Εργασίες υπερβολαβίας στο πλαίσιο της διαδικασίας παραγωγής γούνινων ειδών 14.20.99 Εργασίες υπερβολαβίας στο πλαίσιο της διαδικασίας παραγωγής γούνινων ειδών 14.20.99.01 Υπηρεσίες επεξεργασίας και συρραφής γουναρικών από αποκόμματα ή ολόκληρα δέρματα, για λογαριασμό επιτηδευματιών εσωτερικού 14.20.99.02 Υπηρεσίες επεξεργασίας και συρραφής γουναρικών από αποκόμματα ή ολόκληρα δέρματα, για λογαριασμό επιτηδευματιών εξωτερικού 14.20.99.03 Υπηρεσίες επεξεργασίας και συρραφής γουναρικών από αποκόμματα ή ολόκληρα δέρματα, για λογαριασμό μη επιτηδευματιών 15.11 Κατεργασία και δέψη δέρματος κατεργασία και βαφή γουναρικών

A/A	ΚΛΑΔΟΣ	ΚΑΔ
		<ul style="list-style-type: none"> • 15.11.1 Κατεργασία και δέψη γουνοδέρματος • 15.12.10.00 Κατασκευή ειδών σελοποιίας και σαγής – Αποσκευών, τσαντών και παρόμοιων ειδών – Άλλων δερμάτινων ειδών • 15.12.12 Κατασκευή αποσκευών, τσαντών και παρόμοιων ειδών, από δέρμα, ανασχηματισμένο δέρμα, πλαστικά φύλλα, υφαντικές ύλες, βουλκανισμένη ίνα ή χαρτόνι· συνόλων ειδών ταξιδιού με είδη για την ατομική περιποίηση, το ράψιμο, το καθάρισμα των υποδημάτων και ενδυμάτων • 15.12.11 Κατασκευή ειδών σελοποιίας και σαγής για κάθε ζώο, από κάθε υλικό • 15.12.11.01 Κατασκευή ειδών σαγής και παρόμοιων ειδών • 15.12.11.02 Κατασκευή ειδών σαγματοποιίας
8	Κατασκευή παιχνιδιών και Ψυχαγωγικών Κατασκευών	<ul style="list-style-type: none"> • 32.40.11 Κατασκευή κουκλών που αναπαριστούν μόνο ανθρώπινες υπάρξεις • 32.40.12 Κατασκευή παιχνιδιών που αναπαριστούν ζώα ή μη ανθρώπινες υπάρξεις • 32.40.32 Κατασκευή συναρμολογούμενων παιχνιδιών-σπαζοκεφαλιών • 32.40.39 Κατασκευή παιχνιδιών κάθε είδους π.δ.κ.α. • 32.99.59.03 Κατασκευή μπομπονιέρων και παρόμοιων ειδών γάμων και βαπτίσεων • 32.99.59 Κατασκευή διαφόρων άλλων ειδών π.δ.κ.α
9	Υαλουργία τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • 23.13.13 Κατασκευή γυάλινων ειδών, επιτραπέζιων ή μαγειρικών, καλλωπισμού, γραφείου, εσωτερικής διακόσμησης και παρόμοιων • 23.13.92 Υψηρές τελειοποιήσεις (φινιρίσματος) γυάλινων δοχείων • 23.19.12 Κατασκευή κυβόλιθων, τούβλων, πλακακιών και άλλων ειδών από πρεσσαριστό ή χυτό γυαλί, γυαλίων συναρμολογημένων σε διακοσμητικά υαλοστάσια (βιτρό)-πολυκυψελωτού ή αφρώδους γυαλιού σε κύβους, πλάκες ή παρόμοιες μορφές • 23.19.26 Κατασκευή ειδών από γυαλί π.δ.κ.α. • 23.19.26.01 Κατασκευή άλλων μικροαντικειμένων από γυαλί
10	Κηροπλαστική τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • 32.99.54 Κατασκευή κεριών, κηρωμένων φυτιλιών φωτισμού και παρόμοιων ειδών
11	Ανθοδετική τέχνη	<ul style="list-style-type: none"> • 32.99.55 Κατασκευή τεχνητών ανθέων, διακοσμητικών φυλλωμάτων και φρούτων και μερών τους • 32.99.55.01 Κατασκευή τεχνητών ανθέων

A/A	ΚΛΑΔΟΣ	ΚΑΔ
		Επιπλέον ΚΑΔ θα πρέπει να προσδιοριστούν μετά από συνεργασία της Αρμόδιας Αρχής με τον κλάδο της Ανθοδετικής ανθέων, διερευνώντας την επακριβή σύνδεση με τις εμπορικές δραστηριότητες)
12	Χαρακτική – Λιθοτεχνία - Μεταλλοτεχνία	<ul style="list-style-type: none"> • 23.70.1 Κοπή, μορφοποίηση και τελική επεξεργασία λίθων • 32.12.99.07 Υπηρεσίες χάραξης πολύτιμων μετάλλων ειδών κοσμηματοποιίας, χρυσοχοΐας, αργυροχοΐας • 23.19.26.02 Κατασκευή ψηφιδωτών από γυαλί • 23.70.12.01 Κατασκευή ψηφιδωτών από λαξευτούς λίθους • 23.41.11.02 Παραγωγή ειδών πορσελάνης, φαγεντιανών και διακοσμημένων κεραμικών ειδών • 23.41.13 Κατασκευή αγαλματιδίων και άλλων αντικειμένων διακόσμησης από κεραμική ύλη • 23.41.13.01 Κατασκευή διακοσμητικών πινακιδίων από κεραμικές ύλες εκτός από πορσελάνη • 25.99.23 Κατασκευή εξαρτημάτων για εξώφυλλα (ντοσιέ) ή φακέλους κινητών φύλλων, συνδετήρων εγγράφων και παρόμοιων ειδών γραφείου, καθώς και συνδετήρων συρραφής σε πλακέτες, από κοινά μέταλλα • 25.99.24 Κατασκευή αγαλματιδίων και άλλων ειδών διακόσμησης, κάδρων για φωτογραφίες, πίνακες ή παρόμοια είδη και καθρεπτών, από κοινά μέταλλα • 25.99.24.01 Κατασκευή μεταλλικών κορνιζών • 25.99.25 Κατασκευή κλείστρων, συναρμογών τους, πορπών, πορπών κλείστρων, πορπών με περόνη (αγκραφών), αγκίστρων, κοπιτσών και παρόμοιων ειδών, από κοινά μέταλλα, για ενδύματα, υποδήματα ή για κάθε κατασκευή καψουλίων σωληνωτών ή με σχιστό στέλεχος, από κοινά μέταλλα χαντρώων και πούλιων, από κοινά μέταλλα • 32.12.14 Κατασκευή άλλων ειδών από πολύτιμα μέταλλα, ειδών από φυσικά ή καλλιεργημένα μαργαριτάρια, πολύτιμους ή ημιπολύτιμους λίθους • 20.30.21.00 Παραγωγή παρασκευασμένων χρωστικών ουσιών, αδιαφανοποιητών και χρωμάτων, υαλωδών σμάλτων και επιστρώσεων, επικαλυμμάτων κεραμευτικής, υγρών λούστρων και παρόμοιων ειδών τριμμένου γυαλιού
13	Τέχνες χάρτου & βιβλίου-εκτυπώσεις	Οι ΚΑΔ θα πρέπει να προσδιοριστούν μετά από συνεργασία της Αρμόδιας Αρχής με τους συλλογικούς φορείς του κλάδου
14	Σαπωνοποιία	Οι ΚΑΔ θα πρέπει να προσδιοριστούν μετά από συνεργασία της Αρμόδιας Αρχής με τους συλλογικούς φορείς του κλάδου

Αναφορικά με τη συλλογή δεδομένων για τη δημιουργία μητρώου, με δεδομένο ότι όλες οι επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των χειροτεχνικών, υποχρεούνται για τη λειτουργία τους να εγγράφονται στα κατά τόπους αρμόδια επιμελητήρια, εκτιμάται ως σχετικά απλή η συγκέντρωση των δεδομένων αναφορικά με τους εν δυνάμει χειροτεχνικούς ΚΑΔ, καθώς δεν επιβάλλει επιπλέον διοικητικό βάρος στις συγκεκριμένες υπηρεσίες.

Ειδικότερα για τη δημιουργία του χειροτεχνικού μητρώου προτείνεται ο ακόλουθος βηματισμός:

Διάγραμμα 3: Βηματισμός Δημιουργίας Μητρώου Χειροτεχνίας

Αναφορικά με το περιεχόμενο της Δήλωσης Χειροτεχνικής Δραστηριότητας, προτείνεται η χρήση των παρακάτω κριτηρίων, σύμφωνα με τα γενικά χαρακτηριστικά των χειροτεχνικών επιχειρήσεων, όπως προκύπτουν από την πρωτογενή έρευνα της μελέτης:

- Η επιχείρηση έχει τουλάχιστον ένα κύριο ή δευτερεύοντα ενεργό ΚΑΔ του επικαιροποιημένου καταλόγου ΚΑΔ Χειροτεχνίας.
- Η επιχείρηση είναι πολύ μικρή ή μικρή ή μεσαία επιχείρηση⁶.
- Ποσοστό των ετήσιων εσόδων της επιχείρησης προέρχονται από έναν από τους ΚΑΔ του επικαιροποιημένου καταλόγου ΚΑΔ Χειροτεχνίας. Το ποσοστό αυτό θα προσδιοριστεί από τη σχετική νομοθετική παρέμβαση.
- Προσδιορισμός των παραγόμενων χειροτεχνικών προϊόντων.

Επικουρικό εργαλείο ή βάση αναφοράς για το σκοπό της δημιουργίας των τοπικών μητρώων μπορεί να αποτελέσει η αρχική χαρτογράφηση που υλοποιήθηκε κατά τη φάση Α του έργου και ειδικότερα η αποτύπωση σε μορφή dashboard που πραγματοποιήσε ο Ανάδοχος και έχει τεθεί στη διάθεση της Αναθέτουσας Αρχής. Η αξιοποίηση του εργαλείου μπορεί να περιλαμβάνει την επικαιροποίηση του σύμφωνα με τα δεδομένα που θα διαμορφωθούν από

⁶ Σύμφωνα με τη Σύσταση 2003/361 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 6ης Μαΐου 2003, σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων,

1. Η κατηγορία των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) αποτελείται από επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζομένους και των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 50 εκατομμύρια ευρώ ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 43 εκατομμύρια ευρώ.
2. Στην κατηγορία των ΜΜΕ, ως μικρή επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 50 εργαζομένους και της οποίας ο ετήσιος κύκλος εργασιών ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 10 εκατομμύρια ευρώ.
3. Στην κατηγορία των ΜΜΕ, ως πολύ μικρή επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από δέκα εργαζομένους και της οποίας ο ετήσιος κύκλος εργασιών ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 2 εκατομμύρια ευρώ.

τον νέο κατάλογο χειροτεχνικών ΚΑΔ, για το σχηματισμό μίας αξιόπιστης περιφερειακής και κλαδικής αποτύπωσης σε συμφωνία και με την ανάλογη δήλωση χειροτεχνικής επιχείρησης που θα καταγράψουν τα επιμελητήρια.

Στον παρακάτω πίνακα καταγράφεται προτεινόμενο πρότυπο της αυτό-δήλωσης των επιχειρήσεων για την ένταξή τους σε χειροτεχνικό μητρώο.

Πίνακας 3: Προτεινόμενο Περιεχόμενο Δήλωσης Επιχείρησης για την εγγραφή σε μητρώο χειροτεχνίας

Επιλέξτε τον/τους χειροτεχνικό/ούς ΚΑΔ που λειτουργεί η επιχείρηση (αναδυόμενο μενού χειροτεχνικών ΚΑΔ)
Επιλογή μεγέθους εσόδων (αναδυόμενο μενού επιλογής μεγέθους)
Επιλογή πλήθους προσωπικού (αναδυόμενο μενού επιλογής μεγέθους)
Τα κύρια ετήσια έσοδα της επιχείρησης προέρχονται από τον/τους χειροτεχνικό/ους ΚΑΔ (αναδυόμενο μενού χειροτεχνικών ΚΑΔ)
Παρακαλούμε προσδιορίστε τα κύρια παραγόμενα χειροτεχνικά προϊόντα (αναδυόμενο μενού γενικής περιγραφής προϊόντων)

Με τον τρόπο αυτό εκτιμάται ότι ο χειροτεχνικός χαρακτήρας των επιχειρήσεων θα μπορεί να προσδιοριστεί κατά δήλωση των επιχειρήσεων, ενώ το μητρώο θα πρέπει να εποπτεύεται από τη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας, ενώ θα τηρείται και θα λειτουργεί σε επίπεδο επιμελητηρίων. Το Εθνικό Μητρώο Χειροτεχνίας θα πρέπει να είναι διαλειτουργικό, με μορφή βάσης δεδομένων και διαθέσιμο σε κάθε ενδιαφερόμενο, με δυνατότητα τοπικής και θεματικής αναζήτησης. Στόχος είναι να αποτελέσει σημείο αρχικής επαφής με δυνητικούς πελάτες ή άλλους ενδιαφερόμενους και να συνεισφέρει στην προαγωγή του τομέα και την ανάπτυξη εσωτερικών συνεργειών.

Σε συνέχεια των παραπάνω, η πρόταση αναφορικά με τις αρμοδιότητες που συνδέονται με τη σύσταση και τη λειτουργία των Τοπικών και του Εθνικού Χειροτεχνικού Μητρώου είναι η ακόλουθη:

- Εποπτεία Λειτουργίας και Αξιοποίησης Εθνικού Μητρώου: Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας – Αρμόδια Διεύθυνση
- Εποπτεία Λειτουργίας Περιφερειακών Μητρώων: Κατά τόπους Επιμελητήρια
- Αρμοδιότητα Επικαιροποίησης Μητρώου:
 - Κατά τόπους Επιμελητήρια για τα Περιφερειακά Μητρώα
- Αρμοδιότητα διασύνδεσης Περιφερειακών Μητρώων με Κεντρικό: Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας – Αρμόδια Διεύθυνση. (Η συγκεκριμένη αρμοδιότητα προκρίνει την ανάπτυξη διαλειτουργικότητας μητρώου κατά τα πρότυπα λειτουργίας του Γενικού Εμπορικού Μητρώου – ΓΕΜΗ).

Σημειώνεται ότι στην περίπτωση της δημιουργίας ειδικευμένου δημοσίου φορέα με αρμοδιότητα τη χειροτεχνία, προτείνεται η μεταφορά των αρμοδιοτήτων της Αρμόδιας Διεύθυνσης της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας σε αυτόν.

Παράλληλα με το Εθνικό Μητρώο Χειροτεχνίας, θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο της σχετικής νομοθετικής και θεσμικής παρέμβασης η **δυνατότητα σύστασης και κοινής παρακολούθησης υπομητρώων κλαδικού ή τοπικού χαρακτήρα, τόσο στους πλέον ώριμους κλάδους (όπως η αργυροχρυσοΐα) όσο και σε λιγότερο συστηματικά οργανωμένους, οι οποίοι όμως μπορεί να παρουσιάζουν τοπικές ή περιφερειακές συγκεντρώσεις**. Εκτιμάται ότι μία τέτοια δυνατότητα θα αναδείξει τα τοπικά hotspots δραστηριότητας, επιτρέποντας στοχευμένες παρεμβάσεις αλλά και θα ενισχύσει την προσπάθεια που θα χρειαστεί να καταβληθεί τα επόμενα χρόνια στο πλαίσιο της ένταξης στους σχετικούς καταλόγους του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων για βιοτεχνικά και βιομηχανικά προϊόντα, όταν αυτός τεθεί σε ισχύ.

Δ.1.4 Ορισμός Χειροτεχνίας

Ένα από τα βασικά αρνητικά στοιχεία που καταγράφεται στην σημερινή εικόνα του θεσμικού συστήματος της χειροτεχνίας αποτελεί η απουσία ειδικού θεσμικού πλαισίου. Παράλληλα, πρέπει να διασφαλιστεί η ροή πληροφορίας αναφορικά με νεότερες παραμέτρους που λαμβάνονται ολοένα και συχνότερα υπόψη, όπως η βιωσιμότητα και η πράσινη φύση των προϊόντων (μειωμένο περιβαλλοντικό αποτύπωμα παραγωγής και διακίνησης). Την ίδια στιγμή, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δείχνει προς ανάλογη κατεύθυνση, με την έκκληση εθελοντικών πράσινων δεσμεύσεων που έχει απευθύνει προς τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να αναλάβουν συγκεκριμένες δεσμεύσεις για τη μείωση του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος, την παραγωγή πιο βιώσιμων προϊόντων και την αύξηση των προσπαθειών ευαισθητοποίησης των καταναλωτών σχετικά με τις επιπτώσεις των καταναλωτικών τους επιλογών.

Ως προς τα παραπάνω, έχει καταγραφεί η αυξανόμενη βαρύτητα της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας ως αυξανόμενη καταναλωτική προτεραιότητα, με σημαντικά μερίδια των καταναλωτών διεθνώς να εκτιμούν ότι η βιωσιμότητα θα γίνει ο υπ' αριθμόν ένα παράγοντας επιλογής προϊόντων και υπηρεσιών, να ζητούν μεγαλύτερη διαφάνεια στην παραγωγή των προϊόντων και να εκτιμούν ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να γίνουν πιο φιλικές προς το περιβάλλον και δηλώνοντας σε γενικές γραμμές πρόθυμοι να ενστερνιστούν ένα σχετικά υψηλότερο κόστος για πιο πράσινα προϊόντα.

Η προσέγγιση ενός ολοκληρωμένου οικοσυστήματος χειροτεχνίας δημιουργεί μία σειρά από προϋποθέσεις για την ορθή λειτουργία του, με πλέον προφανή από αυτές, τον επαναπροσδιορισμό του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας. Το πλαίσιο λειτουργίας αυτό θα πρέπει να αφορά όλα τα επιμέρους στοιχεία συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης νομοθεσίας για την προώθηση του Τομέα, τον προσδιορισμό σαφών και λειτουργικών (μη αλληλεπικαλυπτόμενων) αρμοδιοτήτων για τους εμπλεκόμενους φορείς διακυβέρνησης, της εισαγωγής κλαδικής νομοθεσίας, όπου αυτό κριθεί απαραίτητο σε συνεργασία με τους

κλαδικούς συλλογικούς φορείς, καθώς και της σύστασης και λειτουργίας ειδικευμένου φορέα διακυβέρνησης.

Σε ότι αφορά το σκέλος της νομοθεσίας (εθνικής και κλαδικής) και του προσδιορισμού αρμοδιοτήτων, στο στάδιο αυτό **κρίνεται απαραίτητη η εισαγωγή αρχικά του γενικού πλαισίου αναφοράς που θα περιγράψει τις σχέσεις του οικοσυστήματος και τις σχέσεις που συνδέονται με τις αρμοδιότητες των επιμέρους φορέων**. Ιδιαίτερης σημασίας αποτελεί ο προσδιορισμός του εθνικού φορέα αναφοράς για την χειροτεχνική επιχειρηματικότητα. Στην παρούσα φάση ανάπτυξης του εθνικού συστήματος, ως πλέον κατάλληλη αρχή προκρίνεται η αρμόδια Διεύθυνση της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας, ενώ κρίσιμο στοιχείο είναι ο προσδιορισμός των αρμοδιοτήτων των περιφερειακών επιμελητηρίων για το νέο οικοσύστημα (μητρώο χειροτεχνίας και χειροτεχνικές επιχειρήσεις), αλλά και των κλαδικών συλλογικών φορέων ως συνεργατικών εταίρων. Η συνεργασία αυτή θα πρέπει σε επόμενο χρόνο να οδηγήσει στην υιοθέτηση των κλαδικών προϋποθέσεων λειτουργίας και παραγωγής των χειροτεχνικών επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων τυχόν προδιαγραφών αλλά και σημάτων κλαδικού επιπέδου. Τμήμα των διαδικασιών αναθεώρησης και προσαρμογής θα πρέπει να αποτελέσει **η υιοθέτηση εθνικής στρατηγικής για τη χειροτεχνική επιχειρηματικότητα, η οποία θα πρέπει να καλύπτει οριζόντια το σύνολο των κλάδων με δυνατότητα περαιτέρω εξειδίκευσης από αυτούς και με πρόβλεψη για την περιοδική επικαιροποίησή της**, σύμφωνα με τις εξελισσόμενες συνθήκες του εξωτερικού περιβάλλοντος και του οικοσυστήματος της χειροτεχνίας.

Επιπλέον, η δευτερογενής έρευνα της μελέτης ανέδειξε ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά μέχρι σήμερα του τομέα, αυτό της μεγάλης ποικιλίας ορισμών γύρω από τις βασικές έννοιες της χειροτεχνίας. Η κατά περίπτωση αντιμετώπιση της χειροτεχνίας ως καλλιτεχνική ή επιχειρηματική δραστηριότητα, καθώς και τα διαφορετικά χωρικά επίπεδα εξέτασής της (τοπικά, εθνικά, διεθνή) δεν διευκολύνουν την απευθείας υιοθέτηση κάποιας υπάρχουσας θεσμικής προσέγγισης.

Ως εκ τούτου προτείνεται η υιοθέτηση της χρήσης των ακόλουθων ορισμών:

Πίνακας 4 Προτεινόμενοι Ορισμοί Χειροτεχνίας

Χειροτεχνικά Προϊόντα	Προϊόντα που παράγονται είτε εξ ολοκλήρου με το χέρι είτε με τη βοήθεια χειροκίνητων εργαλείων, ψηφιακών μέσων είτε με μηχανικά μέσα, όταν η άμεση χειρωνακτική συμβολή είναι το σημαντικότερο συστατικό του τελικού προϊόντος (σύμφωνα με το σχετικό άρθρο 3 της προτεινόμενης ενωσιακής νομοθεσίας).
Χειροτεχνική επιχειρηματικότητα	Η επιχειρηματική δραστηριότητα που συνδέεται με την κατά προτεραιότητα παραγωγή χειροτεχνικών προϊόντων μέσα από την εργασία χειροτεχνών - τεχνιτών και εστιάζει σε συγκεκριμένους κλάδους παραγωγής όπως αυτοί ορίζονται από την αρμόδια εθνική αρχή, βάσει εξαντλητικού καταλόγου Κωδικών Αριθμών Δραστηριότητας (ΚΑΔ).

Χειροτέχνης

Παραγωγός ή απασχολούμενος ειδικευμένος τεχνίτης προϊόντων που εργάζεται είτε εξ ολοκλήρου με το χέρι είτε με τη βοήθεια χειροκίνητων εργαλείων είτε με μηχανικά μέσα, αξιοποιώντας τεχνικές δεξιότητες, τεχνογνωσία και παραδοσιακές και σύγχρονες μεθόδους, οι οποίες αποτελούν το κρίσιμο διακριτό συστατικό του τελικού προϊόντος.

Δ.1.5 Προσδιορισμός Ρόλου Τεχνίτη και Εξέλιξη του

Σε συνέχεια της παραπάνω πρότασης ορισμών και λαμβάνοντας υπόψη τον ορισμό του χειροτέχνη ως επιχειρηματία, αλλά και παράλληλα ως κλαδικού τεχνίτη, και το στοιχείο της ειδίκευσης το οποίο υπεισέρχεται σε αυτόν, η διεθνής πρακτική δείχνει ότι συχνά υπάρχει θεσμοθετημένη διάκριση των χειροτεχνών αναλόγως των τεκμηριωμένων και πιστοποιημένων δεξιοτήτων. Ενδεικτικά αναφέρεται η γερμανική (meister) και γαλλική (maître artisan) περίπτωση διαφοροποίησης των ιδιαιτέρως έμπειρων ή διάσημων τεχνιτών, ενώ στο αντίθετο άκρο προσδιορίζονται οι μαθητευόμενοι ή βοηθοί ως οι νεοεισερχόμενοι στο χώρο. **Η εν λόγω διάκριση θα μπορούσε υπό όρους να βρει εφαρμογή στην ελληνική περίπτωση, σε συνεργασία με τους κατάλληλους κλαδικούς φορείς για την αναγνώριση των έμπειρων τεχνιτών και την ανάδειξη του ρόλου τους για την εκπαίδευση νέων επαγγελματιών, μέσα από τις αναγνωρισμένες οδούς εκπαίδευσης και κατάρτισης. Σε κάθε περίπτωση, οποιαδήποτε ανάλογη προσέγγιση απαιτεί ειδική νομοθετική παρέμβαση προσδιορισμού των όρων για την πιστοποίηση και τον προσδιορισμό του ρόλου των διαφορετικών επιπέδων τεχνιτών.**

Επιπλέον, σε συνέχεια του ορισμού του επαγγελματία χειροτέχνη, για το ακριβές τομεακό επαγγελματικό περιεχόμενο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο ορισμός της χειροτεχνίας της ταξινόμησης Δεξιοτήτων, Ικανοτήτων, Προσόντων και Επαγγελμάτων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ESCO - European Skills, Competences, Qualifications and Occupations), κατά τον οποίο «*Η χειροτεχνία είναι η μελέτη τεχνικών και δεξιοτήτων σε μια επιλεγμένη τέχνη, όπως κοσμήματα, αγγειοπλαστική, υφαντική, ξυλογλυπτική κ.λπ.*», καταγράφοντας παράλληλα τους ακόλουθους κλάδους: *Κεραμικά, Χειροτεχνίες, Λαϊκές τέχνες και τεχνίτες, Διακοσμητικές μεταλλικές χειροτεχνίες, Ίθαγενείς χειροτεχνίες, Κεντήματα, Ανθοπωλεία (ανθοπωλεία), Τέχνες και χειροτεχνία γυαλιού, Χρυσοχοΐα, Κοσμήματα, Κατασκευή μουσικών οργάνων (όχι βιομηχανικά), Μουσικά όργανα (επισκευή και κούρδισμα), Αργυροχοΐα, Λιθογλυπτική (χειροτεχνία), Υφαντική (χειροτεχνία), Ξυλογλυπτική.* Παράλληλα, ο ορισμός του ESCO περιλαμβάνει την παράμετρο αποκλεισμού της τυποποιημένης παραγωγής ως εξής «*Η μελέτη της βιομηχανικής (μηχανοποιημένης μεγάλης κλίμακας) παραγωγής κεραμικής, υφαντών υλικών, κεντημάτων κ.λπ. εξαιρείται από αυτό το πεδίο και περιλαμβάνεται σε ένα από τα λεπτομερή πεδία στο ευρύ πεδίο 07 «Μηχανική, μεταποίηση και κατασκευές»*, ενώ σημειώνεται ότι θα πρέπει παράλληλα να λαμβάνει υπόψη τη συζήτηση του εκσυγχρονισμού της χειροτεχνίας ως αντικείμενο ευρύτερης συζήτησης στην ΕΕ.

Δ.1.6 Υιοθέτηση Χειροτεχνικής Σήμανσης

Ο προσδιορισμός των προδιαγραφών ποιότητας, καθώς και των προβλεπόμενων διαδικασιών των ελληνικών χειροτεχνικών προϊόντων και η συμμόρφωσή τους με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς πρακτικές και απαιτήσεις αποτελούν ουσιαστικό παράγοντα της ανταγωνιστικής τους παρουσίας στις αγορές.

Ένα από τα πλέον διαδεδομένα μέτρα που λαμβάνονται για την καθιέρωση της παρουσίας των προϊόντων στις αγορές αποτελεί η απόδοση σημάτων σε αυτά. Τόσο η μορφή όσο και το περιεχόμενο αυτών μπορεί να διαφοροποιείται ανά περίπτωση, ενώ η πρακτική της υιοθέτησης σήματος για τη δημιουργία και ενίσχυση της εμπορικής ταυτότητας των χειροτεχνικών προϊόντων (branding) αποτελεί κοινή πρακτική διεθνώς. Επιπλέον, σημειώνεται ότι στη διεθνή πρακτική καταγράφεται τόσο η ύπαρξη οριζόντιων εθνικών σημάτων χειροτεχνίας (π.χ. Κύπρος, Μάλτα), όσο και σημάτων ειδικών κλάδων (όπως η κεραμική, η υφαντική κ.α.).

Αναφορικά με την έννοια του σήματος, σύμφωνα με το Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUIPO), τα σήματα είναι στοιχεία σήμανσης που χρησιμοποιούνται στο εμπόριο για τον προσδιορισμό προϊόντων και λειτουργούν ως σύμβολα αναγνώρισης από τους πελάτες, διακρίνουν τα προϊόντα από τον ανταγωνισμό και παρέχουν επιπλέον προστασία στην περίπτωση της καταχώρισης σε εθνικό ή και ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Βασική και απαραίτητη προϋπόθεση είναι ο σαφής καθορισμός του σήματος και η μορφή του. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τύπους όπως το λεκτικό σήμα που περιλαμβάνει αποκλειστικά κείμενο, το εικονιστικό σήμα (αποκλειστικά εικόνα), το εικονιστικό σήμα με λεκτικά στοιχεία (συνδυασμός των δύο) και άλλες μορφές, όπως μοτίβα. Ως προς την κυριότητα των σημάτων - κάτοχος σήματος της ΕΕ μπορεί να είναι οποιοσδήποτε ιδιώτης ή επιχείρηση, ενώ τα σχετικά στοιχεία δημοσιοποιούνται και πρέπει να επικαιροποιούνται τακτικά, ώστε να μην υπάρχει καμία αμφιβολία ως προς το ποιος είναι ο κάτοχος του εκάστοτε σήματος.

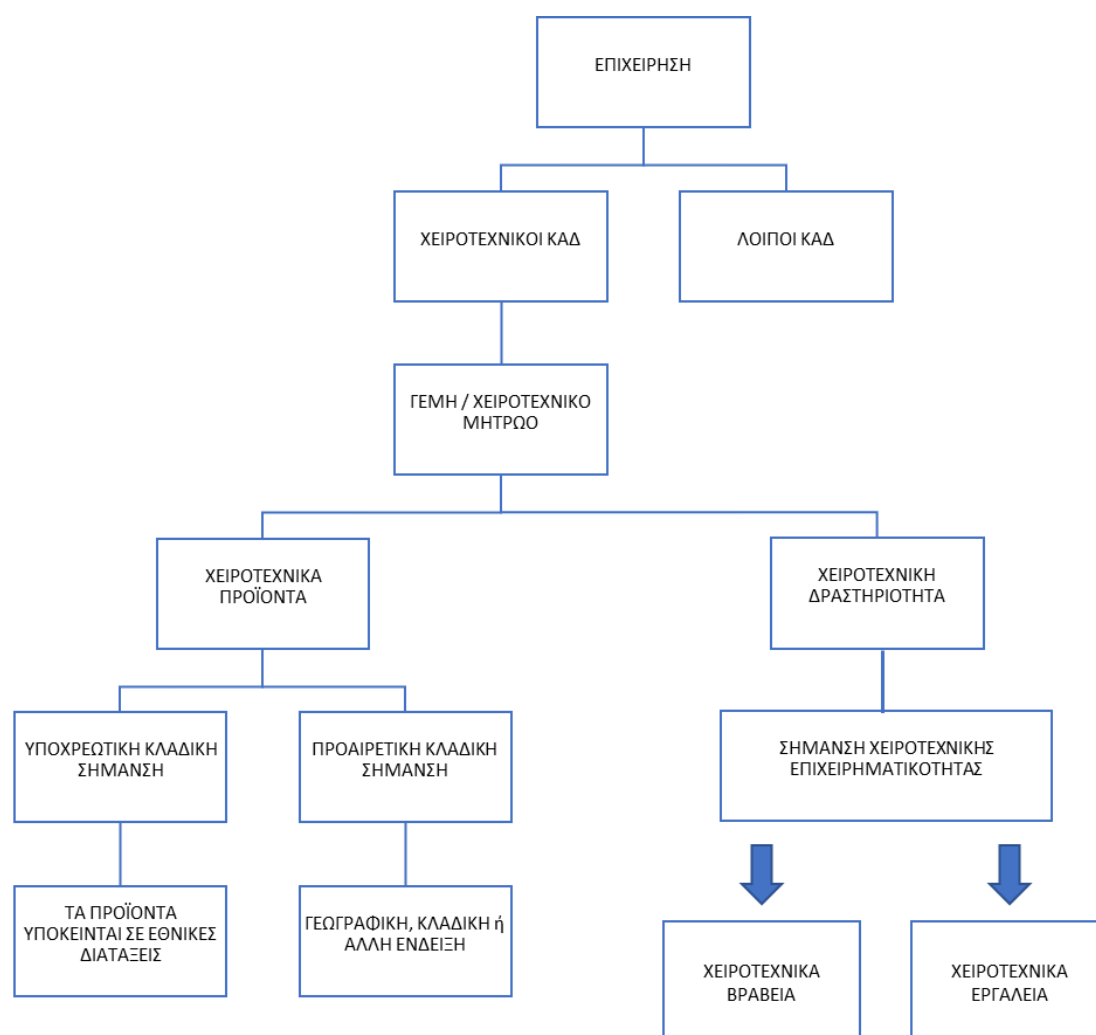
Άλλη περίπτωση ιδιαίτερου ενδιαφέροντος είναι αυτή της έννοιας της Γεωγραφικής Προέλευσης, η οποία εφαρμόζεται μέχρι σήμερα στα αγροτικά προϊόντα και αφορά τη σύνδεσή τους με συγκεκριμένη γεωγραφική προέλευση και φήμη - δεδομένη ποιότητα ή άλλα χαρακτηριστικά, τα οποία αποδίδονται κατά κύριο λόγο στην προέλευσή τους, οπότε και μπορούν να προστατευτούν μέσα από τη γεωγραφική ένδειξη (ΓΕ). Η βασική ιδέα πίσω από την προσέγγιση των γεωγραφικών ενδείξεων στους κλάδους όπου εφαρμόζονται, είναι η προστασία των παραγωγών από την κατάχρηση ή απομίμηση της καταχωρισμένης γεωγραφικής ονομασίας και η εγγύηση ποιότητας και προέλευσης των προϊόντων απέναντι στους καταναλωτές.

Καθορισμός Ειδών Χειροτεχνικής Σήμανσης και Προϋποθέσεις Απονομής

Τα πορίσματα των πρωτογενών ερευνών τόσο στις επιχειρήσεις, όσο και στους συλλογικούς φορείς της χειροτεχνίας ανέδειξαν τη σχεδόν καθολική συμφωνία αναφορικά με την ανάγκη για τη **δημιουργία ενός εθνικού χειροτεχνικού σήματος**. Με δεδομένη την πρόθεση για τον επαναπροσδιορισμό της ελληνικής χειροτεχνίας ως σύνολο κλάδων, η πρόταση της παρούσας μελέτης αφορά στη διερεύνηση των προϋποθέσεων για την υιοθέτηση μίας **γενικής σήμανσης χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας με δυνατότητα δυναμικής**

εφαρμογής στο σύνολο των παραγόμενων προϊόντων που θα χαρακτηρίζονται ως ελληνικά προϊόντα χειροτεχνίας. Σημειώνεται πάντως, ότι σε ότι αφορά τα ειδικότερα χαρακτηριστικά ενός τέτοιου **εθνικού σήματος χειροτεχνίας**, το μεγάλο πλήθος των διακριτών και με διαφορετικά χαρακτηριστικά κλάδων δεν επιτρέπει εύκολο προσδιορισμό κοινών κριτηρίων απονομής εθνικού σήματος, ενώ και η μονομερής απόπειρα προσδιορισμού τους από τις αρμόδιες αρχές δεν συνίσταται. Στο στάδιο αυτό προτείνεται η εκκίνηση οργανωμένης και συστηματικής διαβούλευσης με εθνικούς, κλαδικούς και άλλους συλλογικούς φορείς για τον καθορισμό του αντικειμένου – προστιθέμενης αξίας ενός συλλογικού εθνικού σήματος.

Σε επίπεδο διαδικασίας και ροών που θα οδηγούσαν στην απόδοση κλαδικών χειροτεχνικών σημάτων, αλλά και σήμανσης χειροτεχνικής δραστηριότητας, η πρόταση του συμβούλου αποτυπώνεται στο ακόλουθο διάγραμμα.

Διάγραμμα 4: Προτεινόμενη Διαδικασία Απόδοσης Κλαδικού Χειροτεχνικού Σήματος

Ιδιαίτερα σημαντικό κομμάτι της λειτουργίας κάθε πιστοποίησης τέτοιου τύπου αποτελεί ο ακριβής καθορισμός αρμοδιοτήτων. Ως προς αυτό, η σημερινή μη ύπαρξη ειδικευμένου οργανισμού σε εθνική κλίμακα που θα μπορούσε να αναλάβει το χειρισμό του σήματος αποτελεί σαφώς μία σημαντική υστέρηση, τόσο εξαιτίας της έλλειψης σχετικής εξειδίκευσης όσο και λόγω της πιθανής διοικητικής επιβάρυνσης άλλων φορέων που θα πρέπει να αναλάβουν το συγκεκριμένο ρόλο. Λαμβάνοντας τα στοιχεία αυτά υπόψη, η πρόταση αναφορικά με τη διαχείριση του σήματος είναι η ακόλουθη:

- Αιγίδα Εθνικού Σήματος / Ελεγκτικός Μηχανισμός Κανονισμού Προστασίας Γεωγραφικών Ενδείξεων: Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας – Αρμόδια Διεύθυνση
- Ο έλεγχος, η πιστοποίηση και η αναθεώρηση του εθνικού χειροτεχνικού προϊόντος προτείνεται να πραγματοποιείται από διαπιστευμένο (δημόσιο ή/ και ιδιωτικό) φορέα εθνικής εμβέλειας.

Σημειώνεται ότι στην περίπτωση της δημιουργίας ειδικευμένου δημοσίου φορέα με αρμοδιότητα τη χειροτεχνία, προτείνεται η μεταφορά των αρμοδιοτήτων της Αρμόδιας Διεύθυνσης της Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας σε αυτόν.

↳ Διαδικασία υιοθέτησης προτεινόμενης Χειροτεχνικής Σήμανσης από ενδιαφερόμενους φορείς

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η πρόταση του Συμβούλου για τα Χειροτεχνικά Προϊόντα, αφορά στον χαρακτηρισμό των προϊόντων εκείνων που παράγονται είτε εξ ολοκλήρου με το χέρι είτε με τη βοήθεια χειροκίνητων εργαλείων είτε με μηχανικά μέσα, όταν η άμεση χειρωνακτική συμβολή είναι το σημαντικότερο συστατικό του τελικού προϊόντος.

Για τον χαρακτηρισμό τους ως τέτοια, τα προϊόντα αυτά θα πρέπει να πληρούν τις προϋποθέσεις που αποτυπώνονται στο σχετικό διάγραμμα 4, δηλαδή να αποτελούν αποτέλεσμα της λειτουργίας μίας χειροτεχνικής επιχείρησης που θα έχει εγγραφεί ως τέτοια σε σχετικό χειροτεχνικό μητρώο. Από το σημείο αυτό και έπειτα, **προτείνεται η διερεύνηση δυνατότητας δημιουργίας ειδικότερων σημάτων πιστοποίησης μέσα από τη συνεργασία με τους κλαδικούς φορείς, για την ανάπτυξη κλαδικών χειροτεχνικών σημάτων.** Στην περίπτωση αυτή το προτεινόμενο πλαίσιο των κριτηρίων επιλογής που μπορεί να ακολουθηθεί θα πρέπει να περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον τα ακόλουθα:

- Κριτήρια κλαδικής εξειδίκευσης με γενικό περιεχόμενο
- Απαραίτητη κάλυψη των προδιαγραφών που απαιτούνται για την ορθή λειτουργία των κλάδων προτεραιότητας
- Σαφήνεια προϋποθέσεων για την απονομή του σήματος, χωρίς την επιβολή υπερβολικών όρων που θα αποτρέπουν τους ενδιαφερόμενους λόγω δυσκολίας συμμόρφωσης
- Διασφάλιση πρόσβασης ανεξαρτήτως χωρικής ή κλαδικής διάστασης
- Σαφές πλαίσιο χρήσης του σήματος και υποχρεώσεων που γεννώνται από την απονομή του και για τη διατήρησή του
- Προσδιορισμός τυχόν πλεονεκτημάτων για τα προϊόντα που φέρουν το σήμα (υποστήριξη δημοσιότητας μέσω ηλεκτρονικής ή φυσικής προβολής)

- Σύνδεση με άλλα συστήματα πιστοποίησης (ISO).

Όπως αποτυπώνεται και στο σχετικό διάγραμμα, η απόδοση των κλαδικών χειροτεχνικών σημάτων θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα μίας συστηματικής διαδικασίας σταδίων, η οποία θα αφορά αποκλειστικά επιχειρήσεις χειροτεχνικού χαρακτήρα που θα μετέχουν στα σχετικά μητρώα, θα παράγουν χειροτεχνικά προϊόντα, εφαρμόζοντας οποιαδήποτε σχετική κλαδική νομοθεσία απαιτείται και τέλος, μετά την εφαρμογή ειδικών κριτηρίων Χειροτεχνίας ποιοτικού χαρακτήρα. Τα επιπλέον κριτήρια αυτά, θα πρέπει να προσδιοριστούν και να καταγραφούν επίσημα μετά από διαβούλευση και προσδιορισμό από τους κλαδικούς συλλογικούς φορείς, την ευθύνη της παρακολούθησης των οποίων θα έχουν οι ίδιοι.

Συμπληρωματικό στοιχείο των παραπάνω δεδομένων αναφορικά με τη δημιουργία σημάτων χειροτεχνίας (εθνικού ή/ και κλαδικών) αποτελεί ο τρόπος διάθεσης / απόδοσης. **Κύρια προτεραιότητα θα πρέπει να αποτελέσει η ανάπτυξη συστήματος με όσο το δυνατόν πιο απλοποιημένη μορφή και ιδανικά ηλεκτρονική, χωρίς την ανάγκη παρουσίας σε αρμόδια αρχή** (στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η απομακρυσμένη εγκατάσταση ή η αδυναμία φυσικής παρουσίας δεν πρέπει να αποτελεί εμπόδιο για την επιχειρηματικότητα και την ενίσχυσή της).

Παράλληλα, θα πρέπει να διασφαλιστεί η μέγιστη δυνατή διάχυση της πληροφορίας αναφορικά με τη διαδικασία απόκτησης σήματος και τα οφέλη πιστοποίησης των χειροτεχνικών προϊόντων. Κύριοι αποδέκτες θα πρέπει να είναι οι μικρές και πολύ μικρές χειροτεχνικές επιχειρήσεις και ιδιαιτέρως αυτές οι οποίες θα εγγραφούν στα τοπικά και το εθνικό χειροτεχνικό μητρώο. Για το σκοπό αυτό, ιδιαιτέρως προκρίνεται η διενέργεια ενημερωτικών και εκπαιδευτικών ημερίδων με τη συνεργασία των κατά τόπους επιμελητηρίων και της αρμόδιας αρχής για το σήμα, όπως αυτή προσδιοριστεί.

Τέλος, κρίσιμο λειτουργικό στοιχείο κάθε σήμανσης αποτελεί η δυνατότητα ανάκλησης της. Οι αιτίες για μία τέτοια ενέργεια θα πρέπει να προβλέπονται από το αρχικό στάδιο της απόδοσής της και θα πρέπει να συνδέονται με την αδυναμία τήρησης των όρων της, τόσο μετά από ίδια εκτίμηση, όσο και μέσα από τον απαραίτητο έλεγχο από τον αρμόδιο φορέα ελέγχου της σηματοδοσίας.

Επιπλέον και δεδομένου του μεγέθους των χειροτεχνικών επιχειρήσεων, οι οποίες παρουσιάζουν μεμονωμένα χαμηλή βαρύτητα, προκρίνεται η ανάληψη στοχευμένων δράσεων από κεντρικούς ή/ και συλλογικούς φορείς (κλαδικές ενώσεις, επιμελητήρια) για το branding και την ενίσχυση της εξωστρέφειας των προϊόντων που συνδέονται με το εθνικό χειροτεχνικό σήμα. **Ενδεικτικά προτείνεται:**

- ❖ **Η διεξαγωγή εκδηλώσεων επίδειξης με συμμετοχή χειροτεχνών, υπό την αιγίδα κεντρικών ή/ και συλλογικών φορέων,**
- ❖ **Η συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις για την προώθηση των εθνικών χειροτεχνικών προϊόντων και της ελληνικής χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας, και**
- ❖ **Η δημιουργία ψηφιακού υλικού προώθησης του Εθνικού Χειροτεχνικού Σήματος αρχικά σε τοπική κλίμακα και στη συνέχεια σε διεθνές επίπεδο μέσω των κατάλληλων θεσμικών διαύλων.**

↳ *Προετοιμασία για την ένταξη χειροτεχνικών προϊόντων στις διατάξεις της προς υιοθέτηση πρότασης Κανονισμού (ΕΕ) για την Προστασία Γεωγραφικών Ενδείξεων σε βιοτεχνικά προϊόντα*

Μία βασική παράμετρος που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η επερχόμενη εισαγωγή της γεωγραφικής προστασίας στον τομέα των χειροτεχνικών προϊόντων μέσα από τον Κανονισμό Προστασίας Γεωγραφικών Ενδείξεων. Σύμφωνα με την πρόταση του Κανονισμού Προστασίας Γεωγραφικών Ενδείξεων, η οποία προτείνεται να λειτουργήσει ως κριτήριο για την απονομή του εθνικού σήματος χειροτεχνίας, καταγράφονται οι παρακάτω προδιαγραφές:

- Ονομασία (γεωγραφική ή τοπική στην περιοχή αναφοράς),
- Περιγραφή προϊόντος και πρώτων υλών,
- Οριοθετημένη περιοχή,
- Στοιχεία που αποδεικνύουν τη σύνδεση με την περιοχή,
- Μέθοδος παραγωγής και τεχνικές,
- Συσκευασία, εφόσον είναι σχετικό,
- Λεπτομέρειες που αποδεικνύουν τον δεσμό μεταξύ συγκεκριμένου ποιοτικού χαρακτηριστικού, της φήμης ή άλλου χαρακτηριστικού του προϊόντος και της γεωγραφικής καταγωγής,
- Τυχόν ειδικοί κανόνες επισήμανσης, και
- Τυχόν άλλες απαιτήσεις.

Μία από τις ρυθμίσεις ιδιαίτερου ενδιαφέροντος της πρότασης του Κανονισμού Προστασίας Γεωγραφικών Ενδείξεων είναι ο προσδιορισμός του Άρθρου 5 ως προς τις απαιτήσεις για την εφαρμογή των διατάξεών του επί συγκεκριμένων προϊόντων. Ειδικότερα, το άρθρο αναφέρει ότι στις απαιτήσεις για την υπαγωγή ενός προϊόντος σε καθεστώς προστασίας περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

- καταγωγή του προϊόντος από συγκεκριμένο τόπο, περιοχή ή χώρα,
- ύπαρξη συγκεκριμένου ποιοτικού χαρακτηριστικού, φήμης ή άλλου χαρακτηριστικού που να μπορεί να αποδοθεί κυρίως στη γεωγραφική του καταγωγή,
- εκτέλεση τουλάχιστον ενός από τα στάδια της παραγωγής του προϊόντος εντός της οριοθετημένης γεωγραφικής περιοχής.

Η πρόταση του ευρωπαϊκού κανονισμού είναι ενδεικτική του θεματικού περιεχομένου (concept) που θα πρέπει να προσδιοριστεί εντός του ευρύτερου πλαισίου (context) της γεωγραφικής ονομασίας και της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, προτείνεται ο ακόλουθος βηματισμός και ενέργειες για την αποτελεσματική προετοιμασία ένταξης προϊόντων στις διατάξεις της προς υιοθέτηση πρότασης Κανονισμού (ΕΕ) για την Προστασία Γεωγραφικών Ενδείξεων:

- Δημιουργία καταλόγου ώριμων προϊόντων προς ένταξη
- Ενημέρωση τοπικών φορέων, επιχειρήσεων και συλλογικών φορέων

- Συνεργασία με συλλογικούς φορείς και επιμελητήρια για τον προσδιορισμό ειδικών χαρακτηριστικών κάθε προϊόντος, τη διαμόρφωση των τεχνικών προδιαγραφών και καταγραφής των ιστορικών στοιχείων
- Υποστήριξη αιτήσεων προς την ΕΕ
- Καθορισμός πλαισίου συνεργασίας με τον ΟΒΙ
- Παρακολούθηση των διαδικασιών σε ενωσιακό επίπεδο.

Ως προς το πρώτο βήμα, με βάση την ευρύτερη βιβλιογραφία επί του αντικειμένου προτείνονται τα παρακάτω προϊόντα του πίνακα ως πλέον ώριμα για την υποβολή αίτησης καταγραφής στον σχετικό κατάλογο προστασίας του Κανονισμού Προστασίας Γεωγραφικών Ενδείξεων.

Πίνακας 5: Προτεινόμενα Προϊόντα προς ένταξη στον Κανονισμό Προστασίας Γεωγραφικών Ενδείξεων

Χειροτεχνικό Προϊόν	Κλάδος	Περιφέρεια	Παρατηρήσεις
Κόσμημα Ιωαννίνων	Αργυροχρυσοχοΐα	Ήπειρος	
Κόσμημα Μακεδονίας	Αργυροχρυσοχοΐα	Κεντρική Μακεδονία	Αφορά τη γενική κατηγορία του «βυζαντινού κοσμήματος»
Αθηναϊκό Κόσμημα	Αργυροχρυσοχοΐα	Αττική	
Κεραμικά Κρήτης	Αγγειοπλαστική Κεραμική	– Κρήτη	Μπορεί να εξεταστεί η περίπτωση περαιτέρω εξειδίκευσης σε μικρότερες γεωγραφικές περιοχές.
Κεραμικά Σίφνου	Αγγειοπλαστική Κεραμική	– Νότιο Αιγαίο	
Κεραμικά Ρόδου	Αγγειοπλαστική Κεραμική	– Νότιο Αιγαίο	
Κεραμικά Λέσβου	Αγγειοπλαστική Κεραμική	– Βόρειο Αιγαίο	
Υφαντά και Κεντήματα Λευκάδας	Δημιουργία υφάσματος / Υφαντική τέχνη	Ιόνια Νησιά	
Υφαντά Μεταξωτά Σουφλίου	Δημιουργία υφάσματος / Υφαντική τέχνη	Ανατολική Μακεδονία Θράκη	–
Υφαντά Θεσσαλίας	Δημιουργία υφάσματος / Υφαντική τέχνη	Θεσσαλία	

Χειροτεχνικό Προϊόν	Κλάδος	Περιφέρεια	Παρατηρήσεις
Γούνα και Δερμάτινα Προϊόντα Καστοριάς	Δέρμα – Γούνα	Δυτική Μακεδονία	
Εκκλησιαστικά Ξυλόγλυπτα	Κατασκευές Ξύλου / Ξυλοτεχνία	Σύνολο Χώρας	Μπορεί να εξεταστεί η περίπτωση περαιτέρω εξειδίκευσης σε μικρότερες γεωγραφικές περιοχές.
Παραδοσιακά Έπιπλα	Κατασκευές Ξύλου / Ξυλοτεχνία	Σύνολο Χώρας	Μπορεί να εξεταστεί η περίπτωση περαιτέρω εξειδίκευσης σε μικρότερες γεωγραφικές περιοχές, ιδιαίτερα τις νησιωτικές

Παρά τη σχετική φήμη και την καταγεγραμμένη σύνδεση με τις τοπικές λαϊκές παραδόσεις, προτείνεται για τα προϊόντα του Πίνακα η περαιτέρω τεχνική εξειδίκευση σύμφωνα με τα απαιτούμενα στοιχεία του Κανονισμού, για τη διευκόλυνση της τεκμηρίωσης της σχετικής αίτησης. Η σχετική τεχνική εξειδίκευση μπορεί να πραγματοποιηθεί σε συνεργασία με τα Επιμελητήρια και να ενταχθεί στο πλαίσιο των δράσεων υποστήριξης της δικτύωσης.

Τα παραπάνω στοιχεία αναφορικά με την επιπλέον κλαδική χειροτεχνική σήμανση και την καταχώρηση χειροτεχνικών προϊόντων ως ΠΓΕ, σύμφωνα με τον υπό συζήτηση Κανονισμό, δεν απαλλάσσουν τις επιχειρήσεις από την υποχρέωση τήρησης των όρων που εφαρμόζονται σε όλα τα προϊόντα που κυκλοφορούν εντός της ΕΕ αλλά και των όρων που αφορούν στην εθνική σήμανση, καθώς τα διατιθέμενα προϊόντα θα πρέπει να είναι ασφαλή σύμφωνα με τα ισχύοντα εθνικά και ευρωπαϊκά πρότυπα, όπως εφαρμόζονται σε κάθε κλάδο σε θέματα παραγωγής, ασφάλειας και κυκλοφορίας.

Δ.1.7 Συμμετοχή σε Διεθνείς Συμπράξεις – Διεθνείς Συνεργασίες

Προγράμματα INTERREG⁷

Το INTERREG είναι ένα από τα βασικά μέσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που υποστηρίζει τη διασυνοριακή συνεργασία μέσω της χρηματοδότησης έργων. Στόχος του είναι η από κοινού αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων και η εξεύρεση κοινών λύσεων σε τομείς όπως η υγεία, το περιβάλλον, η έρευνα, η εκπαίδευση, οι μεταφορές, η βιώσιμη ενέργεια και άλλα.

Μεταξύ των αξόνων των προγραμμάτων INTERREG περιλαμβάνονται η καινοτομία και η ανταγωνιστικότητα με στόχο την αύξηση της ικανότητας των μικρών και μεσαίων

⁷ <https://interreg.eu/about-interreg/>

επιχειρήσεων να συμμετέχουν σε δραστηριότητες Έρευνας και Ανάπτυξης που θα οδηγήσουν σε καινοτόμα προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες με τελικό στόχο να συμβάλουν στην οικοδόμηση μιας ισχυρής εξαγωγικής οικονομίας και στην ενίσχυση συγκεκριμένων τομέων ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένων των δημιουργικών και πολιτιστικών βιομηχανιών.

Σημειώνεται ότι τα προγράμματα INTERREG μπορούν να αξιοποιηθούν, τόσο ως προς τη διμερή τους διάσταση όσο και μέσω των διακρατικών περιοχών. Ενδεικτικά αναφέρονται τα προγράμματα:

- Ελλάδα - Ιταλία
- Ελλάδα - Αλβανία
- Ελλάδα – Βόρεια Μακεδονία
- Ελλάδα - Βουλγαρία
- Ελλάδα – Κύπρος
- Πρόγραμμα EURO-MED (με αναφορά στη Μεσόγειο)
- Πρόγραμμα EUROPE (με αναφορά στο σύνολο των κρατών μελών κατά γεωγραφική περιφέρεια)
- Πρόγραμμα ADRION (με αναφορά στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής Ιονίου).

Το Πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» (Creative Europe)⁸

Το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» αποτελεί εμβληματικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη στήριξη του πολιτιστικού και οπτικοακουστικού τομέα και για την περίοδο 2021-2027 διαθέτει προϋπολογισμό ύψους 2,44 δισ. Ευρώ. Το πρόγραμμα επενδύει σε δράσεις που ενισχύουν την πολιτιστική πολυμορφία και ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις προκλήσεις του πολιτιστικού και του δημιουργικού τομέα. Οι κύριοι στόχοι του προγράμματος είναι η διασφάλιση, η ανάπτυξη και η προώθηση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας και κληρονομιάς καθώς και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και του οικονομικού δυναμικού των πολιτιστικών και των δημιουργικών τομέων, ιδίως του οπτικοακουστικού.

Οι καινοτομίες του προγράμματος θα συμβάλουν στην ανάκαμψη αυτών των τομέων ώστε να γίνουν πιο συμμετοχικοί, πιο ψηφιακοί και περιβαλλοντικά πιο βιώσιμοι. Το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» χωρίζεται σε 3 σκέλη: το σκέλος «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ», το σκέλος «MEDIA» και το «ΔΙΑΤΟΜΕΑΚΟ ΣΚΕΛΟΣ». Οι κυριότερες καινοτομίες του προγράμματος περιλαμβάνουν μεγαλύτερη έμφαση στη διακρατική δημιουργία και στην καινοτομία, ευκολότερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση μέσω μεγαλύτερων ποσοστών συγχρηματοδότησης (υψηλότερα επίπεδα συνεισφοράς από το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» για σχέδια), έμφαση στη στήριξη της συνεργασίας σε επίπεδο ΕΕ για να καταστεί ο ευρωπαϊκός οπτικοακουστικός τομέας πιο ανταγωνιστικός σε παγκόσμιο επίπεδο, πρόγραμμα κινητικότητας για καλλιτέχνες και επαγγελματίες, αλλά και δράσεις που στοχεύουν στις ανάγκες συγκεκριμένων δημιουργικών τομέων, όπως η μουσική, η αρχιτεκτονική και η πολιτιστική κληρονομιά.

Οι κλάδοι του πολιτισμού και της δημιουργίας είναι σημαντικοί για τη διασφάλιση της συνεχούς ανάπτυξης των κοινωνιών, βρίσκονται στο επίκεντρο της δημιουργικής οικονομίας και περιλαμβάνουν μεγάλη ένταση γνώσης, ατομική δημιουργικότητα και ταλέντα,

⁸ <https://culture.ec.europa.eu/el/creative-europe/about-the-creative-europe-programme>

παράγοντας σημαντικό οικονομικό πλούτο. Είναι επίσης ζωτικής σημασίας για το κοινό αίσθημα της ευρωπαϊκής ταυτότητας, του πολιτισμού και των αξιών. Από οικονομική άποψη, παρουσιάζουν ανάπτυξη άνω του μέσου όρου και δημιουργούν θέσεις εργασίας — ιδίως για τους νέους — ενισχύοντας παράλληλα την κοινωνική συνοχή. Το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» στηρίζει δραστηριότητες διασυνοριακής συνεργασίας και δικτύωσης για όλους τους πολιτιστικούς και δημιουργικούς κλάδους και συγχρηματοδοτεί σημαντικές πλατφόρμες και δίκτυα. Το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» είναι ανοικτό σε οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον πολιτιστικό και δημιουργικό τομέα από κράτη μέλη της ΕΕ, καθώς και από τρίτες χώρες. Υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μπορούν επίσης να συμμετέχουν στο πρόγραμμα χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, υποψήφιας/δυνάμει υποψήφιας χώρες και χώρες της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας.

Συμμετοχή σε Διεθνείς Συμπράξεις – Διεθνείς Συνεργασίες

Μία από τις σημαντικότερες επιπτώσεις της μη ύπαρξης εθνικού εξειδικευμένου φορέα για τη χειροτεχνία είναι η συχνά περιορισμένη διεθνής παρουσία σε σχετικά fora, το σημαντικότερο εκ των οποίων είναι World Crafts Council Europe (ως περιφερειακό τμήμα του World Craft Council για την ευρωπαϊκή ήπειρο). Στο συγκεκριμένο οργανισμό συμμετέχουν εθνικοί και περιφερειακοί φορείς όπως οι Danish Crafts & Design Association (Δανία), Associação de Artesãos Serra da Estrela (Πορτογαλία), Ateliers d'Art de France (Γαλλία), BeCraft (Βέλγιο), The Crafts Council (Ηνωμένο Βασίλειο), Crafts Council Netherlands (Ολλανδία), Bundesverband Kunsthandwerk Deutschland (BK) (Γερμανία), και αν και δεν έχει αποφασιστικές αρμοδιότητες, κατέχει σημαντικό συντονιστικό ρόλο στο πλαίσιο των ενεργειών προώθησης της χειροτεχνίας και των εφαρμοσμένων τεχνών.

Ως πρόταση της μελέτης, κρίνεται απαραίτητη η κίνηση ενεργειών για τη συμμετοχή της χώρας στον εν λόγω οργανισμό, μέσω της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας και της Αρμόδιας Διεύθυνσης, στο συντομότερο δυνατό χρόνο που επιτρέπουν οι διαδικασίες.

Επιπλέον της συμμετοχής στο World Crafts Council Europe, κρίνεται ως απαραίτητη η ευρύτερη εγκαθίδρυση της ελληνικής παρουσίας σε επιπλέον φορείς δικτύωσης / Hubs αναφορικά με το δημιουργικό και χειροτεχνικό κλάδο, στο πλαίσιο της Δημιουργικής Οικονομίας.

Η πλέον πρόσφατη εμπειρία δείχνει ότι τέτοιου χαρακτήρα φορείς τείνουν να δραστηριοποιούνται κυρίως διαδικτυακά με τη μορφή ιστοσελίδων ή πλατφόρμας συμμετοχής (συνήθως υπό όρους που συνδέονται με τη στοχοθεσία και την αποστολή των συμμετεχόντων). Η πλέον αναγνωρισμένη πλατφόρμα επί του αντικειμένου της καλλιτεχνικής χειροτεχνίας είναι η ιστοσελίδα <https://www.michelangeloofoundation.org/en#>, του Michelangelo Foundation for Creativity and Craftsmanship. Το Michelangelo Foundation for Creativity and Craftsmanship είναι ένας διεθνής μη κερδοσκοπικός οργανισμός για την ανάδειξη και διατήρηση της καλλιτεχνικής δεξιοτεχνίας στη χειροτεχνία, ενώ ενισχύει τη σύνδεσή της με τον κόσμο του design, της φιλοξενίας και των ευρύτερων τεχνών.

Βασικό ζητούμενο είναι η ενίσχυση της εκ νέου ανακάλυψης της ικανότητας του ανθρώπινου χεριού να δημιουργεί και η υποστήριξη των καλύτερων σύγχρονων τεχνιτών που χρησιμοποιούν μακροχρόνιες παραδόσεις, δεξιότητες και γνώσεις για να κατασκευάσουν αντικείμενα διαρκούς αξίας. Η συμμετοχή στο εν λόγω εγχείρημα περιλαμβάνει φορείς από ολόκληρη την Ευρώπη⁹, και αν και η κύρια κατεύθυνση είναι καλλιτεχνική, δίνει σημαντικές δυνατότητες δικτύωσης και ανταλλαγής ιδεών. Παράλληλα δεν παραγνωρίζεται το στοιχείο ότι ανάμεσα στα συμμετέχοντα μέλη καταγράφονται και οι ανάλογοι θεσμικοί φορείς της χειροτεχνίας (Craft Councils) από πλήθος κρατών όπως η Ολλανδία, η Δανία, η Γερμανία, η Νορβηγία και άλλες χώρες. Ως εκ τούτου, η διασφάλιση της ελληνικής παρουσίας θα ενίσχυε την ορατότητα της ελληνικής χειροτεχνίας και την ανάδειξή της σε υψηλό επίπεδο.

Η πρόταση της παρούσας μελέτης, αναφορικά με την ενίσχυση της διεθνούς παρουσίας και συμμετοχής αφορά στην ενθάρρυνση της αύξησης της ελληνικής παρουσίας μέσα από αρμόδιους θεσμικούς φορείς (υπουργεία, επιμελητήρια και συλλογικούς κλαδικούς φορείς) σε ευρωπαϊκές συμπράξεις, εταιρικά σχήματα και ερευνητικά προγράμματα που συνδέονται με τη δημιουργική οικονομία.

Δ.1.8 Διαμόρφωση Κλαδικής Νομοθεσίας

Ως τελική προσέγγιση και λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των παραπάνω και την ουσία του περιεχομένου της χειροτεχνίας, σημειώνεται ότι ο ορισμός της χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας αρχικά θα πρέπει να έχει γενικό χαρακτήρα, καλύπτοντας την απαραίτητη συμβατότητα της χειροτεχνίας με την επιχειρηματικότητα και τη διάσταση που αυτή λαμβάνει σε εθνικό πλαίσιο, ως προς τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες. Αυτό σημαίνει ότι τα γενικά χαρακτηριστικά της χειροτεχνίας (πολύ μικρό έως μεσαίο μέγεθος επιχείρησης, λειτουργία βάσει προσδιορισμένων ΚΑΔ) πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη, ενώ το ίδιο ισχύει και για τα συχνά διαφορετικά χαρακτηριστικά μεταξύ χειροτεχνικών κλάδων.

Τα διαφορετικά αυτά χαρακτηριστικά, ο διαφορετικός βαθμός ωριμότητας των διαφόρων κλάδων, αλλά και οι ειδικότερες προσεγγίσεις που απαιτούνται λόγω των αναγκών των προϊόντων τεκμηριώνουν την ανάγκη διερεύνησης και διαμόρφωσης ειδικότερης κλαδικής νομοθεσίας σύμφωνα με τα δεδομένα του παρόντος κεφαλαίου με τη συνεργασία των σχετικών κλαδικών ενώσεων, όπου αυτές υπάρχουν.

Επιπλέον και σε συνέχεια της επανεξέτασης/ αναθεώρησης των ειδικότερων κλάδων που συνιστούν τον ευρύτερο τομέα της χειροτεχνίας, αποτελεί ρεαλιστική διαπίστωση ότι η προσέγγιση όλων των κλάδων με την ίδια βαρύτητα δεν είναι άμεσα δυνατή. Ως εκ τούτου, εκτιμάται ότι πρέπει να προκριθεί η επιλεκτική προσέγγιση για δύο κυρίως λόγους.

Ο πρώτος αφορά στο διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης και ωριμότητάς τους ως επιχειρηματικές δραστηριότητες. Είναι σαφές από την χαρτογράφηση των τομέων αλλά και από τα ποιοτικά δεδομένα της έρευνας (έρευνα πεδίου, διεξαγωγή συζητήσεων με κλαδικούς φορείς) ότι ορισμένοι κλάδοι όπως η Κατασκευή Κοσμημάτων, η Αγγειοπλαστική – Κεραμική και οι Κλάδοι του Υφάσματος αποτελούν ωριμότερους και δυναμικότερους κλάδους, ενώ και οι σχετικές απαιτήσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη τους είναι πιο στοχευμένες συγκριτικά με τους κλάδους μικρότερης παρουσίας. Παράλληλα, δεν μπορεί να

⁹ Βλ. ενδεικτικά <https://www.michelangelo.foundation.org/en/members> για το θεματικό και τοπικό πλήρη κατάλογο των συμμετεχόντων.

αγνοηθεί η ύπαρξη περιφερειακών συγκεντρώσεων στο πλαίσιο της λειτουργίας κάποιων κλάδων, στοιχείο που επίσης γεννά ευκαιρίες περαιτέρω μεγέθυνσης και βιωσιμότητας.

Ο δεύτερος λόγος της σκοπιμότητας μίας διαφοροποιημένης κλίμακας παρεμβάσεων συνδέεται με τους διαθέσιμους πόρους για τις παρεμβάσεις σε επιμέρους τομείς. Αν και δεν παραγνωρίζεται η σημασία και η βαρύτητα οριζόντιων τομεακών παρεμβάσεων, στις περισσότερες περιπτώσεις τα αναγνωρισμένα προβλήματα και ανάγκες, αλλά και το ευρύτερο θεσμικό περιβάλλον, απαιτούν την ειδικευμένη στόχευση σε επιμέρους κλάδους και σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις, σύμφωνα με τις παρακάτω αρχές, αναλόγως της προσέγγισης που έχει προταθεί για την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης και Εφαρμογής Τομέων Βιομηχανίας, Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή (ΕΥΔΕ – ΒΕΚ) της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας:

- Σύνδεση με τις εθνικές, ευρωπαϊκές στρατηγικές & κατευθύνσεις/ τάσεις και προτεραιότητες,
- Συνέργεια και συμπληρωματικότητα με δράσεις στα πλαίσια άλλων προγραμμάτων,
- Ανάγκη άμεσης υλοποίησης (επείγον χαρακτήρας)- Κρισιμότητα,
- Κρισιμότητα Αναμενόμενων Αποτελεσμάτων,
- Ωριμότητα σχεδιασμού.

Δ2. Άξονας Προτάσεων 2: Μεταφορά Γνώσεων και Αναβάθμιση Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Δυναμικού

Δ.2.1 Λογική Παρεμβάσεων

Η πολυσχιδής φύση του τομέα της Χειροτεχνίας δημιουργεί ιδιαίτερες δυσκολίες στον προσδιορισμό των ειδικότερων δεξιοτήτων που απαιτούνται, πέραν των καθαρά τεχνικών που συνδέονται με τα επιμέρους επαγγέλματα και κλάδους. Σε κάθε περίπτωση, εξαιτίας της εξελισσόμενης φύσης του, οι απασχολούμενοι αλλά και οι επιχειρηματίες θα πρέπει να διαθέτουν τόσο μαλακές δεξιότητες (soft skills), όπως αυτοπαρακίνηση, διαχείριση χρόνου και ικανότητα να λειτουργούν ανεξάρτητα, όσο και αμιγώς επιχειρηματικές και τεχνολογικές δεξιότητες (ηλεκτρονικό εμπόριο, μάρκετινγκ, ψηφιακή παρουσία). Η συζήτηση αυτή συμφωνεί με τα πορίσματα της πρωτογενούς έρευνας της Χαρτογράφησης του Τομέα της Χειροτεχνίας, σύμφωνα με την οποία οι κυριότερες ανάγκες που καταγράφηκαν αναφορικά με την επιθυμητή εξειδίκευση του προσωπικού αφορούσαν στη βελτίωση των τεχνικών δεξιοτήτων και σε δεύτερο χρόνο σε μία σειρά βασικών επαγγελματικών δεξιοτήτων. Παράλληλα, η επαγγελματική εμπειρία / προϋπηρεσία στο εκάστοτε αντικείμενο καταγράφεται ως το πλέον συχνά ζητούμενο προσόν για την επιλογή νέου προσωπικού των επιχειρήσεων και η ανεπαρκής στελέχωση αποτελεί ένα εκ των βασικότερων μη οικονομικών προβλημάτων σε επίπεδο τομέα, ενώ και η περιβαλλοντική βιωσιμότητα αποτελεί ολόένα και υψηλότερη προτεραιότητα για πολλούς καταναλωτές, ωθώντας προς αυτή την κατεύθυνση και τους σχετικούς κλάδους παραγωγής. Τέλος, ιδιαίτερα στην περίπτωση της χειροτεχνίας, όπου το τοπικό στοιχείο είναι εντονότερο από κάθε άλλο κλάδο, σημαντικό ρόλο παίζει η κατανόηση προσεγγίσεων, όπως η κυκλική οικονομία και το «δίκαιο εμπόριο».

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η άποψη του Αναδόχου είναι ότι τεκμηριώνεται η ανάγκη της γενικής αναδόμησης του συστήματος στην κατεύθυνση της προώθησης της ψηφιακής κατάρτισης και μεταφοράς γνώσεων, της ενίσχυσης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης για αυτοαπασχολούμενους και εργαζόμενους και της ανάδειξης της συνεισφοράς του τομέα της χειροτεχνίας στην κατάρτιση σύγχρονων επαγγελματικών περιγραμμάτων. Με βάση αυτή την προσέγγιση κρίνεται απαραίτητη η υιοθέτηση παρεμβάσεων στις παρακάτω κατευθύνσεις.

Δ.2.2 Προσδιορισμός Αναγκών και Επικαιροποίηση Επαγγελματικών Δεξιοτήτων

Η μέχρι σήμερα διερεύνηση των χειροτεχνικών επαγγελμάτων στη χώρα από τον ΕΟΠΠΕΠ (στο πλαίσιο των Επαγγελματικών Περιγραμμάτων) έχει καλύψει τμήμα μόνο των χειροτεχνικών Κλάδων, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα. Ειδικότερα και αναφορικά με τα σχετικά Επαγγελματικά Περιγράμματα καταγράφονται μέχρι σήμερα οι ακόλουθες δεξιότητες:

Πίνακας 6: Καταγραφή Δεξιοτήτων Επαγγελματικών Περιγραμμάτων ΕΟΠΠΕΠ σε Κλάδους Προτεραιότητας

<i>Επαγγελματικό Περιγραμμά ΕΟΠΠΕΠ</i>	<i>Ειδικευση</i>	<i>Δεξιότητες</i>
<i>Επιπλοποιός</i>	<i>Επιπλοποιός Σχεδιαστής Επίπλου</i>	<i>Κατανόηση και Χρήση Γραπτών Πληροφοριών Κριτική Σκέψη Λήψη Απόφασης Δημιουργικότητα Ανάλυση Δεδομένων και Εξαγωγή Συμπερασμάτων Προσανατολισμός στην Επίτευξη Αποτελεσμάτων Προσδιορισμός Προβλημάτων και Αναγκών Μεθοδικότητα Ευρηματικότητα Ταχύτητα Αντίδρασης</i>
<i>Ξυλογλύπτης</i>	<i>Ξυλογλύπτης</i>	<i>Κατανόηση και Χρήση Γραπτών Πληροφοριών Κριτική Σκέψη Κριτική Ανάλυση Έλεγχος Προσδιορισμός Προβλημάτων και Αναγκών Ανάλυση Δεδομένων και Εξαγωγή Συμπερασμάτων Προσανατολισμός στην Επίτευξη Αποτελεσμάτων Προσαρμοστικότητα Μεθοδικότητα Ευρηματικότητα Ταχύτητα Αντίδρασης Λήψη Απόφασης Πολιτισμική Συνείδηση και Έκφραση</i>
<i>Ξυλουργός</i>	<i>Ξυλουργός</i>	<i>Κατανόηση και Χρήση Γραπτών Πληροφοριών</i>

		<p><i>Κριτική Σκέψη</i> <i>Λήψη Απόφασης</i> <i>Δημιουργικότητα</i> <i>Προσδιορισμός Προβλημάτων και Αναγκών</i> <i>Μεθοδικότητα</i> <i>Ευρηματικότητα</i> <i>Ταχύτητα Αντίδρασης</i></p>
<i>Στιλβωτής Επίπλου – Λουστραδόρος</i>	<i>Στιλβωτής Επίπλου (Λουστραδόρος)</i>	<p><i>Κατανόηση και Χρήση Γραπτών Πληροφοριών</i> <i>Κριτική Σκέψη</i> <i>Λήψη Απόφασης</i> <i>Δημιουργικότητα</i> <i>Προσδιορισμός Προβλημάτων και Αναγκών</i> <i>Μεθοδικότητα</i> <i>Ευρηματικότητα</i> <i>Ταχύτητα Αντίδρασης</i></p>
<i>Ταπετσιέρης Επίπλων</i>	<i>Ταπετσιέρης Επίπλων</i>	<p><i>Κατανόηση και Χρήση Γραπτών Πληροφοριών</i> <i>Κριτική Σκέψη</i> <i>Δημιουργικότητα</i> <i>Προσδιορισμός Προβλημάτων και Αναγκών</i> <i>Ανάλυση Δεδομένων και Εξαγωγή Συμπερασμάτων</i> <i>Προσαρμοστικότητα</i> <i>Μεθοδικότητα</i></p>
<i>Αγγειοπλάστης-Κεραμίστας</i>	<i>Αγγειοπλάστης-Κεραμίστας</i>	<p><i>Δεξιότητα Σχεδιασμού της Κατασκευής</i> <i>Καλλιτεχνική Δεξιότητα</i> <i>Δεξιότητα Οργάνωσης του Εργαστηρίου</i> <i>Δεξιότητα Χρήσης Τεχνικών Μεταφοράς</i></p>

		<p>Δεξιότητα Ελέγχου των Χαρακτηριστικών των Υλικών Δεξιότητα Διαχείρισης Υλικών και Πόρων Δεξιότητα Χρήσης Τεχνολογίας Υλικών Δεξιότητα Χρήσης Τεχνικών Ψησίματος Δεξιότητα Χρήσης Τεχνικών Διακόσμησης Δεξιότητα Χρήσης Τεχνικών Υαλώματος Δεξιότητα Χρήσης των Διαφορετικών Τύπων Καμιινιών Δεξιότητα Συντήρησης Υλικών και Εξοπλισμού</p>
<p><i>Ράπτης/ Ράπτρια ενδυμάτων</i></p>	<p><i>Ράπτης/ Ράπτρια ενδυμάτων</i></p>	<p>Δεξιότητα Επικοινωνίας με τον/την πελάτη (-ισσα) με τρόπο που τον/την ικανοποιεί και είναι αποτελεσματικός για το επαγγελματικό του/της συμφέρον Δεξιότητα Επιλογής κατάλληλα για κάθε περίπτωση σχέδιο ενδύματος, το κατάλληλο ύφασμα και τα κατάλληλα αξεσουάρ, λαμβάνοντας υπόψη τις επιθυμίες του/της πελάτη (-ισσας) καθώς και την τρέχουσα μόδα Ικανότητα κατάλληλου σχεδίου παραγωγής πατρών Ικανότητα μέτρησης Ικανότητα Προγραμματισμού Χρόνου Σχεδιασμός και προσαρμογή με ακρίβεια και ευχέρεια του πατρών σύμφωνα με τα μέτρα Κοπή πατρών με ψαλίδι γρήγορα και με ευχέρεια Έλεγχος και κωδικοποίηση των κομματιών του πατρών Έλεγχος Υφάσματος για τυχόν ελαττώματα Στρώσιμο Υφάσματος -Τοποθέτηση Πατρών Σημάδεμα Προσεκτική και Ακριβής Κοπή Υφάσματος Έλεγχος Βοηθητικών Υλικών για την ποιότητα τους και στρώσιμο βάσει κανόνων Προσεκτική και Ακριβής Κοπή Βοηθητικών Υλικών Διόρθωση Ατελειών</p>

		<p><i>Επικοινωνία με τον πελάτη</i> <i>Ευχέρεια και ταχύτητα εργασίας χειρός και μηχανολογικού εξοπλισμού</i> <i>Εμπειρία και Ευελιξία για Διορθώσεις</i> <i>Ευχέρεια και ταχύτητα εργασίας στη γαζωτική μηχανή</i> <i>Επιλογή και Χρήση Βοηθητικών Υλικών</i> <i>Χρήση Ατμοσίδηρου</i> <i>Ολοκλήρωση Ενδύματος με Αξεσουάρ</i></p>
<p><i>Σχεδιαστής κεντήματος</i> – <i>Κατασκευαστής</i></p>	<p><i>Σχεδιαστής – Κατασκευαστής κεντήματος</i></p>	<p><i>Δυνατότητα επικοινωνίας στην ελληνική γλώσσα</i> <i>Δυνατότητα επικοινωνίας σε ξένες γλώσσες</i> <i>Μαθηματική ικανότητα</i> <i>Ευχέρεια κατασκευής σχεδίου</i> <i>Ακρίβεια προσαρμογής του σχεδίου στο υλικό</i> <i>Ψηφιακή ικανότητα</i> <i>Ευχέρεια χρησιμοποίησης του Η/Υ και του σαρωτή</i> <i>Ευελιξία οργάνωσης του χρόνου και της θέσης εργασίας</i> <i>Δυνατότητα επεξεργασίας του σχεδίου στον Η/Υ</i> <i>Ακρίβεια ταξινόμησης και σύνθεσης των ρυθμίσεων μιας κεντητικής μηχανής</i> <i>Δυνατότητα χειρισμού του Η/Υ και άλλων μέσων αποθήκευσης</i> <i>Δυνατότητα χειρισμού κεντητικής μηχανής</i> <i>Ακρίβεια ελέγχου λειτουργίας κεντητικής μηχανής</i> <i>Δυνατότητα εφαρμογής των κανόνων υγιεινής και ασφαλείας</i> <i>Ευχέρεια επιλογής των κατάλληλων εργαλείων και μέσων</i> <i>Ακρίβεια ελέγχου της καλής λειτουργίας των μηχανημάτων</i> <i>Υπολογιστική δεξιότητα</i> <i>Ευχέρεια επικοινωνίας</i> <i>Κοινωνικές δεξιότητες</i></p>

		<p><i>Συστηματικότητα ελέγχου των αποθηκευτικών χώρων</i> <i>Δυνατότητα οργάνωσης της αποθήκης</i> <i>Οριστικοποίηση της τοποθέτησης του υλικού στα τελάρα</i> <i>Δυνατότητα επιλογής του σχεδίου κεντήματος</i> <i>Ακρίβεια ελέγχου της ποιότητας των παραχθέντων προϊόντων</i> <i>Ακρίβεια ελέγχου της υγιεινής των παραχθέντων προϊόντων</i> <i>Ακρίβεια ταξινόμησης των προϊόντων</i> <i>Τοποθέτηση των προϊόντων</i></p>
<p>Κατασκευή, Επίσκεψη και Συντήρηση μουσικών οργάνων από φυσικές πρώτες ύλες</p>	<p>Οργανοποιός</p>	<p><i>Δεξιότητα Σχεδιασμού</i> <i>Δεξιότητα Προσαρμογής</i> <i>Ψηφιακή Δεξιότητα</i> <i>Δεξιότητα Υπολογισμού</i> <i>Δεξιότητα Χρήσης Οργάνων Μέτρησης</i> <i>Δεξιότητα Χρήσης Εξοπλισμού Εργαστηρίου Οργανοποιίας</i> <i>Δεξιότητα Αναγνώρισης Αναγκών</i> <i>Δεξιότητα Επεξεργασίας Κατεργασίας Υλικών</i> <i>Δεξιότητες Χρήσης συγκολλητικών υλικών</i> <i>Δεξιότητες Εφαρμογής Βερνικιών και μεθόδων Στίλβωσης</i> <i>Μουσική Δεξιότητα</i> <i>Δεξιότητες Επικοινωνίας</i> <i>Δεξιότητες Οικονομικής Διαχείρισης</i> <i>Δεξιότητες Τήρησης Αποθήκης</i></p>
<p>Ανθοδετική τέχνη</p>	<p>Ανθοπώλης</p>	<p><i>Γραπτή και Προφορική Επικοινωνία</i> <i>Χρήση Υπολογιστή</i> <i>Αξιοποίηση Πληροφοριών Διαδικτύου</i> <i>Προγραμματισμός και Αρχαιοθέτηση</i></p>

		<p><i>Διαπραγμάτευση</i> <i>Εφαρμογή Οδηγιών και Προδιαγραφών</i> <i>Εφαρμογή Κανόνων Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας</i> <i>Εφαρμογή Στοιχειωδών Αρχών Λογιστικής</i> <i>Διαχείριση Υλικών Πόρων (Εργαλείων και Υλικών)</i> <i>Πρακτικές Ανθοδετικής και Χειροτεχνίας</i> <i>Εφαρμογή Τεχνικών Κανόνων Συντήρησης Ανθέων και Φυτών</i> <i>Επικοινωνία</i> <i>Κοινωνική Αντίληψη</i> <i>Διαχείριση Χρόνου</i> <i>Κρίση και Λήψη Απόφασης</i> <i>Παρακολούθηση και Έλεγχος</i> <i>Πρωτοβουλία</i></p>
<p>Χαρακτική – Λιθοτεχνία – Μεταλλοτεχνία</p>	<p>Τεχνίτης Πέτρας</p>	<p><i>Διαχείριση Χρόνου</i> <i>Κριτική Σκέψη</i> <i>Ενεργός Ακρόαση</i> <i>Ευελιξία και προσαρμοστικότητα</i> <i>Υπευθυνότητα</i> <i>Υπολογιστική Δεξιότητα</i> <i>Επικοινωνία</i> <i>Οργανωτικότητα</i> <i>Ακρίβεια και Ταχύτητα Εκτέλεσης Εργασιών</i> <i>Παρακολούθηση / Έλεγχος</i> <i>Κρίση και Λήψη Απόφασης</i> <i>Πρωτοβουλία</i> <i>Ομαδική Εργασία</i></p>

		Μεταδοτικότητα
Τέχνες χάρτου & βιβλίου- εκτυπώσεις	Τεχνικός Γραφικών Τεχνών	Γνώσεις Ελληνικής και ξένης γλώσσας Γνώση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών Μαθηματικά Σχέδιο Φυσική Χημεία
Τέχνες χάρτου & βιβλίου- εκτυπώσεις	Φωτογράφος – Ειδικός Ψηφιακών Λήψεων	Τεχνική Δεξιότητα Ψηφιακή Δεξιότητα Δεξιότητα Συντήρησης Δεξιότητα Ορολογίας Κοινωνική Δεξιότητα Οργανωτική Δεξιότητα

Οι παραπάνω καταγεγραμμένες επαγγελματικές δεξιότητες αποδίδουν μία πρώτη βάση επί της συζήτησης του επακριβούς περιεχομένου κάθε επαγγελματικού περιγράμματος και επιτρέπουν μία αξιολόγηση των βασικών προτεραιοτήτων που κάθε ένας κλάδος θέτει για τους απασχολούμενους σε αυτόν. Παράλληλα όμως, η συγκεκριμένη απεικόνιση αποτελεί έργο που υλοποιήθηκε για τον ΕΟΠΠΕΠ το 2006 και εκ των πραγμάτων η μη επικαιροποίησή της την απομακρύνει από το σημερινό πλαίσιο των επαγγελμάτων, δεδομένης της ενδιάμεσης τεχνολογικής εξέλιξης, των νέων τάσεων και υλικών και άλλων αλλαγών που μπορούν να έχουν συντελεστεί κατά το μεσοδιάστημα μέχρι σήμερα.

Για το σκοπό αυτό **κρίνεται απαραίτητη η σταδιακή επανεξέταση του περιεχομένου των δεξιοτήτων των ανωτέρω κλάδων αλλά και των υπολειπόμενων, λαμβάνοντας υπόψη τις νέες προσεγγίσεις της Δημιουργικής Βιομηχανίας και με δεδομένο στοιχείο την ολιστικότητα, που πλέον λαμβάνει υπόψη πέρα από τους τεχνίτες – κατασκευαστές και τους σχεδιαστές των προϊόντων ως κρίσιμη ομάδα για την εξέλιξη του νέου οικοσυστήματος.**

Η προτεινόμενη παρέμβαση αφορά στην εκ νέου εξέταση μέσω ερευνητικών ενεργειών σε επίπεδο κλάδου, του σύγχρονου περιεχομένου των εμπλεκόμενων ειδικοτήτων, των σχετικών απαιτούμενων επαγγελματικών δεξιοτήτων και των αναγκών ενίσχυσης και επικαιροποίησης των δεξιοτήτων του υπάρχοντος προσωπικού (upskilling & reskilling).

Δ.2.3 Μεταφορά Γνώσεων

Ένα από τα στοιχεία που ανέδειξε η υλοποίηση του έργου της Χαρτογράφησης είναι τη σχετική απομόνωση της λειτουργίας της χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας και το έλλειμμα πληροφόρησης γύρω από τις ευρύτερες εξελίξεις που επηρεάζουν το επιχειρηματικό περιβάλλον της. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται εντονότερα σε κλάδους όπου η κλαδική οργάνωση και συνεργασία είναι λιγότερο οργανωμένη.

Για την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού, **προτείνεται η συστηματική διοργάνωση από την Αναθέτουσα Αρχή, ημερίδων, συνεδρίων, Webinars και συζητήσεων σε τοπικό επίπεδο, με έμφαση με θέματα που άπτονται των νέων τεχνολογιών, της βιώσιμης ανάπτυξης και της εισαγωγής της καινοτομίας στη χειροτεχνική επιχειρηματικότητα. Παράλληλα, προτείνεται η ενίσχυση της ψηφιακής ενημερωτικής παρουσίας στο διαδίκτυο μέσω της δημιουργίας videos, podcasts και άλλων κατάλληλων και εύκολα διακινήσιμων μέσων με ενημερωτικό περιεχόμενο, συμπεριλαμβανομένων ψηφιακών ενημερωτικών εκδόσεων.**

Δ.2.4 Ενίσχυση τεχνικών γνώσεων και δεξιοτήτων

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας, οι τεχνικές γνώσεις αποτελούν την πρώτη προτεραιότητα και ανάγκη για τις επιχειρήσεις του τομέα της χειροτεχνίας. Παράλληλα καταγράφεται σοβαρό έλλειμμα και αναφορικά με άλλες εργασιακές δεξιότητες (όπως οι ξένες γλώσσες και η κατανόηση της λειτουργίας της προώθησης των επιχειρήσεων), ενώ ιδιαίτερης βαρύτητας μοιάζει να είναι στο σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον η ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων όλων των εμπλεκόμενων στην χειροτεχνική παραγωγή.

Για τους λόγους αυτούς **προτείνονται παρεμβάσεις σε δύο στάδια:**

Σε πρώτο στάδιο προτείνεται η διερεύνηση και σύνταξη σχεδίου δράσης για την κλαδική εξειδίκευση των αναγκών ενίσχυσης των τεχνικών γνώσεων και γενικών δεξιοτήτων και τον προσδιορισμό τομέων προτεραιότητας παρεμβάσεων βάσει κατανομής αναγκών.

Στη συνέχεια και σε εφαρμογή των παραπάνω, προτείνεται η εξειδικευμένη ανάπτυξη και υλοποίηση δράσεων Κατάρτισης / Δια Βίου Εκπαίδευσης επί Δεξιοτήτων σε συνεργασία και με την κλαδική συλλογική οργάνωση κατά περίπτωση, με την προτεινόμενη κατεύθυνση των Παρεμβάσεων να αφορά στα ακόλουθα:

- ❖ **Κατάρτιση για Αυτοαπασχολούμενους και Απασχολούμενους στον Τομέα της Χειροτεχνίας σε τεχνικές δεξιότητες Κλάδων Προτεραιότητας, και**
- ❖ **Επιχειρηματικές Δεξιότητες, Δεξιότητες ΤΠΕ και Δικτύωσης για Αυτοαπασχολούμενους και Απασχολούμενους στον Τομέα της Χειροτεχνίας.**

Ειδικότερα, ως προς τα προτεινόμενα αντικείμενα των παρεμβάσεων κατάρτισης, αυτά θα πρέπει να περιλαμβάνουν την κατάρτιση σε σχέση με τους χειροτεχνικούς κλάδους που εξετάστηκαν και μπορεί να αφορούν:

- **Την ανάπτυξη των τεχνικών δεξιοτήτων στους κλάδους προτεραιότητας**, όπως αυτοί θα προκύψουν ως αποτέλεσμα των διεργασιών χάραξης στρατηγικής, αλλά και του σχεδίου δράσης.
- **Την ανάπτυξη και εξέλιξη των Επιχειρηματικών δεξιοτήτων** των εμπλεκόμενων στη χειροτεχνική επιχειρηματικότητα (ικανότητα εμπορίου, επιχειρηματικές πρακτικές, εξυπηρέτηση πελατών, συνεργασία, προμήθειες, ηλεκτρονικό εμπόριο, λειτουργία e-shop, διαχείριση παραπόνων πελατών, δικτύωση, χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης, κ.ά.)
- **Την ενίσχυση των δεξιοτήτων που συνδέονται με τη χρήση ΤΠΕ** (σχεδιασμός με Η/Υ, 3D – τρισδιάστατη εκτύπωση, χρήση λέιζερ για κοπή μετάλλων, κ.ά.)
- **Την ενίσχυση των οριζόντιων δεξιοτήτων** (προσαρμοστικότητα, αυτοπαρακίνηση για εργασία, βέλτιστη διαχείριση χρόνου, αυτονομία, ικανότητα εργασίας & ταυτόχρονης μάθησης, ξένες γλώσσες, βασικές γνώσεις χρήσης Η/Υ, κ.ά.), όπως περιγράφονται στα υπάρχοντα αλλά και τα μελλοντικά πλαίσια επαγγελματών του ΕΟΠΠΕΠ, σύμφωνα με την παραπάνω πρόταση.
- **Την ενίσχυση των δεξιοτήτων δημιουργικότητας (γνώσεις πολιτισμού, τέχνης, ιστορίας και παράδοσης, καθώς και σύγχρονων τάσεων της μόδας).**
- **Την εισαγωγή νέων Πράσινων δεξιοτήτων, καθώς και Γνώσεων βιώσιμης χειροτεχνίας** (επανασχεδιασμός προϊόντων με τις βασικές αρχές της κυκλικής οικονομίας, βιώσιμες διαδικασίες παραγωγής με ελαχιστοποίηση της χρήσης πόρων και ανακύκλωση υλικών, χρήση νέων υλικών φιλικών στο περιβάλλον, διαδικασίες επιδιόρθωσης/ επαναχρησιμοποίησης, επεξεργασία αποβλήτων, κ.ά.)

Σε ότι αφορά τον τρόπο απόκτησης των ζητούμενων / επιλεγμένων δεξιοτήτων, αυτός προτείνεται να εξειδικευτεί στο ανωτέρω Σχέδιο Δράσης, αλλά θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να εξεταστεί:

- **Ολόκληρο το φάσμα δυνητικών παρεμβάσεων αξιοποιώντας τόσο το επίσημο εθνικό σύστημα δεξιοτήτων, όσο και το εκπαιδευτικό σύστημα (δημιουργία σχολών ΑΕΙ, Κέντρων δια Βίου Μάθησης, Σχολές ΟΑΕΔ, ΙΕΚ),** όπως περιγράφεται στη συνέχεια.
- **Η συστηματική εισαγωγή και ενίσχυση της μη τυπικής ή άτυπης μάθησης, μέσα από οριζόντια προγράμματα soft skills, μαθητεία ή πρακτική, αλλά και εφαρμογή των νέων τάσεων και ιδίως αυτών που ενσωματώνουν τη χρήση διαδικτυακών εφαρμογών,** σύγχρονων και ασύγχρονων. Σε ότι αφορά την τελευταία περίπτωση, προτείνεται η διερεύνηση της εφαρμογής διαδικτυακών μαθημάτων, Massive Open Online Courses (MOOCs), workshops και e-learning μέσα από συνεργασίες με κατάλληλους εκπαιδευτικούς φορείς (πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα) και επαγγελματικούς φορείς (επιμελητήρια, συλλογικές κλαδικές οργανώσεις) με στόχο την ενσωμάτωση των κατάλληλων διαδικασιών ελέγχου και πιστοποίησης ποιότητας.
- **η ενίσχυση του επαγγελματικού-εκπαιδευτικού τουρισμού (επαγγελματικά summer camps, συνέδρια, ημερίδες, επισκέψεις σε μουσεία- διεθνείς εκθέσεις),** σε κατάλληλους αναγνωρισμένους προορισμούς έντασης παραγωγής χειροτεχνικών προϊόντων, με στόχο την ανταλλαγή γνώσεων, την απόκτηση απαραίτητων τεχνικών δεξιοτήτων, αλλά και δεξιοτήτων δημιουργικότητας.

Απαραίτητος κοινός τόπος των ανωτέρω θα πρέπει να αποτελέσει η πιστοποίηση των γνώσεων και δεξιοτήτων των ωφελούμενων, αλλά και η πιστοποίηση των ενεργειών κατάρτισης με βασικό άξονα την αναγνώρισή τους στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πλαισίων αναγνώρισης δεξιοτήτων.

Δ.2.5 Πρακτική άσκηση νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας

Σε συνέχεια των ενεργειών στόχευσης σε νέους επιχειρηματίες, αυτοαπασχολούμενους και εργαζόμενους **προτείνεται η δημιουργία προγραμμάτων για την Πρακτική άσκηση νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας σε χειροτεχνικές επιχειρήσεις. Τα προγράμματα μπορούν να λειτουργήσουν αναλόγως των προγραμμάτων του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση & Δια βίου Μάθηση 2014-2020» (ΕΠ ΑΝΑΔΕΔΒΜ) της περιόδου 2014-2020,** με σκοπό την γνωριμία στην πράξη των νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας με τους χειροτεχνικούς κλάδους και την απόκτηση τεχνικών δεξιοτήτων από ενδιαφερόμενους που θα παραμείνουν σε αυτούς. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στις περιπτώσεις τεχνικών δεξιοτήτων υψηλής ζήτησης, όπως έδειξαν και οι πρωτογενείς έρευνες της μελέτης.

Δ.2.6 Διαμόρφωση και αξιοποίηση ολοκληρωμένου συστήματος μαθητείας για μακροπρόθεσμα οφέλη

Η μαθητεία ως επαγγελματική προσέγγιση έχει αποτελέσει στο παρελθόν σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη και διατήρηση της χειροτεχνικής παραγωγής. Στο σύγχρονο εργασιακό πλαίσιο η παραδοσιακή μαθητεία έχει μικρότερο ρόλο, γεγονός που έχει συχνά οδηγήσει σε περιορισμό των νέων απασχολούμενων με τα τεχνικά χειροτεχνικά

επαγγέλματα. Από την άλλη πλευρά, η Μαθητεία έχει ενταχθεί με νέο πλαίσιο ως τμήμα του εκπαιδευτικού συστήματος στο οποίο ο μαθησιακός χρόνος εναλλάσσεται μεταξύ χώρου εργασίας και εκπαιδευτικής δομής, διασφαλίζοντας στον μαθητευόμενο εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα. Με αυτό ως δεδομένο, **προτείνεται η θεσμοθέτηση της Μαθητείας ειδικά για απασχόληση σε κλάδους προτεραιότητας του Τομέα, ως μέτρο ενίσχυσης της παρουσίας νέων σε αυτούς και ως τμήμα σύνδεσης της χειροτεχνικής αγοράς εργασίας με την εκπαίδευση.**

Δ.2.7 Διασύνδεση Τομέα Χειροτεχνίας με τον κλάδο της Εκπαίδευσης

Πέραν της Μαθητείας, ως πλέον κρίσιμο στοιχείο κρίνεται η βελτίωση της σύνδεσης του Τομέα της Χειροτεχνίας με τον εκπαιδευτικό κλάδο. Σε αυτό το πλαίσιο, **προτείνεται η διερεύνηση της σύνδεσης των εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων της χώρας με τους επιμέρους χειροτεχνικούς κλάδους, με έμφαση στους Κλάδους Προτεραιότητας και τις Τοπικές Συγκεντρώσεις υψηλού ενδιαφέροντος. Παράλληλα προτείνεται η στοχευμένη δημιουργία πιστοποιημένων δομών διδασκαλίας τεχνών σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο του νόμου 4763/2020 και ιδιαιτέρως αξιοποιώντας το ρόλο των κλαδικών συμβουλίων δεξιοτήτων και της δυνατότητας ίδρυσης Τεχνικών Σχολών σύμφωνα με τις τοπικές ανάγκες, αλλά και η αξιοποίηση σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού των κατά τόπους πολιτιστικών και πολιτισμικών φορέων λαϊκής παράδοσης.**

Δ.2.8 Προώθηση των επιχειρηματικών ανταλλαγών / αποστολών

Στο πλαίσιο της διερεύνησης και αναβάθμισης των ρόλων των τοπικών επιμελητηρίων, **προτείνεται η συστηματικότερη εφαρμογή προγραμμάτων επιχειρηματικών ανταλλαγών / αποστολών που θα αφορούν σε επιχειρήσεις χειροτεχνίας, με σκοπό την απόκτηση τεχνογνωσίας από την πλευρά των χειροτεχνικών επιχειρήσεων.** Η υλοποίηση μπορεί να αφορά την προώθηση διμερών ανταλλαγών μεταξύ κρατών ή πολυμερείς συμπράξεις κατά τα πρότυπα των προγραμμάτων του Ευρωπαϊκού Επιμελητηρίου (Eurochamber) και εκτιμάται ότι πέραν των επιχειρήσεων θα ενισχύσει το συντονιστικό ρόλο που καλούνται να παίξουν τα επιμελητήρια σε ένα νέο ευρύτερο και πολυσυλλεκτικό οικοσύστημα της χειροτεχνίας.

Δ3. Άξονας Προτάσεων 3: Νέο Χρηματοδοτικό Περιβάλλον Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας

Δ.3.1 Λογική Παρεμβάσεων

Τα μέχρι σήμερα πορίσματα της μελέτης χαρτογράφησης αναδεικνύουν την οικονομική παράμετρο ως μία εξέχουσα πηγή προβλημάτων για τη χειροτεχνική δραστηριότητα, με την έλλειψη ρευστότητας, τη δύσκολη πρόσβαση στη χρηματοδότηση και το κόστος των πρώτων υλών να αποτελούν τη βασική έκφραση των προβλημάτων αυτών. Παράλληλα, η ανάγκη χρηματοδοτικών παρεμβάσεων στον τομέα αποτελεί μία από τις κρίσιμότερες παρεμβάσεις, σύμφωνα, τόσο με τις επιχειρήσεις, όσο και με τους συλλογικούς φορείς. Οι προτεινόμενες κατευθύνσεις υποστήριξης για το σκέλος της χρηματοδότησης καταγράφονται αμέσως παρακάτω.

Οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν εμπόδια κατά την προσπάθεια άντλησης κεφαλαίων από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, τα οποία όμως τους είναι αναγκαία για την ενίσχυση της ρευστότητάς τους. Τα εμπόδια αυτά είναι σχεδόν ανυπέρβλητα στην περίπτωση που η αίτηση για χρηματοδότηση προέρχεται από νεοσυσταθείσα επιχείρηση. Το πρόβλημα άντλησης κεφαλαίων από το εθνικό τραπεζικό σύστημα παρουσιάζεται εντονότερο στην περίπτωση των χειροτεχνικών επιχειρήσεων, καθώς στην πλειονότητά τους αποτελούν πολύ μικρές επιχειρήσεις με χαμηλό κύκλο εργασιών. Ακόμα και στην περίπτωση άντλησης κεφαλαίων από τράπεζες, οι πολύ μικρές χειροτεχνικές επιχειρήσεις συχνά αντιμετωπίζουν επιβαρυντικούς όρους χρηματοδότησης (λ.χ. υψηλό επιτόκιο) στην προσπάθεια του κατά περίπτωση τραπεζικού ιδρύματος να αντισταθμίσει τον κίνδυνο μη αποπληρωμής των δανειακών υποχρεώσεων λόγω του περιορισμένου κύκλου εργασιών των συγκεκριμένων επιχειρήσεων.

Στο πλαίσιο αυτό, το πρόβλημα της χρηματοδότησης, το οποίο εκφράζεται τόσο σε σχέση με την αδυναμία πρόσβασης των ελληνικών χειροτεχνικών επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση, όσο και στο υψηλό κόστος αυτής, συστήνεται όπως επιλυθεί με την ανάληψη συγκεκριμένων ενεργειών όπως περιγράφονται στη συνέχεια.

Δ.3.2 Ρευστότητα Επιχειρήσεων

Όπως δείχνουν τα δεδομένα της έρευνας, τα σταθερά ή μειούμενα κέρδη αποτελούν πραγματικότητα για τη μεγάλη πλειοψηφία των επιχειρήσεων του τομέα της χειροτεχνίας. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, η μεγάλη πλειοψηφία των επιχειρήσεων προκρίνει την υιοθέτηση μέτρων άμεσης ενίσχυσης και ιδιαίτερα αυτών της άμεσης επιχορήγησης / επιδότησης και δευτερευόντως της εφαρμογής μέτρων φοροαπαλλαγής τους. **Λαμβάνοντας τα παραπάνω υπόψη, ειδικότερα προτείνεται:**

- ❖ η σύσταση φορέων διάθεσης μικροπιστώσεων με ευνοϊκούς όρους για τις χειροτεχνικές επιχειρήσεις,
- ❖ η ύπαρξη χρηματοδοτικών εργαλείων με τη μορφή επιδοτήσεων (grants) με σκοπό την υπό όρους ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων,

- ❖ Η περιορισμένη και υπό όρους χρήση μέτρων επιδοτήσεων και ιδιαίτερα σε περιπτώσεις εκτάκτων συνθηκών, όπως επί παραδείγματι όσων έχουν πληγεί από τα επακόλουθα της πρόσφατης πανδημικής κρίσης (covid-19),
- ❖ Η εφαρμογή μέτρων φορολογικών απαλλαγών – ελαφρύνσεων στο πλαίσιο ευρύτερων σχετικών προγραμμάτων,

Δ.3.3 Ελάφρυνση Έμμεσων Φορολογικών Επιβαρύνσεων

Πέραν των μέτρων άμεσης ενίσχυσης των χειροτεχνικών επιχειρήσεων, σημαντικό ρόλο μπορεί να παίξει η ελάφρυνση των έμμεσων φορολογικών επιβαρύνσεων, και ιδιαιτέρως του ΦΠΑ, σε διάφορα στάδια της δραστηριότητας και παραγωγής τους όπως η προμήθεια πρώτων υλών, η τιμολόγηση κλπ.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ορθή και στοχευμένη εφαρμογή του μέτρου αυτού, αποτελεί ο νομοθετικός προσδιορισμός των χειροτεχνικών ΚΑΔ (όπως αυτός προκύψει από τις σχετικές νομοθετικές παρεμβάσεις που θα οδηγήσουν στη δημιουργία θεσμικού πλαισίου για τη χειροτεχνία), ο σχηματισμός χειροτεχνικών μητρώων και η ένταξη σε αυτά.

Δ.3.4 Ενίσχυση Ίδρυσης Επιχειρήσεων, με έμφαση στη νεανική επιχειρηματικότητα και τους ώριμους κλάδους

Σημαντικό στοιχείο για την ανανέωση και ανάπτυξη των χειροτεχνικών κλάδων θα πρέπει να αποτελέσει η προσέλκυση νεανικής επιχειρηματικότητας σε αυτούς. Σύμφωνα με την αντίστοιχη προσέγγιση σε άλλες περιπτώσεις, προτείνεται:

- ❖ η παροχή κινήτρων ίδρυσης νέων επιχειρήσεων από νέους μέχρι 29 ετών στους πλέον ώριμους χειροτεχνικούς κλάδους σύμφωνα με τον επικαιροποιημένο κατάλογο, μέσω:
 - ενίσχυσης σύστασης επιχείρησης και χρηματοδότησης αρχικού κεφαλαίου,
 - χρηματοδότησης αγοράς μηχανήματος εξοπλισμού,
 - ενίσχυσης κάλυψης λειτουργικών δαπανών,
 - ενίσχυσης καινοτομίας και ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών,
 - ενίσχυσης επιχορήγησης ενεργειακής αποδοτικότητας και πράσινων τεχνολογιών.

Δ.3.5 Καθιέρωση Ειδικού Συστήματος Αντιμετώπισης Οφειλών

Λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερα μικρή κλίμακα των επιχειρήσεων, η αντιμετώπιση των οφειλών των επιχειρήσεων είναι συχνά δύσκολη. Προτείνεται:

- ❖ η θέσπιση και εφαρμογή ενός ειδικού πλαισίου διευθέτησης οφειλών και αντιμετώπισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην περίπτωση που μακροπρόθεσμα η χειροτεχνική επιχείρηση μπορεί να αποδείξει τη διευθέτηση των ζημιών της και τη βιωσιμότητά της.

Δ.3.6 Χρήση Επιδοτούμενων Υποστηρικτικών εργαλείων

Η περιορισμένη και υπό όρους χρήση επιδοτούμενων υποστηρικτικών εργαλείων μπορεί να συμβάλει επικουρικά στην ενίσχυση της λειτουργίας του βασικού λειτουργικού κόστους των

χειροτεχνικών επιχειρήσεων. Ειδικότερα, το κόστος των πρώτων υλών, καθώς και η σταθερή συνθήκη της εισαγωγής σημαντικού τμήματος των απαιτητών πρώτων υλών και της επακόλουθης εξάρτησης από το εξωτερικό, αποτελούν στοιχεία τα οποία πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη στο πλαίσιο τυχόν δράσεων χρηματοδότησης. Σε απάντηση των παραπάνω, **προτείνεται:**

- ❖ **Η επιδότηση τραπεζικών επιτοκίων μελλοντικών δανείων**
- ❖ **Η παροχή εγγυήσεων για τη δυνατότητα λήψης τραπεζικών δανείων**
- ❖ **Η επιδότηση της χρήσης τοπικών υλών μέσω ενεργειών φοροαπαλλαγών ή πιστώσεων**
- ❖ **Η ενίσχυση δραστηριοτήτων επιχειρηματικότητας που βελτιώνουν τα σχετικά με τις πρώτες ύλες εμπορικά ισοζύγια.**

Δ.3.7 Αναβάθμιση Εξοπλισμού Επιχειρήσεων

Παρά το γεγονός ότι η παλαιότητα του εξοπλισμού δεν αποτέλεσε ένα από τα πλέον σχολιαζόμενα προβλήματα, η ποιοτική αξιολόγηση των πορισμάτων της πρωτογενούς έρευνας ανέδειξε ότι σημαντικό μερίδιο των επιχειρήσεων δεν λειτουργεί με όρους πιστοποίησης ποιότητας παραγωγής, ενώ παράλληλα η περιβαλλοντική διάσταση της παραγωγής αντιμετωπίζεται ιδιαιτέρως χαμηλά ως προτεραιότητα. Τα στοιχεία αυτά συνδυαζόμενα με την πρόθεση εισαγωγής / σύστασης χειροτεχνικού σήματος που θα πρέπει να είναι συμβατό με τις παραμέτρους αυτές, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι είναι απαραίτητη η πρόβλεψη μέτρων ενίσχυσης για την αναβάθμιση του εξοπλισμού των επιχειρήσεων.

Προτείνεται:

- ❖ **Η επιδότηση της αναβάθμισης / αντικατάστασης εξοπλισμού, με ιδιαίτερη έμφαση στους κλάδους προτεραιότητας και τους κλάδους με ιδιαίτερα έντονο περιβαλλοντικό αποτύπωμα.**

Δ.3.8 Ενίσχυση Περιφερειακών Συνεργατικών Σχηματισμών και Αλυσίδων Αξίας

Η έλλειψη ολοκληρωμένων αλυσίδων αξίας είναι ένα χαρακτηριστικό σύμπτωμα της χειροτεχνίας ως τομέα, εν πολλοίς αναμενόμενο εξαιτίας και του μικρού και πολύ μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων, αλλά της διασπασμένης κλαδικής διάστασής της. Καθώς η χειροτεχνική παραγωγή είναι από τη φύση της μικρής κλίμακας, η ποιοτική ενίσχυση της περιφερειακής της διάστασης απαιτεί την αύξηση της συνεργασίας σε περιπτώσεις κλάδων με έντονη τοπική παρουσία. **Προτείνεται:**

- ❖ **η ενίσχυση χρηματοδότησης ολοκληρωμένων συστάδων (clusters) σε περιφερειακό επίπεδο και ιδιαίτερα σε περιπτώσεις έντονης παραδοσιακής δραστηριότητας (αργυροχρυσοχοΐα Ιωαννίνων, κεραμικά Κρήτης, υφαντική σε διάφορες περιοχές της χώρας).**

Δ.3.9 Μείωση Λειτουργικού Κόστους και κυρίως του Ενεργειακού

Το κόστος παραγωγής οποιασδήποτε βιομηχανικής δραστηριότητας (ακόμα και εάν αυτή αφορά βιοτεχνική δραστηριότητα μικρής κλίμακας) επηρεάζεται σημαντικά από τα ενεργειακά τιμολόγια και το μεταφορικό κόστος διάθεσης των προϊόντων της (το οποίο

επίσης έχει αυξηθεί σημαντικά). Η ανάληψη μέτρων για την άμεση μείωση του λειτουργικού κόστους (πέραν της έμμεσης ενίσχυσης της ρευστότητας από χρηματοδοτικές πηγές, π.χ. λήψη κεφαλαίου κίνησης με ευνοϊκούς όρους) κρίνεται σημαντική ως μέτρο στήριξης του κλάδου. Για παράδειγμα **συστήνεται η υιοθέτηση των κατευθυντηρίων γραμμών (ΕΕΑΓ) για κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας και η επέκταση των πρόσφατα ληφθέντων μέτρων επιδότησης της χειροτεχνικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, όχι μόνον στις ενεργειακές καταναλώσεις, αλλά και στο μεταφορικό κόστος της περαιτέρω διάθεσης των προϊόντων της, στην περίπτωση που αυτή πραγματοποιείται με ίδια μέσα.**

Δ4. Προτεινόμενες Πηγές Χρηματοδότησης Παρεμβάσεων

Η φύση των προτεινόμενων παρεμβάσεων για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη του τομέα της Χειροτεχνίας μπορεί να συνδεθεί με παραπάνω από μία πηγές χρηματοδότησης. Καθώς το κρίσιμο στοιχείο για την επιλογή του Προγράμματος ή άλλου ταμείου χρηματοδότησης αποτελεί σε κάθε περίπτωση η αξιολόγηση των προτεραιοτήτων και της στόχευσης κάθε παρέμβασης, στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται οι πλέον κατάλληλες περιπτώσεις Προγραμμάτων για την τρέχουσα (2021-2027) προγραμματική περίοδο.

Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027»

Το Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027» αποτελεί την ολοκληρωμένη παρέμβαση που συνδέεται με την υποστήριξη των παραγωγικών, ανταγωνιστικών, εξωστρεφών τομέων της οικονομίας για τη μετάβαση σε ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο που βασίζεται στην οικονομία της γνώσης, αποτυπώνει τις αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας και τη σύνδεσή τους με τις νέες προτεραιότητες που έχουν τεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Παράλληλα αποτελεί το εργαλείο υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για τη σύνδεση έρευνας και καινοτομίας με την επιχειρηματικότητα. Οι συνολικοί διαθέσιμοι πόροι του προγράμματος περιλαμβάνουν περίπου 3,9 δις € Δημόσιας Χρηματοδότησης, εκ των οποίων τα 3,1 δις € προέρχονται από τους κοινοτικούς πόρους του ΕΤΠΑ και ΕΚΤ+ και αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της παραγωγικότητας και των εξαγωγών, την καινοτομία και επιχειρηματικότητα, την Ψηφιακή Ετοιμότητα, τις Δεξιότητες και την Απασχόληση Ανθρώπινου Δυναμικού, καθώς και τις Επιπτώσεις έκτακτων γεγονότων & κρίσεων (οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών)¹⁰.

Η δομή του Προγράμματος περιλαμβάνει τέσσερις (4) άξονες επενδύσεων (προτεραιότητες) ως εξής:

1. Ενίσχυση Έρευνας και Καινοτομίας, με χρηματοδότηση μέσω του ΕΤΠΑ, με παρεμβάσεις για τη δημιουργία συνθηκών και στήριξη πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη της βιομηχανικής έρευνας, τη μεταφορά τεχνολογίας, τη βιομηχανοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας, καθώς και για την ανάπτυξη οικοσυστημάτων καινοτομίας, και για τη στοχευμένη κατάρτιση στελεχών επιχειρήσεων.
2. Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας και Ανταγωνιστικότητας, με χρηματοδότηση μέσω του ΕΤΠΑ, και κύριους άξονες το Ψηφιακό Μετασχηματισμό και τις Μικρο-Μεσαίες Επιχειρήσεις.
3. Βελτίωση Πρόσβασης Επιχειρήσεων σε Χρηματοδότηση, με χρηματοδότηση μέσω του ΕΤΠΑ, με στόχο την μέγιστη αξιοποίηση των χρηματοδοτικών μέσων.
4. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Κεφαλαίου στο πλαίσιο του Αναπτυξιακού Μετασχηματισμού, με χρηματοδότηση μέσω του ΕΚΤ+, και αναφορά στο ανθρώπινο κεφάλαιο της επιχειρηματικότητας και τις παρεμβάσεις ενίσχυσης δεξιοτήτων των εργαζομένων.

Από τα παραπάνω περιγραφικά στοιχεία και με δεδομένη τη γενική στόχευση των προτάσεων του παρόντος, είναι εμφανές ότι το Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027» μπορεί να αποτελέσει το κεντρικό όχημα για την ένταξη πράξεων ενίσχυσης της χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας, καθώς και για την Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Κεφαλαίου.

Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ)

¹⁰ Το αναλυτικό Πρόγραμμα είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://21-27.antonistikitita.gr/>

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ) είναι το ταμείο της θαλάσσιας πολιτικής και της πολιτικής αλιείας της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027.

Το ταμείο αποσκοπεί στη βοήθεια των αλιέων να μεταβούν στη βιώσιμη αλιεία, υποστηρίζει τις παράκτιες κοινότητες ώστε να διαφοροποιήσουν τις οικονομίες τους, χρηματοδοτεί έργα που δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας και βελτιώνουν την ποιότητα ζωής στις ευρωπαϊκές ακτές, υποστηρίζει τις βιώσιμες εξελίξεις στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας, υποστηρίζει την εφαρμογή της θαλάσσιας πολιτικής. Το νέο ΕΤΘΑΥ στηρίζει ιδιαίτερα την παράκτια αλιεία μικρής κλίμακας, τους νέους αλιείς και τις εξόχως απόκεντρες περιοχές, καθώς και την προώθηση της βιώσιμης υδατοκαλλιέργειας. Αποσκοπεί επίσης στη διευκόλυνση της πρόσβασης των αιτούντων στη χρηματοδότηση, βελτιώνοντας παράλληλα τα αποτελέσματά τους.

Το ταμείο διέπεται από τον Κανονισμό περί κοινών διατάξεων (Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 2021 για τον καθορισμό κοινών διατάξεων).

Κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο (2014-2020) το ΕΤΘΑ έχει χρηματοδοτήσει δράσεις ενίσχυσης χειροτεχνίας στο πλαίσιο της υποστήριξης προγραμμάτων LEADER και ΤΑΠΤοΚ.

Περιφερειακά Προγράμματα Περιόδου 2021-2027

Τα Περιφερειακά Προγράμματα της περιόδου 2021-2027 αποτελούν μία ακόμα σημαντική πηγή για την ένταξη δράσεων ενίσχυσης, ιδιαίτερα στην περίπτωση κλάδων με ειδική τοπική παρουσία. Καθώς η ενίσχυση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, αλλά και του ανθρωπίνου δυναμικού αποτελούν οριζόντιες προτεραιότητες για το σύνολο του ΕΣΠΑ της περιόδου 2021-2027, σχετικές αναφορές καταγράφονται στο σύνολο των Περιφερειακών Προγραμμάτων. Προτείνεται η κατά περίπτωση εξέταση ενσωμάτωσης, ιδιαίτερα αναφορικά με το σκέλος της κατάρτισης του ανθρωπίνου δυναμικού.

Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025

Το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) θεσπίστηκε¹¹ με σκοπό την υιοθέτηση ενός ολοκληρωμένου συστήματος για τον σχεδιασμό, τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Με το ΕΠΑ εισάγονται η μεσοπρόθεσμη στοχοθεσία και η υπαγωγή των παρεμβάσεων του ΠΔΕ σε στρατηγικούς στόχους και ιεραρχούμενες αναπτυξιακές προτεραιότητες και αφορά την προγραμματική περίοδο 2021-2025, ενώ απαρτίζεται από τα ακόλουθα επιμέρους Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης:

Τομεακά Προγράμματα Ανάπτυξης:

- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ (ΦΕΚ 6450 12/2021)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (ΦΕΚ 4347/2021)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ (ΦΕΚ 4637/2021)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ (ΦΕΚ 6012 12/2021)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (ΦΕΚ 564 2/2022)

¹¹ Σύμφωνα με το νόμο 4635/2019 (Α' 167).

- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ (ΦΕΚ Β' 3303/2021)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ (ΦΕΚ 6319 12/2021)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ (ΦΕΚ 1443/2022)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ (ΦΕΚ 5156/2021)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΦΕΚ 1193/2022)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ (ΦΕΚ 1368/2022)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ (ΦΕΚ Β' 3304/2021)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΦΕΚ 1806/2022)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ (ΦΕΚ 4451/2021)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ (ΦΕΚ 1381/2022 – 1η Αναθεώρηση)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΦΕΚ 5169/2022)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΕΙΑΣ
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ (ΦΕΚ 6392 12/2021)
- ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (ΦΕΚ 5809/12-2021)
- ΕΔ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (ΦΕΚ 1045/3-2022)

Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης:

- ΠΠΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ (ΦΕΚ 6316 12/2021)
- ΠΠΑ ΑΤΤΙΚΗΣ (ΦΕΚ 6538 12/2021)
- ΠΠΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ (ΦΕΚ 6445 12/2021)
- ΠΠΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΦΕΚ 5926 12/2021)
- ΠΠΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΦΕΚ 5582 12/2021)
- ΠΠΑ ΗΠΕΙΡΟΥ (ΦΕΚ 198 1/2022)
- ΠΠΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ (ΦΕΚ 6558 12/2021)
- ΠΠΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ (ΦΕΚ 5878 12/2021)
- ΠΠΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΦΕΚ 106 1/2022)
- ΠΠΑ ΚΡΗΤΗΣ (ΦΕΚ 5419 11/2021)
- ΠΠΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ (ΦΕΚ 6574 12/2021)
- ΠΠΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (ΦΕΚ 6289 12/2021)
- ΠΠΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΦΕΚ 6410 12/2021)

Επιπλέον, το ΕΠΑ μπορεί να περιλαμβάνει Ειδικά Προγράμματα (ΕΠ) αναπτυξιακών / επενδυτικών παρεμβάσεων ή παρεμβάσεων για την αποκατάσταση ζημιών ή την αντιμετώπιση κρίσεων, με χωρική ή τομεακή αναφορά, με σύστημα διαχείρισης και συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και πόρους. Σύμφωνα με τα παραπάνω μέχρι σήμερα έχει ενταχθεί το Ειδικό Πρόγραμμα Φυσικών Καταστροφών: στόχοι και σύστημα διαχείρισης (ΦΕΚ 2112 4/2022).

Για την προγραμματική περίοδο 2021-2025, στο ΕΠΑ 2021-2025 ορίζονται 5 αναπτυξιακοί στόχοι που αφορούν πέντε (5) πυλώνες και εξήντα (60) επιμέρους προτεραιότητες¹²:

- Έξυπνη Ανάπτυξη
- Πράσινη Ανάπτυξη
- Κοινωνική Ανάπτυξη

¹² Περισσότερες πληροφορίες για το ΕΠΑ είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του, <http://epa.gov.gr/>.

- Ανάπτυξη Υποδομών
- Εξωστρέφεια

Σε σχέση με τον υπό εξέταση τομέα της χειροτεχνίας, το πλέον άμεσα σχετιζόμενο Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης είναι αυτό του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, με ειδικότερα Υποπρογράμματα ενδιαφέροντος το Υποπρόγραμμα Α: Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας / Δημιουργία Υγιούς Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος και Υποπρόγραμμα Β: Ενίσχυση της Βιομηχανίας, καθώς και τα επιμέρους ΤΠΑ εντός των οποίων μπορούν να περιλαμβάνονται προβλέψεις ενίσχυσης των σχετικών με τη χειροτεχνία κλάδων, καθώς και πυλώνες που αφορούν σε απασχόληση, δεξιότητες και ανθρώπινο δυναμικό.

Δ5. Σύνοψη Προτεινόμενων Παρεμβάσεων ανά Άξονα Προτάσεων

Πίνακας 7: Πίνακας Σύνοψης Προτεινόμενων Παρεμβάσεων ανά Άξονα Προτάσεων

Πρόταση Παρέμβασης	Επίπεδο Προτεραιοποίησης	Ορίζοντας Υλοποίησης Ενεργειών	Ομάδα Στόχος	Ενδεικτικές Ενέργειες
Άξονας Προτάσεων 1: Διαμόρφωση Θεσμικού Πλαισίου και Παρεμβάσεις Οικοσυστήματος Χειροτεχνίας				
Δημιουργία Θεσμικού Φορέα Συντονισμού της Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας	Υψηλό	Βραχυπρόθεσμος	Σύνολο Οικοσυστήματος	<ul style="list-style-type: none"> Σύσταση ειδικευμένου θεσμικού φορέα, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Ανάπτυξης, με κύριο συντονιστικό και συμβουλευτικό χαρακτήρα, στο οποίο θα συμμετέχουν οι συλλογικοί φορείς του τομέα και οι κρίσιμοι stakeholders (στα πρότυπα των Craft Councils) Προσδιορισμός αρμοδιοτήτων Κανονισμός λειτουργίας του φορέα
Δημιουργία Μητρώου Χειροτεχνίας (ΓΕΜΗ / Επιμελητήρια)	Υψηλό	Βραχυπρόθεσμος	Σύνολο Οικοσυστήματος	<ul style="list-style-type: none"> Καθορισμός απαιτήσεων για τη δημιουργία εξειδικευμένου ψηφιακού μητρώου χειροτεχνίας, σύμφωνα με την λίστα των σχετικών ΚΑΔ όλων των κλάδων Καθορισμός των αρμόδιων φορέων για τη λειτουργία και εποπτεία του Μητρώου Δημιουργία αίτησης καταχώρησης (ηλεκτρονική) – Εθελοντική καταχώρηση Δυνατότητα σύστασης υπομητρώων (ενσωμάτωση μητρώου αργυροχρυσοχοΐας) ή/και μητρώων σε τοπικό /περιφερειακό επίπεδο (γεωγραφικές ενδείξεις)
Ορισμός Χειροτεχνίας	Υψηλό	Βραχυπρόθεσμος	Σύνολο Οικοσυστήματος	<ul style="list-style-type: none"> Προσδιορισμός Οικοσυστήματος και επιμέρους κλάδων αυτού Υιοθέτηση επισήμων ορισμών για τα χειροτεχνικά προϊόντα, τη χειροτεχνική επιχειρηματικότητα και το χειροτέχνη

Πρόταση Παρέμβασης	Επίπεδο Προτεραιοποίησης	Ορίζοντας Υλοποίησης Ενέργειών	Ομάδα Στόχος	Ενδεικτικές Ενέργειες
Προσδιορισμός του ρόλου του τεχνίτη και της εξέλιξής του	Υψηλό	Μεσοπρόθεσμος	Σύνολο Οικοσυστήματος	<ul style="list-style-type: none"> Υιοθέτηση καταλόγου ΚΑΔ ανά κλάδο Προσδιορισμός επαγγελματών χειροτεχνίας και ειδικοτήτων ανά κλάδο Προσδιορισμός βαθμίδων επαγγελματικής εξέλιξης (βοηθός τεχνίτη, τεχνίτης, αρχιτεχνίτης κ.ά.) & προϋποθέσεις εξέλιξης Τιμητικές διακρίσεις για αρχιτεχνίτες Συμμετοχή στη διαμόρφωση επαγγελματικών περιγραμμάτων για τα επαγγέλματα της χειροτεχνίας
Καθορισμός Ειδών Χειροτεχνικής Σήμανσης και Προϋποθέσεις Απονομής	Υψηλό	Βραχυπρόθεσμος	Σύνολο Οικοσυστήματος	<ul style="list-style-type: none"> Περιγραφή των δυνατοτήτων απονομής χειροτεχνικών σημάνσεων (όπως σήμανση χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας, κλαδική σήμανση, σήμανση γεωγραφικών ενδείξεων κ.λ.π.) Περιγραφή του γενικού πλαισίου απονομής σήμανσης καθώς και ελέγχου και ανάκλησης αυτής
Διαδικασία υιοθέτησης προτεινόμενης Χειροτεχνικής Σήμανσης από ενδιαφερόμενους φορείς	Υψηλό	Μεσοπρόθεσμος	<p>Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας</p> <p>Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις</p> <p>Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις</p> <p>Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις</p> <p>Επιμελητήρια</p> <p>Συλλογικοί Κλαδικοί Φορείς</p>	<ul style="list-style-type: none"> Προσδιορισμός αιτούμενων κλάδων και διάστασης της σήμανσης (π.χ. εθνικό, περιφερειακό, τοπικό, κλαδικό επίπεδο) Καθορισμός υπεύθυνου φορέα Περιγραφή και δημοσίευση του σχεδίου σήμανσης (σχέδιο, χρώματα, διαστάσεις κ.ά.) Έκδοση κανονισμού απονομής της σήμανσης Προσδιορισμός όρων απόδοσης σήμανσης Προσδιορισμός φορέα ελέγχου και περιεχόμενο ελέγχων Προσδιορισμός όρων ανάκλησης σήμανσης

Πρόταση Παρέμβασης	Επίπεδο Προτεραιοποίησης	Ορίζοντας Υλοποίησης Ενέργειών	Ομάδα Στόχος	Ενδεικτικές Ενέργειες
Προετοιμασία για την ένταξη χειροτεχνικών προϊόντων στις διατάξεις της προς υιοθέτηση πρότασης Κανονισμού (ΕΕ) για την Προστασία Γεωγραφικών Ενδείξεων σε βιοτεχνικά προϊόντα	Υψηλό	Μεσοπρόθεσμος	Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Επιμελητήρια Συλλογικοί Κλαδικοί Φορείς	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία καταλόγου ώριμων προϊόντων προς ένταξη Ενημέρωση τοπικών φορέων, επιχειρήσεων και συλλογικών φορέων Συνεργασία με συλλογικούς φορείς και επιμελητήρια για τον προσδιορισμό ειδικών χαρακτηριστικών κάθε προϊόντος, τη διαμόρφωση των τεχνικών προδιαγραφών και καταγραφής των ιστορικών στοιχείων Υποστήριξη αιτήσεων προς την ΕΕ Καθορισμός πλαισίου συνεργασίας με τον ΟΒΙ Παρακολούθηση των διαδικασιών σε ενωσιακό επίπεδο
Συμμετοχή σε Διεθνείς Συμπράξεις – Διεθνείς Συνεργασίες	Μεσαίο	Μεσοπρόθεσμος	Σύνολο Οικοσυστήματος	<ul style="list-style-type: none"> Θεσμική υποστήριξη διεθνών συμμετοχών και συνεργασιών Προσδιορισμός υποστηρικτικού εθνικού σημείου αναφοράς Συντονιστική δράση διεθνούς παρουσίας
Διαμόρφωση κλαδικής νομοθεσίας, όπου είναι αναγκαίο	Μεσαίο	Μεσοπρόθεσμος	Σύνολο Οικοσυστήματος	<ul style="list-style-type: none"> Διερεύνηση και διαμόρφωση ειδικότερης κλαδικής νομοθεσίας με συνάφεια με τις σχετικές υποχρεώσεις κατά περίπτωση
Άξονας Προτάσεων 2: Μεταφορά Γνώσεων και Αναβάθμιση Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Δυναμικού				
Προσδιορισμός Αναγκών και Επικαιροποίηση Επαγγελματικών Δεξιοτήτων	Υψηλό	Βραχυπρόθεσμος	Σύνολο Οικοσυστήματος	<ul style="list-style-type: none"> Αξιοποίηση αποτελεσμάτων έρευνας σε επιχειρήσεις και φορείς Καταγραφή αναγκών δεξιοτήτων σε συνεργασία με συλλογικούς φορείς Προσδιορισμός κέντρων κατάρτισης – πιστοποίησης δεξιοτήτων

Πρόταση Παρέμβασης	Επίπεδο Προτεραιοποίησης	Ορίζοντας Υλοποίησης Ενεργειών	Ομάδα Στόχος	Ενδεικτικές Ενέργειες
				<ul style="list-style-type: none"> ▪ Σταδιακή επανεξέταση του περιεχομένου των δεξιοτήτων των χειροτεχνικών κλάδων και της στόχευσης τους ▪ Εκ νέου εξέταση μέσω ερευνητικών ενεργειών σε επίπεδο κλάδου, του σύγχρονου περιεχομένου των εμπλεκόμενων ειδικοτήτων, των σχετικών απαιτούμενων επαγγελματικών δεξιοτήτων και των αναγκών ενίσχυσης και επικαιροποίησης των δεξιοτήτων του υπάρχοντος προσωπικού (upskilling & reskilling)
Μεταφορά γνώσεων	Υψηλό	Μεσοπρόθεσμος	<p>Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας</p> <p>Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις</p> <p>Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις</p> <p>Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Διοργάνωση ημερίδων, συνεδρίων, Webinars και συζητήσεων σε τοπικό επίπεδο, με θέματα νέες τεχνολογίες, βιώσιμη ανάπτυξη κ.ά. ▪ Δημιουργία videos- podcasts κ.ά. με ενημερωτικό περιεχόμενο ▪ Ενημερωτικές εκδόσεις
Ενίσχυση τεχνικών γνώσεων και δεξιοτήτων	Υψηλό	Μεσοπρόθεσμος	<p>Άνεργοι</p> <p>Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας</p> <p>Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις</p> <p>Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις</p> <p>Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ερευνητική διερεύνηση και σύνταξη σχεδίου δράσης για την κλαδική εξειδίκευση: <ul style="list-style-type: none"> ○ των αναγκών ενίσχυσης ○ των τεχνικών γνώσεων και γενικών δεξιοτήτων ○ τον προσδιορισμό τομέων προτεραιότητας παρεμβάσεων βάσει κατανομής αναγκών ▪ Εξειδικευμένη ανάπτυξη και υλοποίηση δράσεων Κατάρτισης / Δια Βίου Εκπαίδευσης επί Δεξιοτήτων

Πρόταση Παρέμβασης	Επίπεδο Προτεραιοποίησης	Ορίζοντας Υλοποίησης Ενεργειών	Ομάδα Στόχος	Ενδεικτικές Ενέργειες
				<p>σε συνεργασία με τις κατάλληλες κλαδικές οργανώσεις προς την κατεύθυνση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Κατάρτισης για αυτοαπασχολούμενους και απασχολούμενους στον τομέα της χειροτεχνίας σε τεχνικές δεξιότητες κλάδων προτεραιότητας ○ Επιχειρηματικές δεξιότητες, δεξιότητες ΤΠΕ και δικτύωσης για αυτοαπασχολούμενους και απασχολούμενους στον τομέα της χειροτεχνίας <ul style="list-style-type: none"> ▪ Προτεινόμενα αντικείμενα: <ul style="list-style-type: none"> ○ Ανάπτυξη των τεχνικών δεξιοτήτων στους κλάδους προτεραιότητας. ○ Ανάπτυξη και εξέλιξη των Επιχειρηματικών δεξιοτήτων των εμπλεκόμενων στη χειροτεχνική επιχειρηματικότητα ○ Ενίσχυση των δεξιοτήτων που συνδέονται με τη χρήση ΤΠΕ ○ Ενίσχυση των οριζόντιων δεξιοτήτων όπως περιγράφονται στα υπάρχοντα αλλά και τα μελλοντικά πλαίσια επαγγελματών του ΕΟΠΠΕΠ ○ Ενίσχυση των δεξιοτήτων δημιουργικότητας

Πρόταση Παρέμβασης	Επίπεδο Προτεραιοποίησης	Ορίζοντας Υλοποίησης Ενεργειών	Ομάδα Στόχος	Ενδεικτικές Ενέργειες
				<ul style="list-style-type: none"> ○ Εισαγωγή νέων Πράσινων δεξιοτήτων, καθώς και Γνώσεων βιώσιμης χειροτεχνίας <p>Τρόπος απόκτησης των ζητούμενων / επιλεγμένων δεξιοτήτων:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Επίσημο εθνικό σύστημα δεξιοτήτων και εκπαιδευτικό σύστημα ▪ Συστηματική εισαγωγή και ενίσχυση της μη τυπικής ή άτυπης μάθησης, μέσα από οριζόντια προγράμματα soft skills, μαθητεία ή πρακτική, αλλά και εφαρμογή των νέων τάσεων και ιδίως αυτών που ενσωματώνουν τη χρήση διαδικτυακών εφαρμογών, σύγχρονων και ασύγχρονων ▪ Ενίσχυση του επαγγελματικού-εκπαιδευτικού τουρισμού <p>Απαραίτητο δεδομένο η πιστοποίηση των γνώσεων και δεξιοτήτων των ωφελούμενων, αλλά και η πιστοποίηση των ενεργειών κατάρτισης με βασικό άξονα την αναγνώριση τους στο πλαίσιο των εθνικών, αλλά και ευρωπαϊκών πλαισίων αναγνώρισης δεξιοτήτων.</p>
<p>Πρακτική άσκηση νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας</p>	<p>Υψηλό</p>	<p>Βραχυπρόθεσμος</p>	<p>Νέοι Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία προγραμμάτων για την Πρακτική άσκηση νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας σε χειροτεχνικές επιχειρήσεις

Πρόταση Παρέμβασης	Επίπεδο Προτεραιοποίησης	Ορίζοντας Υλοποίησης Ενέργειών	Ομάδα Στόχος	Ενδεικτικές Ενέργειες
Διαμόρφωση και αξιοποίηση ολοκληρωμένου συστήματος μαθητείας για μακροπρόθεσμα οφέλη	Υψηλό	Μεσοπρόθεσμος	Νέοι Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Θεσμοθέτηση της Μαθητείας ειδικά για απασχόληση σε κλάδους προτεραιότητας του Τομέα, ως μέτρο ενίσχυσης της παρουσίας νέων σε αυτούς και ως τμήμα σύνδεσης της χειροτεχνικής αγοράς εργασίας με την εκπαίδευση
Διασύνδεση Τομέα Χειροτεχνίας με τον κλάδο της Εκπαίδευσης	Υψηλό	Μεσοπρόθεσμος	Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Διερεύνηση της σύνδεσης των εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων της χώρας με τους επιμέρους χειροτεχνικούς κλάδους, με έμφαση στους Κλάδους Προτεραιότητας και τις Τοπικές Συγκεντρώσεις υψηλού ενδιαφέροντος ▪ Στοχευμένη δημιουργία πιστοποιημένων δομών διδασκαλίας τεχνών σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο του νόμου 4763/2020 και αξιοποίηση: <ul style="list-style-type: none"> ○ των κλαδικών συμβουλίων δεξιοτήτων ○ της δυνατότητας ίδρυσης Τεχνικών Σχολών σύμφωνα με τις τοπικές ανάγκες ○ της συνεργασίας με το Υπουργείο Πολιτισμού των κατά τόπους πολιτιστικών και πολιτισμικών φορέων λαϊκής παράδοσης
Πρώθηση των επιχειρηματικών ανταλλαγών / αποστολών	Μεσαίο	Βραχυπρόθεσμος	Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Συστηματικότερη εφαρμογή προγραμμάτων επιχειρηματικών ανταλλαγών / αποστολών που θα αφορούν σε επιχειρήσεις χειροτεχνίας, με σκοπό την απόκτηση τεχνογνωσίας από την πλευρά των χειροτεχνικών επιχειρήσεων

Πρόταση Παρέμβασης	Επίπεδο Προτεραιοποίησης	Ορίζοντας Υλοποίησης Ενεργειών	Ομάδα Στόχος	Ενδεικτικές Ενέργειες
			Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Επιμελητήρια Συλλογικοί Κλαδικοί Φορείς	
Άξονας Προτάσεων 3: Νέο Χρηματοδοτικό Περιβάλλον Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας				
Ρευστότητα Επιχειρήσεων	Υψηλό	Βραχυπρόθεσμος - Μεσοπρόθεσμος	Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Σύσταση φορέων διάθεσης μικροπιστώσεων με ευνοϊκούς όρους για τις χειροτεχνικές επιχειρήσεις ▪ Δημιουργία χρηματοδοτικών εργαλείων με τη μορφή επιδοτήσεων (grants) με σκοπό την υπό όρους ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων ▪ Περιορισμένη και υπό όρους χρήση μέτρων επιδοτήσεων και ιδιαίτερα σε περιπτώσεις εκτάκτων συνθηκών, όπως επί παραδείγματι όσων έχουν πληγεί από τα επακόλουθα της πρόσφατης πανδημικής κρίσης (covid-19) ▪ Εφαρμογή μέτρων φορολογικών απαλλαγών – ελαφρύνσεων στο πλαίσιο ευρύτερων σχετικών προγραμμάτων
Ελάφρυνση Έμμεσων Φορολογικών Επιβαρύνσεων	Υψηλό	Βραχυπρόθεσμος - Μεσοπρόθεσμος	Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Προσδιορισμός χειροτεχνικών ΚΑΔ και σχηματισμός μητρώων ▪ Εξάιρεση ή εφαρμογή χαμηλότερων έμμεσων φόρων και συντελεστή ΦΠΑ για χειροτεχνικές επιχειρήσεις για χειροτεχνικά προϊόντα
Ενίσχυση Ίδρυσης Επιχειρήσεων, με έμφαση στη νεανική	Μεσαίο	Μεσοπρόθεσμος	Νέοι	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παροχή κινήτρων ίδρυσης νέων επιχειρήσεων από νέους μέχρι 29 ετών στους πλέον ώριμους

Πρόταση Παρέμβασης	Επίπεδο Προτεραιοποίησης	Ορίζοντας Υλοποίησης Ενέργειών	Ομάδα Στόχος	Ενδεικτικές Ενέργειες
επιχειρηματικότητα και τους ώριμους κλάδους			Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις	χειροτεχνικούς κλάδους σύμφωνα με τον επικαιροποιημένο κατάλογο, μέσω: <ul style="list-style-type: none"> ○ Ενίσχυσης σύστασης επιχείρησης και χρηματοδότησης αρχικού κεφαλαίου ○ Χρηματοδότησης αγοράς μηχανήματων εξοπλισμού ○ Ενίσχυσης κάλυψης λειτουργικών δαπανών ○ Ενίσχυσης καινοτομίας και ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών ○ Ενίσχυσης επιχορήγησης ενεργειακής αποδοτικότητας και πράσινων τεχνολογιών
Καθιέρωση Ειδικού Συστήματος Αντιμετώπισης Οφειλών	Υψηλό	Μεσοπρόθεσμος	Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Θέσπιση και εφαρμογή ειδικού πλαισίου διευθέτησης οφειλών και αντιμετώπισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην περίπτωση που μακροπρόθεσμα η χειροτεχνική επιχείρηση μπορεί να αποδείξει τη διευθέτηση των ζημιών της και τη βιωσιμότητά της
Χρήση Επιδοτούμενων Υποστηρικτικών εργαλείων	Υψηλό	Μεσοπρόθεσμος	Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επιδότηση τραπεζικών επιτοκίων μελλοντικών δανείων ▪ Παροχή εγγυήσεων για τη δυνατότητα λήψης τραπεζικών δανείων ▪ Επιδότηση της χρήσης τοπικών υλών μέσω ενεργειών φοροαπαλλαγών ή πιστώσεων

Πρόταση Παρέμβασης	Επίπεδο Προτεραιοποίησης	Ορίζοντας Υλοποίησης Ενεργειών	Ομάδα Στόχος	Ενδεικτικές Ενέργειες
				<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση δραστηριοτήτων επιχειρηματικότητας που βελτιώνουν τα σχετικά με τις πρώτες ύλες εμπορικά ισοζύγια
Αναβάθμιση Εξοπλισμού Επιχειρήσεων	Υψηλό	Μεσοπρόθεσμος	Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις	<ul style="list-style-type: none"> Επιδότηση της αναβάθμισης / αντικατάστασης εξοπλισμού, με ιδιαίτερη έμφαση στους κλάδους προτεραιότητας και τους κλάδους με ιδιαίτερα έντονο περιβαλλοντικό αποτύπωμα
Ενίσχυση Περιφερειακών Συνεργατικών Σχηματισμών και Αλυσίδων Αξίας	Μεσαίο	Μεσοπρόθεσμος	Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση χρηματοδότησης ολοκληρωμένων συστάδων (clusters) σε περιφερειακό επίπεδο και ιδιαίτερα σε περιπτώσεις έντονης παραδοσιακής δραστηριότητας
Μείωση Λειτουργικού Κόστους και κυρίως του Ενεργειακού	Υψηλό	Βραχυπρόθεσμος	Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας Πολύ Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μικρές Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις	<ul style="list-style-type: none"> Υιοθέτηση των κατευθυντηρίων γραμμών (EEAG) για κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας Επέκταση ληφθέντων μέτρων επιδότησης της χειροτεχνικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, όχι μόνον στις ενεργειακές καταναλώσεις, αλλά και στο μεταφορικό κόστος της περαιτέρω διάθεσης των προϊόντων της, στην περίπτωση που αυτή πραγματοποιείται με ίδια μέσα

E. Τελικά Πορίσματα

Το παρόν κεφάλαιο αποτελεί την τελική ανακεφαλαίωση των πορισμάτων του έργου «Μελέτη για τη χαρτογράφηση του τομέα της Χειροτεχνίας Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας ανά κλάδο», όπως αυτό υλοποιήθηκε από την Ανάδοχο εταιρεία Ε. Νικολαΐδης- Μ. Μανιάτη Ο.Ε. (δ.τ. Premium Consulting) υπό την επίβλεψη της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων ως Αναθέτουσα Αρχή.

Το μέχρι σήμερα περιβάλλον λειτουργίας του Τομέα της Χειροτεχνίας – Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας παρουσιάζει σημαντικές δυσκολίες ως προς τον προσδιορισμό και τη χαρτογράφηση του, εξαιτίας ενός σημαντικού αριθμού παραγόντων, με κυριότερους το ασαφές πλαίσιο προσδιορισμού της έννοιας της χειροτεχνικής δραστηριότητας και την επακόλουθη έλλειψη συστηματικά καταγεγραμμένης πληροφορίας επ’ αυτής. Επιπλέον, η παράλληλη δραστηριοποίηση σημαντικού αριθμού θεσμικών φορέων με διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς την ταυτότητα της χειροτεχνίας και τις ειδικότερες ανάγκες της επιχειρηματικότητας της, δε διευκολύνει τη μέχρι σήμερα συστηματική ρύθμιση της. Υπό το πρίσμα αυτό τοποθετούνται οι προτάσεις του Αναδόχου για τον επαναπροσδιορισμό του χειροτεχνικού οικοσυστήματος και της δημιουργίας του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας του. Αυτές αφορούν την υιοθέτηση **νομοθετικών ρυθμίσεων** που θα προσδιορίζουν το περιεχόμενο της **έννοιας της επιχειρηματικής χειροτεχνικής δραστηριότητας, τα κριτήρια και τις διαδικασίες χαρακτηρισμού και λειτουργίας των χειροτεχνικών επιχειρήσεων**, μέσω της ύπαρξης ειδικού μητρώου χειροτεχνίας, καθώς και την ανάπτυξη μίας δομής συνεργασίας κατά τα πρότυπα των διεθνώς καταγεγραμμένων Craft Councils για την ανταπόκριση στις σύγχρονες ανάγκες.

Επιπλέον και μετά από τη μελέτη της ανάλογης διεθνούς κι ευρωπαϊκής εμπειρίας, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η προώθηση της βιώσιμης χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας συνδέεται **με την παραγωγή και προώθηση εμπορεύσιμων και με κάποιο τρόπο πιστοποιημένων** προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, είτε σε εθνικό είτε σε άλλο επίπεδο [όπως επιχειρείται σύμφωνα με την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων για βιοτεχνικά και βιομηχανικά προϊόντα (τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2017/1001, (ΕΕ) 2019/1753 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της απόφασης (ΕΕ) 2019/1754 του Συμβουλίου)]. Κοινό χαρακτηριστικό των προϊόντων αυτών είναι ότι στην απαρχή τους αποτελούν δυνητικά προϊόντα χειροτεχνίας, ενώ το όφελος από την πιστοποίηση αυτή δημιουργεί τις προϋποθέσεις αφενός για την αναγνώρισή τους ως προϊόντα υψηλής ποιότητας, αφετέρου ως στοιχείο του **«ελληνικού ή/ και τοπικού» branding** διεθνώς, δεδομένου ότι ορισμένα από τα δυνητικά πιστοποιούμενα προϊόντα είναι και γεωγραφικής ένδειξης (λ.χ. προϊόντα αργυροχρυσοχοΐας Ιωαννίνων, κεντήματα Λευκάδας, κ.α.).

Συνοψίζοντας το σύνολο των επιμέρους προτάσεων του Άξονα Προτάσεων 1 (Διαμόρφωση Θεσμικού Πλαισίου και Παρεμβάσεις Οικοσυστήματος Χειροτεχνίας), καταγράφονται τα ακόλουθα:

- Αναφορικά με το Σύστημα Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας προτείνεται:
 - Ο επακριβής προσδιορισμός του Οικοσυστήματος Χειροτεχνίας και των εμπλεκόμενων αρμοδίων φορέων, καθώς και οι μεταξύ τους σχέσεις μέσα από σχετική νομοθετική παρέμβαση.
 - Η διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου της χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας, με την εισαγωγή ειδικευμένου νομικού πλαισίου συμβατού με το νέο χειροτεχνικό οικοσύστημα, τη δημιουργία ειδικευμένου φορέα με αρμοδιότητα στη χειροτεχνική επιχειρηματικότητα και την υιοθέτηση στρατηγικής για την ανάπτυξη της χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας.
 - Υιοθέτηση σύγχρονων ορισμών για τον χειροτέχνη, το χειροτεχνικό προϊόν και τη χειροτεχνική επιχείρηση με βάση τη διεθνή πρακτική και τις σύγχρονες εξελίξεις, ιδιαιτέρως

τον προτεινόμενο Κανονισμό Γεωγραφικής Προστασίας της ΕΕ και ομαδοποίηση των σημερινών κλάδων χειροτεχνίας σε ευρύτερες και λιγότερες αριθμητικά ομάδες κλάδων με συναφές αντικείμενο.

- Η δημιουργία μητρώου χειροτεχνίας σύμφωνα με εξαντλητικό κατάλογο χειροτεχνικών ΚΑΔ και των επιχειρήσεων που τις ασκούν, η ανάπτυξη του σε περιφερειακό επίπεδο και η δυνατότητα για δημιουργία επιμέρους κλαδικών ή τοπικών μητρώων.
-
- Επιπλέον προτείνεται η διαμόρφωση συστήματος πιστοποίησης Κλαδικών Χειροτεχνικών Σημάτων και Εθνικού Χειροτεχνικού Σήματος, μετά από συνεργασία με τους κλαδικούς συλλογικούς τομείς για την αποτύπωση των απαραίτητων όρων και ιδιαίτερα μέσω του καθορισμού ειδών χειροτεχνικής σήμανσης και των προϋποθέσεων απονομής, προσδιορισμού της διαδικασίας υιοθέτησης προτεινόμενης Χειροτεχνικής Σήμανσης από ενδιαφερόμενους φορείς και της ενίσχυσης της προετοιμασίας για την ένταξη χειροτεχνικών προϊόντων στις διατάξεις της προς υιοθέτηση πρότασης Κανονισμού (ΕΕ) για την Προστασία Γεωγραφικών Ενδείξεων σε βιοτεχνικά προϊόντα.

Τέλος, τμήμα των προτάσεων αποτελούν η ενίσχυση των Συλλογικών Δράσεων Ενίσχυσης της Εξωστρέφειας και του Branding Εθνικού Χειροτεχνικού Σήματος και η αναγνώριση της ανάγκης διαμόρφωσης κλαδικής νομοθεσίας, όπου κριθεί αναγκαίο.

Παράλληλα με το θεσμικό περιβάλλον και την ανάγκη βελτίωσής του μέσα από ενεργητικές παρεμβάσεις, ως βαρύνουσες αναδεικνύονται οι ανάγκες παρεμβάσεων στα θέματα του ανθρωπίνου δυναμικού, ως συνέπεια του γενικού συμπεράσματος της Μελέτης περί της μέχρι σήμερα περιστασιακής και αποσπασματικής προσέγγισης του Τομέα, αλλά και της διαφαινόμενης επακόλουθης έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού. Ως κομβική διαπίστωση καταγράφεται επιπλέον η ανάγκη για ανάπτυξη σύγχρονων επιχειρηματικών και καινοτομικών δεξιοτήτων. Αναφορικά με την ανάληψη δράσης για την κάλυψη των παραπάνω ελλείψεων και με δεδομένο στοιχείο τον εκ του σχεδιασμού της γενικό χαρακτήρα της παρούσας Μελέτης, αυτή προτείνεται να λάβει αρχικά τη μορφή ειδικότερων διαγνωστικών μελετών και σχεδίων προτεραιοποίησης, λαμβάνοντας υπόψη την ενσωμάτωση της καινοτομίας. Τα στοιχεία αυτά οριοθετούνται ως παρεμβάσεις του Άξονα Προτάσεων 2: Παρεμβάσεις Ανθρωπίνου Δυναμικού και Δεξιοτήτων και θα πρέπει να ενισχύσουν τον πυρήνα του, δηλαδή την υλοποίηση στοχευμένων **δράσεων ενίσχυσης των δεξιοτήτων του ανθρωπίνου δυναμικού, που ειδικεύονται ως εξής:**

- Προσδιορισμός Αναγκών και Επικαιροποίηση Επαγγελματικών Δεξιοτήτων
- Μεταφορά γνώσεων
- Ενίσχυση τεχνικών γνώσεων και δεξιοτήτων
- Πρακτική άσκηση νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας
- Διαμόρφωση και αξιοποίηση ολοκληρωμένου συστήματος μαθητείας για μακροπρόθεσμα οφέλη
- Διασύνδεση Τομέα Χειροτεχνίας με τον κλάδο της Εκπαίδευσης
- Προώθηση των επιχειρηματικών ανταλλαγών / αποστολών

Επιπλέον, κλειδί για την επίτευξη μιας **βιώσιμης χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας** αποτελεί η ύπαρξη ενός **γόνιμου από άποψη κινήτρων επιχειρηματικού περιβάλλοντος** που να συμβάλλει στους στόχους της τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης σχετικά με την αυτοματοποίηση (στο βαθμό που είναι αποδεδειγτό) και την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία. Ως εκ τούτου, υφίσταται η ανάγκη ύπαρξης στοχευμένων χρηματοδοτικών εργαλείων για την υποστήριξη του τομέα (ειδικά των δραστηριοτήτων που έχουν πληγεί από τους περιορισμούς που τέθηκαν λόγω της πανδημικής κρίσης), τον εκσυγχρονισμό, την ενίσχυση των δεξιοτήτων, αλλά και την υποστήριξη νέων επιχειρήσεων που επιθυμούν

να δραστηριοποιηθούν στον τομέα. Για το λόγο αυτό συνίσταται η **ύπαρξη κατάλληλων χρηματοδοτικών εργαλείων και κινήτρων**, η ανάπτυξη των οποίων θα λειτουργήσει αποδοτικά εφόσον πραγματοποιείται σε κεντρικό επίπεδο από τον αρμόδιο κατά περίπτωση φορέα. Ως αρμόδιος φορέας χάραξης και άσκησης πολιτικής σήμερα προσδιορίζεται η Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας, ενώ στο μέλλον σύμφωνα και με τις προτάσεις της παρούσας μελέτης μπορεί να επικαιροποιηθεί με τη σύσταση ειδικευμένου οργανισμού. Σε κάθε περίπτωση απαιτείται να διασφαλιστεί η καταλληλότητα των όρων χρηματοδότησης και των λοιπών παρεμβάσεων για τις πολύ μικρού, μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις του τομέα με βάση τα ειδικά χαρακτηριστικά που αναδείχτηκαν από τη Μελέτη (ατομικός συχνά χαρακτήρας, ανάγκη νέου εξοπλισμού, σχετικό έλλειμμα καινοτομίας, σχετική απομόνωση). Ειδικότερα:

- Αναφορικά με τις Προτάσεις Δράσεων Υποστήριξης Επιχειρηματικότητας, προτείνεται η ενίσχυση της Πρόσβασης στη Χρηματοδότηση και Ενίσχυση Ανταγωνιστικότητας μέσα από:
- Ρευστότητα Επιχειρήσεων
- Ελάφρυνση Έμμεσων Φορολογικών Επιβαρύνσεων
- Ενίσχυση Ίδρυσης Επιχειρήσεων, με έμφαση στη νεανική επιχειρηματικότητα και τους ώριμους κλάδους
- Καθιέρωση Ειδικού Συστήματος Αντιμετώπισης Οφειλών
- Χρήση Επιδοτούμενων Υποστηρικτικών εργαλείων
- Αναβάθμιση Εξοπλισμού Επιχειρήσεων
- Ενίσχυση Περιφερειακών Συνεργατικών Σχηματισμών και Αλυσίδων Αξίας

Αναφορικά με τις λοιπές ενέργειες υποστήριξης, ιδιαίτερος προτείνεται η ανάληψη δράσεων για τη μείωση του λειτουργικού κόστους και κυρίως του ενεργειακού.

Τέλος, ως κρίσιμες πηγές χρηματοδότησης των δράσεων και θεσμικών παρεμβάσεων κατεγράφησαν και προτείνεται να χρησιμοποιηθούν οι ακόλουθες:

- Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027»
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ)
- Περιφερειακά Προγράμματα Περιόδου 2021-2027
- Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025.

Ως κύριες ομάδες στόχοι προσδιορίζονται οι Νέοι, οι Άνεργοι, οι Αυτοαπασχολούμενοι και Απασχολούμενοι στον Τομέα της Χειροτεχνίας, οι Πολύ Μικρές – Μικρές – Μεσαίες Χειροτεχνικές Επιχειρήσεις, τα Επιμελητήρια και οι Συλλογικοί Κλαδικοί Φορείς. Τέλος, ως πρόταση της μελέτης καταγράφεται η κίνηση ενεργειών για τη συμμετοχή της χώρας σε διεθνή fora και η ευρύτερη εγκαθίδρυση της ελληνικής παρουσίας σε επιπλέον φορείς δικτύωσης / Hubs αναφορικά με το δημιουργικό και χειροτεχνικό κλάδο, στο πλαίσιο της Δημιουργικής Οικονομίας.

ΣΤ. Ελληνική περίληψη/ σύνοψη του συνόλου του έργου

Βασική στόχευση του έργου «Μελέτη για τη Χαρτογράφηση του Τομέα της Χειροτεχνίας και Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας ανά Κλάδο» αποτέλεσε η απεικόνιση της υφιστάμενης κατάστασης στους επιμέρους χειροτεχνικούς κλάδους και στο σύνολο του τομέα της Χειροτεχνίας και η ανάπτυξη τεκμηριωμένων προτάσεων για την αναβάθμισή τους, λαμβάνοντας υπόψη τις εσωτερικές και εξωτερικές παραμέτρους που επηρεάζουν την χειροτεχνική επιχειρηματικότητα. Παράλληλα, τα αποτελέσματα της μελέτης αποτελούν τη βάση για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δημόσιων πολιτικών για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των κλάδων της χειροτεχνίας και της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη τις ειδικότερες κλαδικές και περιφερειακές ανάγκες τους. Για την επίτευξη των στόχων της μελέτης υλοποιήθηκε εκτεταμένη δευτερογενής και πρωτογενής έρευνα μέσω ερωτηματολογίων (σε αντιπροσωπευτικό δείγμα των επιχειρήσεων των χειροτεχνικών κλάδων, καθώς και σε κρίσιμους συλλογικούς φορείς). Η δευτερογενής έρευνα επιβεβαίωσε τη σύνθετη φύση της χειροτεχνίας ως ένα σύνολο κλάδων που περιλαμβάνουν παραδοσιακά, βιοτεχνικά και καλλιτεχνικά στοιχεία, αλλά και τη σημαντική διαφοροποίηση της πρακτικής αναφορικά με την κανονιστική ρύθμιση, το επακριβές περιεχόμενο και την παρακολούθηση / καταγραφή της ανά χώρα.

Περνώντας στην άμεση εξέταση της ελληνικής χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας, σημαντικό στοιχείο της δευτερογενούς έρευνας αποτέλεσε η χαρτογράφηση των επιχειρήσεων του Τομέα βάσει κλάδων και σχετικών ΚΑΔ που επιλέχθηκαν σε συνεργασία με την Αναθέτουσα Αρχή. Τα δεδομένα των επιχειρήσεων συλλέχθηκαν από τα περιφερειακά επιμελητήρια και από την Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδος, σύμφωνα με τα δημοσιοποιημένα στοιχεία του Γενικού Εμπορικού Μητρώου (ΓΕΜΗ), καταγράφοντας επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε σχετικούς προσδιορισμένους ΚΑΔ για ένα εκτιμώμενο σύνολο περίπου 11.000 επιχειρήσεων σε ολόκληρη τη χώρα. Έντονες περιφερειακές συγκεντρώσεις κλαδικής χειροτεχνικής δραστηριότητας καταγράφηκαν σε συνέχεια τοπικών παραδόσεων και ειδικών συνθηκών. Από την πλευρά των επιχειρήσεων, ως κλάδοι με τους μεγαλύτερους ενεργούς πληθυσμούς αναδείχτηκαν αυτοί της Ξυλοτεχνίας, του Ψευδοκοσμήματος, της Αργυροχρυσοχοΐας – Χρυσοχοΐας, της Κούκλας και Χειροποίητων Παιχνιδιών και της Χειροτεχνίας Υφάσματος. Σε ό,τι αφορά την περιφερειακή διάσταση της χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας παρατηρείται έντονη επιχειρηματική συγκέντρωση σε συγκεκριμένες περιφέρειες. Ειδικότερα, η Περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων, ακολουθούμενη από την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, την Περιφέρεια Κρήτης, την Περιφέρεια Θεσσαλίας, Νοτίου Αιγαίου και Πελοποννήσου, ενώ τη μικρότερη συγκέντρωση κατέγραψαν οι Περιφέρειες Ιονίων Νήσων, Βορείου Αιγαίου και Δυτικής Μακεδονίας.

Τα αποτελέσματα των επακόλουθων πρωτογενών ερευνών σε αντιπροσωπευτικό κλαδικό και περιφερειακό δείγμα χειροτεχνικών επιχειρήσεων και τους συλλογικούς κλαδικούς και περιφερειακούς φορείς, ανέδειξαν ένα γενικό προφίλ σύμφωνα με το οποίο, οι επιχειρήσεις των κλάδων της χειροτεχνίας και της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας κατά κανόνα αποτελούν Ατομικές Επιχειρήσεις σε ποσοστό 77,80%, χωρίς ο οικογενειακός χαρακτήρας τους να αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό. Περίπου οι μισές επιχειρήσεις του αντιπροσωπευτικού πληθυσμού του δείγματος ιδρύθηκαν μεταξύ του 2011-2020 (49,20%), με σχετικά παλαιότερες επιχειρήσεις να καταγράφονται στους κλάδους της Ξυλοτεχνίας – Ξυλογλυπτικής, Αργυροχρυσοχοΐας – Χρυσοχοΐας και Μεταλλοτεχνίας, ενώ σχετικά νεότερες είναι οι επιχειρήσεις των κλάδων Κούκλας και παιχνιδιών και Ψευδοκοσμήματος.

Γενικό χαρακτηριστικό που πηγάζει από τα οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων των επιμέρους ΚΑΔ της χειροτεχνίας και της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας αποτελεί το πολύ μικρό μέγεθος, όπως προσδιορίζεται από τα στοιχεία σχετικά με την απασχόληση και τα οικονομικά δεδομένα. Ειδικότερα, η έρευνα κατέγραψε μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων με χαμηλή απασχόληση (με ποσοστό 91,20% να απασχολούν 1-5 άτομα) και μικρούς κύκλους εργασιών (μέχρι 30.000€). Παράλληλα, καταγράφεται μάλλον μία σταθερή προς πτωτική πορεία μεγεθών, όπως ο κύκλος εργασιών και τα καθαρά κέρδη τους. Το χαρακτηριστικό του μικρού μεγέθους τεκμηριώνεται περαιτέρω από τις απαντήσεις των συλλογικών φορέων για τα μέλη τους που αναδεικνύουν τις δαπάνες βασικής λειτουργίας, όπως οι πρώτες ύλες, οι λειτουργικές δαπάνες και η μισθοδοσία, ως τις βασικότερες δαπάνες ενώ άλλες δαπάνες, όπως οι διοικητικές, προώθησης και οι αποσβέσεις να αποτελούν χαμηλότερης προτεραιότητας δαπάνες. Επιπλέον, σημειώνεται ότι το ύψος των οικονομικών αναγκών, σε συνέχεια του ευρύτερης τάσης μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων είναι σχετικά μικρό και κατά κανόνα εκτιμάται ότι ανέρχεται μέχρι και το ποσό των 50.000€. Παράλληλα, οι επιχορηγήσεις και φοροαπαλλαγές αποτελούν την πλέον δημοφιλή μορφή ενίσχυσης, ενώ αντίθετα σημειώνεται ιδιαίτερα χαμηλή προτίμηση στους διάφορους τραπεζικούς δίαυλους, αναδεικνύοντας την προτίμηση προς άμεσες ή βραχυπρόθεσμες μορφές χρηματοδότησης συγκριτικά με άλλες μακρύτερης δέσμευσης, όπως ο δανεισμός.

Αναφορικά με τα δεδομένα της απασχόλησης και του ανθρωπίνου δυναμικού, σημειώνεται από τις επιχειρήσεις το σχετικά χαμηλό επίπεδο απαιτούμενων τυπικών εκπαιδευτικών προσόντων του υπάρχοντος εργατικού δυναμικού, το οποίο παρουσιάζει ανάγκες εξειδίκευσης τόσο ως προς τις τεχνικές δεξιότητες, όσο και ως προς τις γενικές και ψηφιακές δεξιότητες. Το συνηθέστερο επίπεδο τυπικών προσόντων και δεξιοτήτων (25,20%) αφορά στους αποφοίτους από σχολές ή ινστιτούτα μεταλυκειακής εκπαίδευσης ή κατάρτισης, ακολουθούν οι απόφοιτοι Τεχνικού λυκείου και Γενικού λυκείου με ποσοστά 24,80% και 20,40% αντίστοιχα, ενώ οι απόφοιτοι ΤΕΙ/ΑΕΙ και Μεταπτυχιακού/ Διδακτορικού συγκεντρώνουν μάλλον χαμηλά ποσοστά με 8,40% και 1,20% αντίστοιχα. Τα δεδομένα που σχετίζονται με τις ανάγκες εξειδίκευσης του ανθρωπίνου δυναμικού, ανέδειξαν ως κυρίαρχες τις Τεχνικές δεξιότητες (45,20%), τη γνώση ξένων γλωσσών (35,40%), τις Βασικές γνώσεις Ηλεκτρονικών Υπολογιστών (34,60%) & τη Διαφήμιση, λειτουργία eshop επιχειρήσεων, Marketing (34,60%), ενώ μικρότερα ποσοστά ακολούθησαν η Σχεδίαση με Η/Υ – AUTOCAD (30,00%) και οι Δημόσιες σχέσεις και εξυπηρέτηση πελατών με 29,60%. Σε συνέχεια των ανωτέρω, η έμφαση σε στοιχεία όπως η σχετική επαγγελματική εμπειρία ή προϋπηρεσία, οι τεχνικές δεξιότητες και η ύπαρξη πιστοποιημένης εκπαίδευσης και κατάρτισης αποτελούν προτεραιότητα για την επιλογή μελλοντικών απασχολούμενων, αναδεικνύοντας την ανάγκη εξειδικευμένου δυναμικού επί του συνόλου των εξεταζόμενων κλάδων. Ανάλογη ήταν η θέση που εκφράστηκε και από τους συλλογικούς φορείς, κάνοντας σαφές το αίτημα της ενίσχυσης των στοιχείων της εκπαίδευσης και της κατάρτισης μέσα από τις υπάρχουσες δομές (τυπική και μη τυπική εκπαίδευση – ΕΠΑΛ, ΙΕΚ, ΑΕΙ) και θεσμούς (μαθητεία), αλλά και η αναγνώριση παραμέτρων, όπως η ενημέρωση για νέες εξελίξεις και η εισαγωγή της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, ενώ ως σημαντική κρίθηκε η αναφορά ανάγκης προβολής για τη βελτίωση της εικόνας της χειροτεχνίας και την προσέλκυση νέων στη χειροτεχνία και την καλλιτεχνική βιοτεχνία.

Σύμφωνα με τα πορίσματα της έρευνας, τα κύρια προβλήματα του χειροτεχνικού κλάδου εστιάζουν πρωτίστως στην οικονομική διάσταση της επιχειρηματικότητας, με την έλλειψη ρευστότητας, το κόστος, τη διαθεσιμότητα και την αξιοπιστία πρόσβασης σε πρώτες ύλες, τη χαμηλή πρόσβαση σε χρηματοδότηση και την ύπαρξη αυξημένου εσωτερικού και εξωτερικού ανταγωνισμού να ξεχωρίζουν. Παράλληλα, η επαρκής

στελέχωση των επιχειρήσεων σε ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί σημαντικό πρόβλημα, όπως επίσης και η ελλιπής προβολή και το μικρό μέγεθος της αγοράς. Αν και σε γενικές γραμμές οι απόψεις που εκφράστηκαν στις δύο έρευνες ήταν ανάλογες, στις περιπτώσεις των φορέων αναδείχθηκαν τα προβλήματα χρέους (προς το δημόσιο ή άλλους ιδιώτες) και της δανειακής επιβάρυνσης, συγκριτικά με την περίπτωση της έρευνας των επιχειρήσεων. Σε κάθε περίπτωση, η αξιολόγηση των προβλημάτων, δείχνει μια ευρύτερα προβληματική εικόνα, καθώς κρίσιμοι επιχειρησιακοί παράγοντες, όπως το χρηματικό και ανθρώπινο κεφάλαιο, καθώς και η εικόνα της αγοράς εν γένει (τιμές, διαθεσιμότητα υλών, μέγεθος, μικρή προβολή) μοιάζουν να απασχολούν αρνητικά τους εμπλεκόμενους. Επιπλέον, αναφέρθηκαν από επαρκή αριθμό συμμετεχόντων ως προβλήματα, τα θέματα που σχετίζονται με τη γραφειοκρατία του δημοσίου τομέα, την έλλειψη της σχετικής εκπαίδευσης των νέων, το έλλειμμα κινήτρων για την επιχειρηματική ενασχόληση με τη χειροτεχνία, το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο και η έλλειψη προβολής στο εξωτερικό. Ως βαρύνουσες λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, οι ερωτώμενες επιχειρήσεις προέκριναν την αγορά εξοπλισμού για βελτίωση της παραγωγής, τη βελτίωση των συνθηκών στην προμήθεια πρώτων υλών, τη ψηφιακή προβολή, καθώς και χρηματοδοτικά μέσα, όπως η λήψη επιχορηγήσεων και η ύπαρξη μηχανισμών/ προγραμμάτων δόσεων για την τακτοποίηση των χρεών προς το δημόσιο.

Η προώθηση των προϊόντων της χειροτεχνικής παραγωγής αποτελεί μία διάσταση της οικονομικής δραστηριότητας που αφορά όλους τους κλάδους και τις επιχειρήσεις. Από την έρευνα αναδεικνύονται οι ιδιωτικές σελίδες και τα κοινωνικά δίκτυα ως βασικά εργαλεία προώθησης, δείχνοντας μία γενικότερη έμφαση στις ατομικές ενέργειες, αλλά και τα ψηφιακά μέσα. Παράλληλα, ως προς τις ανάγκες εισαγωγής νέων τεχνολογιών, όλα τα θέματα που τέθηκαν, όπως αυτό της ανάπτυξης ηλεκτρονικών πωλήσεων, της ανάγκης εισαγωγής καινοτομίας στην παραγωγή, της αναζήτησης νέων τεχνικών προώθησης των προϊόντων και μεταφοράς τεχνογνωσίας από καλές πρακτικές κρίθηκαν ως ιδιαίτερα σημαντικά, αναδεικνύοντας την αναγνώριση της σχετικής υστέρησης στον τομέα της ψηφιακής παρουσίας και προώθησης. Στο πεδίο των προτάσεων, οι απαντήσεις εστίασαν στα θέματα μεταφοράς τεχνολογίας με στόχο την παρουσία της χειροτεχνίας στο φυσικό της περιβάλλον, αλλά και τη σημασία της αξιοποίησης των τεχνολογιών για την επίλυση του προβλήματος του ελλείμματος εξειδικευμένου προσωπικού.

Ως προς τη ζητούμενη υποστήριξη των επιχειρήσεων, τα θέματα προβολής, δικτύωσης και χρηματοδοτήσεων, όπως η υποστήριξη επιχειρήσεων μέσω προγραμμάτων χρηματοδότησης, επιδότησης και ενίσχυσης ταμειακής ρευστότητας, η συμμετοχή σε διεθνή δίκτυα για την προβολή και την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων, η ενημέρωση και υποστήριξη σε θέματα χρηματοδοτήσεων και σε σύγχρονες εξελίξεις του κλάδου διεθνώς και η ανάπτυξη δικτύων σε επίπεδο κλάδου και σε συνεργασία με τρίτους φορείς αποτελούν τα πλέον κρίσιμα, με το συμβουλευτικό σκέλος και το σκέλος της υποστήριξης μέσω υποδομών να κατατάσσεται ως ελαφρώς χαμηλότερης προτεραιότητας. Επιπλέον, σε επίπεδο προτάσεων, καταγράφεται η ανάγκη για ενίσχυση της δικτύωσης μεταξύ κλαδικών επιχειρήσεων, αλλά και για τη δημιουργία συμβουλευτικής δομής επιχειρήσεων στο πλαίσιο των ενεργειών στήριξης. Εστιάζοντας στο σκέλος των επιθυμητών παρεμβάσεων από την πλευρά της Πολιτείας, οι επιχειρήσεις αναγνώρισαν ως πλέον κρίσιμες τις σχετικές με τη μεταφορά τεχνολογίας και τη χρηματοδότησή της, την κατάρτιση και αναβάθμιση δεξιοτήτων και το νομοθετικό πλαίσιο. Ανάλογες θέσεις εξέφρασαν και οι συλλογικοί φορείς, με την κατάρτιση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων, τις κοινές ενέργειες προβολής και προώθησης, καθώς και τη χρηματοδότηση να αποτελούν την κύρια τάση.

Το τελευταίο σημαντικό στοιχείο που αναδείχτηκε από την έρευνα αποτέλεσε η αποτύπωση της εκτίμησης της ανάγκης ύπαρξης χειροτεχνικού σήματος από τις επιχειρήσεις, με τη μεγάλη πλειοψηφία ανεξαρτήτως κλάδων να θεωρεί απαραίτητη την ύπαρξη του εν λόγω σήματος. Η άποψη αυτή συνάδει με το ευρύτερο αίτημα για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας των κλάδων της χειροτεχνίας και της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας, και ιδίως σε παραμέτρους όπως η προβολή της σχετικής παραγωγής και η λήψη μέτρων για την ενίσχυση της εμπορική διάστασης της. Αυτό τεκμηριώνεται σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό από τα πορίσματα της έρευνας των συλλογικών φορέων, στους οποίους εκτιμάται ότι εκπροσωπήθηκαν επαρκώς όλοι οι κλάδοι, όπου καταγράφεται η απόλυτη συμφωνία για την ανάγκη σύστασης παραδοσιακού σήματος όπου είναι εφικτό, αλλά και για τη σύσταση Εθνικού Χειροτεχνικού Σήματος και την ανάγκη ύπαρξης Κλαδικών Σημάτων.

Τα ευρύτερα πορίσματα της έρευνας αναδεικνύουν ότι η ενεργή παρουσία της Πολιτείας με θεσμικές παρεμβάσεις και με ενέργειες στήριξης των επιχειρήσεων που λειτουργούν εντός των κλάδων της χειροτεχνίας και της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας είναι απαραίτητη και επιθυμητή, ενώ παράλληλα το ευρύτερο περιβάλλον δημιουργεί επιπλέον παραμέτρους που πρέπει να ληφθούν υπόψη στη σύνταξη των προτάσεων, και ειδικότερα λαμβάνοντας υπόψη την Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων για βιοτεχνικά και βιομηχανικά προϊόντα, την σημερινή κατάσταση του ελληνικού θεσμικού πλαισίου, τις ανάγκες ανθρωπίνου δυναμικού και κατάλληλων δεξιοτήτων, τις παρούσες οικονομικές συνθήκες και όρους χρηματοδότησης, καθώς και τη δικτύωση και προβολή της χειροτεχνικής επιχειρηματικότητας. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω πορισμάτων, ο ανάδοχος παρήγαγε το προσωρινό πλαίσιο των προτάσεων της μελέτης, το οποίο μετά από σχετική διαβούλευση με τους θεσμικούς πολιτειακούς και συλλογικούς κλαδικούς φορείς που πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα και με τη συμμετοχή της Αναθέτουσας Αρχής, έλαβε την κατάλληλη επεξεργασία και τελική μορφή του.

Στην τελική μορφή τους, οι προτάσεις συντάχθηκαν βασιζόμενες στην κεντρική δομή των Αξόνων Προτάσεων που παρουσιάστηκαν στα ενδιάμεσα παραδοτέα, επικαιροποιημένες και ομαδοποιημένες ως εξής:

Άξονας Προτάσεων 1: Διαμόρφωση Θεσμικού Πλαισίου και Παρεμβάσεις Οικοσυστήματος Χειροτεχνίας

- Δημιουργία Θεσμικού Φορέα Συντονισμού της Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας
- Δημιουργία Μητρώου Χειροτεχνίας (ΓΕΜΗ / Επιμελητήρια)
- Ορισμός Χειροτεχνίας
- Προσδιορισμός του ρόλου του τεχνίτη και της εξέλιξής του
- Καθορισμός Ειδών Χειροτεχνικής Σήμανσης και Προϋποθέσεις Απονομής
- Διαδικασία υιοθέτησης προτεινόμενης Χειροτεχνικής Σήμανσης από ενδιαφερόμενους φορείς
- Προετοιμασία για την ένταξη χειροτεχνικών προϊόντων στις διατάξεις της προς υιοθέτηση πρότασης Κανονισμού (ΕΕ) για την Προστασία Γεωγραφικών Ενδείξεων σε βιοτεχνικά προϊόντα
- Συμμετοχή σε Διεθνείς Συμπράξεις – Διεθνείς Συνεργασίες
- Διαμόρφωση κλαδικής νομοθεσίας, όπου είναι αναγκαίο

Άξονας Προτάσεων 2: Μεταφορά Γνώσεων και Αναβάθμιση Δεξιοτήτων Ανθρωπίνου Δυναμικού

- Προσδιορισμός Αναγκών και Επικαιροποίηση Επαγγελματικών Δεξιοτήτων
- Μεταφορά γνώσεων

- Ενίσχυση τεχνικών γνώσεων και δεξιοτήτων
- Πρακτική άσκηση νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας
- Διαμόρφωση και αξιοποίηση ολοκληρωμένου συστήματος μαθητείας για μακροπρόθεσμα οφέλη
- Διασύνδεση Τομέα Χειροτεχνίας με τον κλάδο της Εκπαίδευσης
- Προώθηση των επιχειρηματικών ανταλλαγών / αποστολών

Άξονας Προτάσεων 3: Νέο Χρηματοδοτικό Περιβάλλον Χειροτεχνικής Επιχειρηματικότητας

- Ρευστότητα Επιχειρήσεων
- Ελάφρυνση Έμμεσων Φορολογικών Επιβαρύνσεων
- Ενίσχυση Ίδρυσης Επιχειρήσεων, με έμφαση στη νεανική επιχειρηματικότητα και τους ώριμους κλάδους
- Καθιέρωση Ειδικού Συστήματος Αντιμετώπισης Οφειλών
- Χρήση Επιδοτούμενων Υποστηρικτικών εργαλείων
- Αναβάθμιση Εξοπλισμού Επιχειρήσεων
- Ενίσχυση Περιφερειακών Συνεργατικών Σχηματισμών και Αλυσίδων Αξίας
- Μείωση Λειτουργικού Κόστους και κυρίως του Ενεργειακού.

Ως τελικές κύριες ομάδες στόχοι των ανωτέρω προτάσεων προσδιορίζονται οι ακόλουθες, αναλόγως της στόχευσης και σύμφωνα με το σχετικό πίνακα εξειδίκευσης του τελικού παραδοτέου:

- Νέοι
- Αυτοαπασχολούμενοι και απασχολούμενοι στον τομέα της χειροτεχνίας
- Πολύ μικρές χειροτεχνικές επιχειρήσεις
- Μικρές χειροτεχνικές επιχειρήσεις
- Μεσαίες χειροτεχνικές επιχειρήσεις
- Επιμελητήρια
- Συλλογικοί κλαδικοί φορείς

Τέλος, ως κρίσιμες πηγές χρηματοδότησης των δράσεων και θεσμικών παρεμβάσεων καταγράφονται και προτείνεται να χρησιμοποιηθούν οι ακόλουθες:

- Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027»,
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ),
- Περιφερειακά Προγράμματα Περιόδου 2021-2027,
- Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025.

Z. Αγγλική περίληψη/ σύνοψη του συνόλου του έργου

The main objective of the project "Study for the Mapping of the Handicrafts and Artistic Sector by Branch" was the depiction of the current situation in the various handicraft branches and the entire Handicrafts sector and the production of documented proposals for their upgrading, taking into account internal and external parameters that affect craft entrepreneurship. At the same time, the results of the study will form the basis for the design and implementation of public policies to strengthen the crafts and artistic entrepreneurship, taking into account their specific sectoral and regional needs. In order to achieve the objectives of the study, extensive secondary and primary research was carried out via questionnaires (in a representative sample of businesses in the craft sectors as well as in critical collective bodies), in accordance with the agreed methodology of the project. Secondary research confirmed the complex nature of craft as a set of disciplines that include traditional, craft and artistic elements, but also the significant variation of practice in terms of regulation, precise content and monitoring/recording by country.

Moving on to the direct examination of Greek handicraft entrepreneurship, an important element of the secondary research was the mapping of the Sector's businesses based on branches and relevant CPVs, chosen in collaboration with the Contracting Authority. Data were collected from local Chambers and the Central Union of Chambers of Greece, according to the published data of the General Commercial Register, recording businesses operating in relevant identified CPVs, for an estimated total of approximately 11,000 businesses across the country. Intense regional concentrations of sectoral craft activity were recorded as a result, following local traditions and special conditions. In the business's questionnaire, the branches with the largest active populations were those of Woodworking, Imitation Jewelry, Silversmithing - Goldsmithing, Dolls and Handmade Toys and Fabric Crafts. As far as the regional dimension of craft entrepreneurship is concerned, there is a strong business concentration in specific regions. In particular, the Region of Attica presents the largest percentage of active businesses, followed by the Region of Central Macedonia, the Region of Crete, the Regions of Thessaly, South Aegean and Peloponnese, while the smallest concentration was recorded in the Regions of the Ionian Islands, North Aegean and Western Macedonia.

The results of the subsequent primary research in a representative sectoral and regional sample of craft enterprises and the collective sectoral and regional bodies revealed a general profile, according to which enterprises in the branches of handicrafts and artistic crafts are usually sole proprietorships in a percentage of 77.80%, without their family character being the main characteristic. About half of the companies of the sample's representative population were founded between 2011-2020 (49.20%), with relatively older companies being recorded in the branches of Woodworking - Carving, Silversmithing - Goldsmithing and Metalworking, while in the Dolls, Toys and Imitation Jewelry branches are relatively newer.

A general characteristic that emerges from the economic results of the survey's is the very small size, as determined by data on employment and economic data. In particular, the survey recorded a large number of businesses with low employment (91.20% employing 1-5 people) and small turnovers (up to €30,000). At the same time, a rather steady downward trend is recorded in figures, such as turnover and net profits. Small size is further documented by collective body responses for their members, which highlight core operating costs, such as raw materials, operating costs and payroll as the most important costs, while other costs such as administrative, promotional and depreciation seem to be a lower priority expense. In addition, it is noted that

financial needs are relatively small and are generally estimated to be up to €50,000, following the wider trend of small size businesses. At the same time, grants and tax exemptions are the most popular form of requested aid, while on the contrary, there is a particularly low preference for the various banking channels, highlighting the preference for direct or short-term forms of financing, compared to longer commitment forms, such as loans.

With reference to employment and human resources data, businesses note the relatively low level of required formal educational qualifications of the existing workforce, which presents specialization needs in terms of technical skills and general and digital skills. The most common level of formal qualifications and skills (25.20%) concerns graduates from post-secondary education or training schools or institutes, followed by Technical High School and General High School graduates with percentages of 24.80% and 20.40% respectively, while TEI graduates /University and Master's/PhD have rather low percentages with 8.40% and 1.20% respectively. Data related to the specialization needs of human resources highlighted technical skills (45.20%), knowledge of foreign languages (35.40%), basic knowledge of Computers (34.60%) & Advertising, business e-shop operation, Marketing (34.60%) as dominant, while Computer Design – AUTOCAD (30.00%) and public relations and customer service followed with 29.60%. Following up on the above, the emphasis on elements, such as the relevant professional experience or prior service, technical skills and certified education and training are a priority for the selection of future employees, highlighting the need for specialized workforce in all the examined branches. A similar view was expressed by the collective bodies, making clear the request to strengthen the elements of education and training through the existing structures (formal and non-formal education) and institutions (apprenticeships), and the recognition of factors, such as update in new developments and introduction of environmental sustainability, while the need for visibility was considered important, in order to improve the craft image and attract young people to the craft and artistic craft..

According to the research findings, the main problems of the handicraft sector focus primarily on the economic dimension of entrepreneurship, with the lack of liquidity, cost, availability and reliability of access to raw materials, low access to finance and the existence of increased internal and external competition standing out. At the same time, the adequacy of human capital is a significant problem, as well as the lack of visibility and the small market size. Although in general, the opinions expressed in the two surveys were similar, in the bodies' case, the problems of debt (to the public or other private individuals) and the debt burden stood out, compared to the business survey. In any case, the problems' assessment shows a broadly problematic picture, as critical business factors, such as financial and human capital, as well as the market outlook in general (prices, availability of materials, size, low visibility) seem to concern the involved parties negatively. In addition, the issues related to the public sector bureaucracy, the lack of relevant education of young people, the lack of motivation for the entrepreneurial involvement in handicrafts, the incomplete legislative framework and the lack of visibility abroad were mentioned by a sufficient number of participants as problems. As the most important solutions to the problems they face, the interviewed companies focused on the purchase of equipment to improve production, the improvement of conditions in the supply of raw materials, digital promotion, as well as financial instruments, such as grants and installment mechanisms/programs for the settlement of debts to the public sector.

The promotion of handicraft products is another dimension of economic activity that concerns all sectors and businesses. The survey highlights private pages and social networks as key promotion tools, showing a general emphasis on individual actions, and digital media. At the same time, in terms of the need for introducing new technologies, all the raised issues, such as the development of electronic sales, the need to introduce innovation in production, the search for new techniques for product promotion and the transfer of know-how from good practices, were considered to be particularly important, highlighting the recognition of the relative lag in the field of digital presence and promotion. In the field of proposals, the answers focused on the issues of technology transfer, aiming in keeping craft in its natural environment, but also using technologies to solve the problem of lacking specialized personnel.

Regarding the requested support for businesses, the following are considered the most critical: promotion, networking and financing issues, such as supporting businesses through funding, subsidy and cash flow enhancement programs, participation in international networks for the promotion and extroversion of businesses, information and support on financing issues and in modern developments of the sector internationally and the development of networks at sector level and in cooperation with third parties, , Consulting and support through infrastructure are ranked as being of a slightly lower priority. In addition, at proposals' level, the need to strengthen networking between sectoral businesses, but also to create a business advisory structure in the context of support actions, is recorded. Focusing on the part of the desired interventions from the State side, the companies identified as most critical those related to technology transfer and financing, training and upgrading of skills and the legislative framework. Similar positions were expressed by the collective bodies, with the training and upgrading of skills, joint promotion actions as well as funding, being the main trend.

The last important element that emerged from the research was the need for the establishment of a craft certification for the businesses, with the great majority in all branches considering the said certification necessary. This point of view is consistent with the wider demand for the entrepreneurship support of the handicraft and artistic craft sectors, and in particular in parameters such as the promotion of the relevant production and taking measures to strengthen its commercial dimension. This is documented to an even greater extent in the findings of the collective bodies' research, in which it is estimated that all sectors were sufficiently represented, where absolute agreement is recorded on the need to establish a traditional Certification where possible, but also on the establishment of a National Handicraft Certification and the need for Industry Certifications.

The broader findings of the research show that the active presence of the State, with institutional interventions and with actions to support businesses in the branches of handicrafts and artistic crafts is necessary and desirable, while at the same time the wider environment creates additional parameters that must be taken into account in drafting proposals, and in particular, taking into account the Regulation Proposal of the European Parliament and of the Council EU-wide protection of geographical indications for non-agricultural products, the current state of the Greek institutional framework, the needs for human resources and appropriate skills, the present economic and financing conditions, as well as networking and promotion of craft entrepreneurship. As a result of the above findings, the contractor produced the temporary framework of the study's proposals, which was formed after the relevant consultation with the institutional state and

collective sectoral bodies, carried out under the auspices and with the participation of the Contracting Authority.

In their final form, the proposals were drawn up based on the central structure of the Axes of Proposals presented in the interim deliverables, updated and grouped as follows:

Proposals Axis 1: Institutional Framework Formation and Handicraft Ecosystem Interventions

- Creation of an Institutional Body for the Coordination of Handicraft Entrepreneurship,
- Creation of a Handicraft Register (via General Registry of Business / Chambers),
- Definition of Handicrafts,
- Defining the role of the craftsman and his development,
- Determination of Handicraft Items and Marking Conditions,
- Procedure for adoption of proposed Handicraft Marking by interested parties,
- Preparation for the inclusion of handicraft products in the provisions of the proposed Regulation (EU) for the Protection of Geographical Indications in handicraft products,
- Participation in International Partnerships – International Collaborations,
- Formulation of sectoral legislation, where necessary.

Proposals Axis 2: Transfer of Knowledge and Upgrading of Human Resources Skills

- Identification of needs and update of professional skills,
- Transfer of knowledge,
- Enhancement of technical knowledge and skills,
- Internship for new entrants to the labor market,
- Formation and utilization of an integrated apprenticeship system for long-term benefits,
- Interconnection of the Handicraft Sector with the Education sector,
- Promotion of business exchanges / missions.

Proposals Axis 3: New Financial Environment of Handicraft Entrepreneurship

- Business Liquidity,
- Alleviation of Indirect Tax Burdens,
- Strengthening Business Establishment, with an emphasis on young entrepreneurship and mature industries,
- Establishment of a Special Debt Management System,
- Use of Subsidized Support Tools,
- Business Equipment Upgrade,
- Strengthening Regional Cooperative Formations and Value Chains,
- Reduction of Operating Costs, especially Energy.

The following are identified as the final main target groups of the above proposals, depending on the targeting and according to the relevant table of specialization of the final deliverable:

- Young people
- Self-employed and Employed in the Handicraft Sector
- Very Small Handicraft Businesses
- Small Handicraft Businesses

- Medium Handicraft Enterprises
- Chambers
- Collective Branch Bodies

Finally, the following are recorded and proposed to be used as critical Sources of Funding for Actions and institutional interventions:

- "Competitiveness 2021-2027" Program,
- European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund (EMFAF),
- Regional Programs for the Period 2021-2027,
- National Development Program 2021-2025.